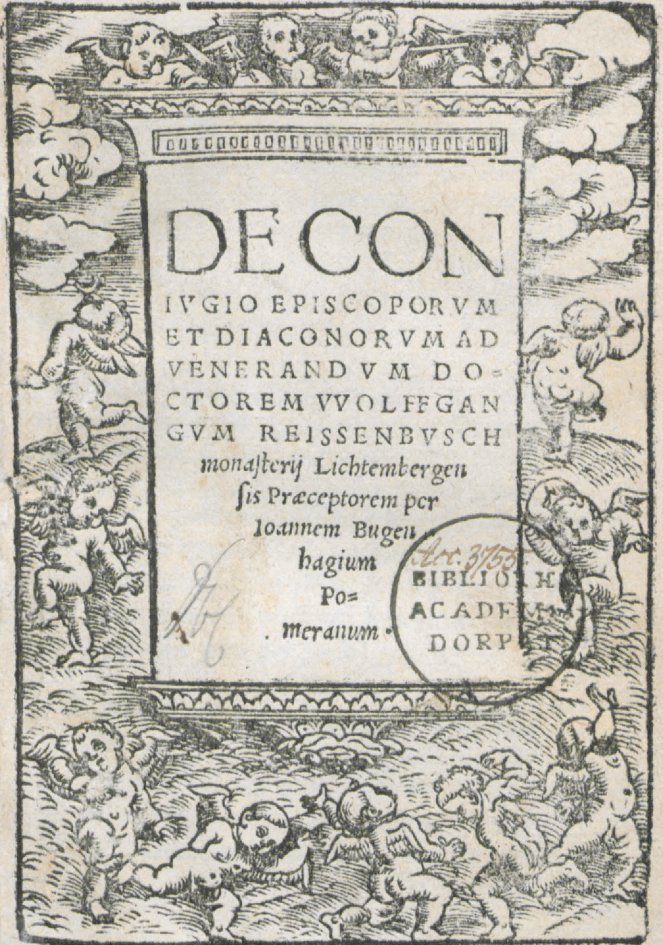

R IV, Kc, 110.

R
2643

CCCCCCCCCCCCCCCCCCCCCCCCCCCCCCCCCCCC

DE CON

IVGIO EPISCOPORVM
 ET DIACONORVM AD
 VENERANDVM DO-
 CTOREM VVOLFFGAN-
 GVM REISENBVSCH

monasterij Lichtembergen

sis Praeceptorem per

Ioannem Bugen-

hagium

Pos-

. meranum .

Act. 3759
 BIBLIO H
 ACADE
 DORY

EPISTOLA GRATVLA
TORIA.

Octori VVolfsgango Reiffen-
busch humanarum legum non
uulgari interpreti, monasterii
Lichtenbergensis ordinis sancti
Antonij Praeceptor, domino suo
in Christo uenerando. Ioannes

Bugenhagius Pomeranus.

Gratiam & pacem a deo patre nostro & domi-
no nostro Iesu Christo. Quando amicorum sunt om-
nia communia, atq; adeo quando Christianorum est
gaudere cum gaudentibus flere cum flentibus, non
incommodum iudicavi doctissime doctor, ut antehac
de tuis nuptijs apud me sancte gauisus sum, ita nunc
publico gratulari scripto, Nam per hoc & alijs
prodesse cupimus, dum non solum sapientibus uerū
etiam quibusuis debitores sumus.

Gaudeo itaq; tibi contigisse quod semper uoluimus
& optauimus, ex quo intelleximus te ad hoc a deo
creatum ut non liceret bona conscientia tibi ali-
ter uiuere, nempe contigisse uxorem, secundum ani-
mum (quemadmodum audiuius) modestam &

A ij tuis

4-15A
13629
52130514

Vxor optima est quae tuis moribus commodissimam, secundam corpus
ma est quae talem quae tibi non displiceat, Quam ut non dubita =
secundum mus te ex fide duxisse ita non ignoramus a deo tibi =
deum dili- datam, secundum illud in prouerbijs, Diuitiae dan =
gere po = tur a parentibus, uxor autem prudens proprie datur
ars. a domino. Et rursum, Qui inuenit mulierem
inuenit bonum et hauriet iucunditatem a domino.

Felix certe maritus est qui ubi commodam a deo
accepit uxorem diligere potest, reliqua quae mun =
dus uulgo in coningio miratur non contemno si ad =
sunt modo secundum deum, hoc autem solum post
fidem siue conscientiam bonam requirendum ut ta =
lis sit uxor quae diligere possit. Sic enim ordinauit de =
us, relinquet inquit homo patrem suum et matrem
suam et adheret uxori suae, et erunt duo una ca =
ro. In quam dei ordinatione Apostoli Christi respici =
entes diligenter admonent ut uiri suis diligant uxo =
res sicut propria corpora, ita ut Paulus non uere =
tur uiris exemplum proponere in quod uel angeli
prospicere desiderant, dum dicit. Viri diligite uxo =
ras uestras, sicut et Christus dilexit ecclesiam, et se =
ipsum tradidit pro ea ut eam sanctificaret, mundans
eā lauacro aquae, in uerbo uite ut exhiberet ipse sibi
gloriosā ecclesiā non habentē maculā aut rugā aut
aliquid huiusmodi sed ut sit sancta et immaculata,

Vxoribus

Vxorem autem duxisse quam ames, praeter ea quae
amicis nostris referentibus audiui, certissimo mihi
argumento est, quod pauperem duxeris, id est eam in
qua praeter ipsam nihil spectaris, adeo placuerunt
omnia ut extra eam cum ea nihil requireres. Nuda
Eua Adamo data est, Utinam hoc exemplum imi =
tarentur qui uxores diuites malunt quam amatas. Quod
si pecunia cum dilecta sponsa uenit quis contemnet?
At non uelle sponsam nisi cum pecunia raro feliciter
cedet, nunquam autem, si solam quæris pecuniam
alioqui non accepturus sponsam. Vides igitur uene =
rande doctor quam non uanum sit mea gratulationis
caput et summa dum tale commodum taleque deibe =
nificium tibi gratulamur.

Quin et gratulamur tuae uxori quod talem mari =
tum dei munere accepit, qui, quemadmodum Pe =
trus monet, nouit ei secundum scientiam cohabitare
et quasi infirmiori uasculo muliebri impertiri hono =
rem ut coheredi gratiae uita. Nam si reliqua quam
habes eruditio prudentiorem te facit, profecto sa =
cra litera quas amas pius non facere non possunt,
Prudentia autem si pietas siue timor dei et religiosus
cultus ad fuerit quid non feret in infirmiori uasculo,
quod, utcumque infirmum, nouit esse coheres gratiae
uite? atque adeo quid non iucundi haec scientia

A iij uerbi

Bona con- uerbi dei inueniet in foemina, utcumq; uideantur
ſcientia in quaedam carni moleſta? quam ex manu dei primum
coniugio. nouit ſe accepſiſſe egregiũ certe dei depositum, deinde
et eandẽ eſſe conſortem gratiæ uitæ per Ieſum Chri-
ſtũ dominũ noſtrũ, in qua iam licet ſpiritũ ſanctũ in-
habitatorem adorare, Neq; hic phariſaica iuſticia
ſtatim iudicet non eſſe Chriſtianam quam infirmam
uidet & quandoq; ineptire, quando Petrus ſpiritu
dei plenus infirmius uaſculum uocat & tamen cohæ-
res gratiæ uitæ. Eſto quandoq; non ſatis Chriſtiana
contingat femina, nihil mirum ſi Chriſtus per talent
uirum Chriſtianam faciat, quemadmodum Paulus
Corinthijs ſcribit.

Mulieris Non poſſunt foeminae maiores diuitiæ, maior ho-
regnum in nor et dignitas in hoc mundo contingere quã ſi piũ
terris. & modeſtum maritum à deo acceperit. Conſulis
aut regis uxorem fieri, ad iſta certe nihil eſt, felix
tantum ſi hoc foemina agnoſcat, Nam hic plane
utcumq; ſecundum legem marito ſubdita ſit tamen
regnat, nec ullum maius regnum in terris conſe-
qui poteſt, Procul dubio itaq; inuidus ſit neceſſe eſt
qui non hic tuæ uxori congaudet.

Præterea alijs quoq; gratulamur qui tuo exemplo
confortati paulo poſt ſequentur, in quibus ſunt cano-
nicã

nici, Abbates, epiſcopi, Non dubitamus enim eſſe
utcumq; paucos qui expectent occaſionem, utquando
q; fractis Antichriſtiani iugi uinculis, cum Loth ex
Solanis pereuntibus perrumpere liceat. Nam tamen
ſi miſericordia & liberalitate dei patris, per docto-
rem Martinum Lutherum ita ueritas de impio cle-
ricorum celibatu à Satana inuento, & de ſanctitate
coniugij inter maſculum & foeminam a deo inſti-
tuti indicata ſit & uia aperta, ut nemo bona conſci-
entia ſecundum uerbum dei contradicere poſſit, ta-
men uel trepide conſcientiæ aut alioqui timidi mor-
taliũ animi non facile ſeſe ad iter accingunt niſi
duces præceſſerint, Atq; hic mi doctor credito mul-
tos in occulto gratulari tibi qui id publice mecum
fateri non audent, Suis enim quiſq; neceſſitatibus
adhuc conſtringitur donec deus uelit meliora. Miſe-
rum eſt hodie regnum Papiſticum, quod etiam
oderunt multi qui amplecti & fouere falſo exiſti-
mantur.

Precaur igitur deum patrem noſtrum & do-
minum noſtrum Ieſum Chriſtum ut ſancte tibi cum
uxore conueniat fiatq; tuum iſtud coniugium erudi-
ta ſanctaq; ſobole beatum. ut per te perq; alios eru-
ditos et pios parentes redeat ſancta puerorum inſti-
tutio, ad multiplicandum pietatis regnum per Ieſum
Christum

ſancti pa-
renes, ſan-
cte inſtitu-
unt ſi ios.

¶ iij Chriſtum

Sancta & Christum dominum nostrum . Amen . Nam olim
 literati pu quando episcopi & uerbi dei ministri pudicas habe
 crorum in bant coniuges , educabant filios omni castitate , mode
 stinatio pe= stia & sanctitate probatos , id quod & Paulus in eis
 riit , dum requirit ad Timotheum scribens . hic a pueris pa =
 parētes et rabantur ad ministerium ecclesie eruditi sanctiq;
 pietatis et uiri qui cum fiducia prædicarent uerbum , confunde
 literarum rent impietatem , resisterent hereticis , ac deniq;
 sunt con= quasi per manus etiam filijs suis auitam traderent
 temptores . pictatem .

Istam tam beatam iuactionem inuidens ecclesie
 dei Satan , per superstitionem & hominum tradi
 tiones inuexit nobis cælibatum , qui quàm impurus
 fuerit uiderunt etiam secula præterita , quàm uero
 impius sit inuulgatur per uerbum dei hodie toti
 mundo . Hinc factum ut pro priscis illis eruditis
 habeamus stupidos asinos licet magnis titulis insi =
 gnes , pro pijs supersticiosos , pro regno dei regnum
 Satane . Quomodo enim uerbum dei permanabit
 ad posteros nisi erudiatur inuentus , quemadmodum
 diligenter precipit in lege deus ? Non enim semper
 in uis nobis et in gratis deus obrudet prædicatores
 uerbi sui quemadmodum hodie facit , sed uult ut ex
 isto semine iam cælitus oblato paremus uberes pro =
 uentus posteritati , alioqui indigni sumus qui uel
 nunc

nunc utamur pane sancto uerbi dei . Sic in psalmo
 non solum pro se sed etiam pro posteris orant per
 uerbum dei illuminationem , dicentes . Appareat apud
 seruos tuos opus tuum , & decor tuus super filios
 eorum . Verum qui erudientur filij a parentibus
 ineruditis quando sunt ablata coniugia uel maxime
 ab illis quibus incumbit tractare uerbum dei ? Ne
 mo iam postquam pereunt papistica lucra curat eru
 diendos filios , ut uel sic Satan agat quo post nostra
 tempora pereat sacri euangelij prædicatio , Spera
 mus tamen q, dei benignitas per eruditos sanctosq;
 parentes nobis pietatis semina sit relictura , nisi
 breui Christus extremo illo die antuertat .

Tu uero eruditissime doctor , cui non possunt
 displicere quæ Christi sunt , communem patrem pro
 nobis & pro fratribus nostris orato & hoc propen
 se meæ in te uoluntatis officium boni consulito .

DEFENSIO

Sed ne optime Præceptor quis nos interturbet
 dum ita congaudemus , suscipiam quoq; prouinciam
 respondendi siue superstitosulis amicis siue inuidis
 aduersarijs , qui forte contendunt non oportuisse te
 fieri conuigem , ut uideant quàm bona conscientia
 A P sinus

simus coniuges & armati ue bo dei qui nihil
moremur quicquid illi obiecerint. Neq; uero repe-
tendū hic est an clericis liceat abijcere celibatū.
sed te tutumq; factum ita defendam ut per hoc forte
aliis quoq; seruiam.

Indigne Aiunt. non oportere hic gratulari ubi amicus
Senti mun- in miseriam incidit & onus sibi potius quam libera-
dus de con- tatem comparauit, quando & paulus dicit. Bonum
iugo. est homini mulierem non tangere, Dico non nuptis
& uiduis, bonum est illis si sic permanserint sicut
& ego. Tribulationem carnis habebunt coniuges,
uolo autem uos esse sine sollicitudine. Qui sine
uxore est sollicitus est de iis que sunt domini quomo-
do placeat deo &c. Respondeo. Non ignoramus que
impie mundus contra coniugium a deo institutum
iactitet, quid miseriarum in eo inueniat & repre-
hendat, hunc igitur relinquamus sibi, premium cer-
te suum in sinu portat damnati coniugii, auertat nos
deus ab illa miseria & onere, Neq; ignoramus quid
Hieronymus ex suo Theophrasto et aliorum impiis
sententiis producat quo dehortetur a coniugio, et licet
uelit uideri non damnare coniugium magna tamen
pars est male confirmati clericorum celibatus.

Tunc igitur miseria conscientiarum nos preme-
bat

bat & onus, quando urebamur & propter constitui
onem hominum non licebat ducere uxorem, propter
timorem autem dei non licebat scortari. Nunc autem
per coniugium liberae factae sunt nostrae conscientiae
quando optime conscijs nobis sumus in hac parte q;
non contra deum sed quod deo placet facimus, Nam
eius uerbum quo conditum, institutum, benedictum
est coniugium nos non fallit, Incommoda car-
nis quae illi magni aestimant ne tantillum quidem
curant Christiani, ubi pro conscientiarum libertate
corā deo subeunda sunt, Christianus non est qui pro
aliqua carnis incommoditate contra conscientiam
in conspectu dei uiuere audet. Misera seruitus est
ubi conscientiae non sunt liberae.

Porro uerbis Pauli omnes abusi sunt quotquot
ex eis celibatum clericorum statuere uoluerunt, quidam
neq; bonos hic uiros praestiterunt, tantum abest ut
iure eis in hoc credi debuerit, Tu ne utrum bonum
putas qui contra conscientiam (quemadmodum quidam
rabule forenses faciunt) ius scriptum ita per-
uertit, ut quod maxime contra ipsum facit quasi pro
sua causa faciat uelit uideri, deinde reliqua omnia
tacet quae addita sunt quibus suum non iuris nego-
tium agere statim deprehendi posset? Esto sibi hoc
licere putent filij huius saeculi, in ijs uero qui filij
lucis haberi uolunt in super & uerbi dei interpretes
quans

quàm non deceat ista uasfricies, quis piorum non uidet? At dicis Hieronymum & quosdam alios hoc loco istud fecisse, Nihil moror etiamsi mihi angelum aliquem e caelis opponas, perpetuo dicam, non licere ulli creaturae ne angelicae quidem agere contra ius diuinum, quanto minus aliquid statuere?

Sic igitur ferè tractarunt quidam hunc locum, Bonum est mulierem nõ tangere siue uxori non copulari, quasi Paulus uelit intelligi, malũ esse homini mulierem tangere siue uxori copulari, et hoc malum interpretati sunt peccatũ tanẽ excusabile peccatũ propter bonũ coniugij. São quæ dicant de excusata concupiscentia, Tamen Paulus eo loco hoc non agit, immo hoc solum per totum caput, ut Christiani per contumaciam a deo institutum & sanctificatum uitent scortationem a deo damnatam & impiam. & hoc necessarium esse ijs qui uruntur, id est qui tentantur ut ad puritatem & animi & corporis deficiant. Ceterum qui non uruntur, id est, quemadmodum dicit, qui habent donum perpetuo continendi a mulieribus & non concupiscunt mulierem quæ ipsorum non est, quemadmodum Christus castitatem interpretatur, sed puro corde solum solati sunt de ijs quæ sunt domini, & quomodo placeant domino assidue siue mentis distractione. Hi inquit secundum consilium meum

non secundum præceptum domini maneant celibes, ut expeditius cogitent ea quæ sunt domini, dum nulla distractione mentis agunt, & non coguntur cogitare pro uxore, familia & liberis. Gratias agant deo, de hoc tam commodo dono, non de singulari merito quemadmodum impia hypocrisis interpretatur.

Quod si tales etiam qui donum dei acceperunt ut perpetuo continere possint, coniugio se dare uelint non peccant in deum, quando de uirginibus non est præceptum domini, & Paulus hic liberum dicit uel seruare uirginem uel non seruare. Sibi tantum iniurijs sunt qui neglecta tanta commoditate a deo data, auris & solitudinibus se sine necessitate permittunt. Sat crucis aliunde incumberet, ut non addant sibi hanc crucem a qua deus liberauerat. Nam talibus ferè crux est, dum recordantur coniuges, quàm sine coniugio sancte manere potuerint, nisi se solentur per deum cuius uoluntate sancti omnia fieri, quando interim qui urebantur & necessitate urgebantur, pro accepto coniugio non possunt non gratias agere, & gloriantur sese libertatem ab hac necessitate coram deo consecutos, tantum abest ut doleant propter tribulationem carnis. De Christianis hic loquor, non de ijs qui suis immundis cogitationibus scortatione uolunt consultare, ante quorum oculos timor deũ

Sunt quæ timor dei non est,

d. am digni
ora dona
dei quàm
perpetua
uirginitas
1. Corinth.
xiiij.

Hec omnia manifestis uerbis agit illic Paulus. Quod si sic absq; peccato coram deo licet abijere uirginitatem a deo datam, ut sit in libertate nostra ingredi conuugium, quo loco habebimus illos, qui uirginitatem & perpetuam illam quam uocant continentiam, suis uiribus id est iniustitia, suis statutis id est prostitutionibus, suis uotis id est deuotionibus siue exerationibus, & suis iuramentis id est periurijs fecerunt necessariam, etiam ijs quibus non datum est hoc donum a deo? Certe laqueos posuerunt animabus id quod Paulus quam maxime cauere uoluit, fidelis enim erat & misericordiam se agnoscebat concessatum a domino, Longe aliud isti sunt & longe aliter sentiunt. Fit nonnuquam ut multo digniora & meliora dona habeant quidam, quibus professe possent ecclesie dei multo melius, quàm nonnulli rudes et stupidi continentes, quæ tamen dona multum impedit hæc constitutionum humanarum necessitas, dum alijs consulturi, grauib; ipsi agitantur conscientijs. Nulli enim magis distrabuntur ut non cogitent quæ domini sunt, quæ in qui uruntur ut cunq; cælibes. Hoc scilicet uoluit Satan, ut per istam traditionem non necessariam, necessaria dei dona impediret, & præterea peccata multiplicaret,

Itaq; non

Itaq; non obscurum est cur Paulus mulierem non Bonum est tangere siue cælibem manere dicat esse bonum, nempe mulierem bonum, non (ut somniant nostri) unde sanctior sis non tanges coniuugibus, quando & uirgines impie damnantur & re. Satane sunt, non unde tibi merita & coronas compares in caelis, sed bonum (ut ipse interpretatur) propter præsentem necessitatem, Et rursum, Bonum, quia uolo uos esse absq; solitudine, Hoc dico ad utilitatem uestram non ut laqueum uobis iniiciam, Vides sum non fingere merita sed proponere commoda, ut sint absq; solitudine huius uitæ, quæ commoda si ab uicere uelint, faciant quod eis uisum fuerit, modo non scortentur sed coniuuges fiant in domino. Id quod rursum sic dicit. Si acceperis uxorem non peccasti & si nupserit uirgo non peccauit, tribulationem tamen carnis habebunt huiusmodi, Ego autem uobis parco id est uolo uos esse absq; tribulatione huiusmodi, Tribulationem carnis uocat, non detrimentum salutis. Ex quibus lucè clarus est, de quo bono Paulus tam sepe illic dicit, quando etiam negat peccare uuiduos, negat peccare uirgines si coniuuges fiant.

Hoc autem bonum illorum solum est, qui per do Quibus bonum dei, ut diximus, libertatem habent ut cælibes manent, quamadmodum Paulus clare indicat. Unusquisq; inquit proprium donum habet a deo alius quidem sic

Quibus li- dem sic alius uero aliter. Et Christus, Non omnes ca-
berum ut piunt uerbum istud, sed quibus datum est. Et rur-
mansent sum Paulus, qui stauit in corde suo firmus, non ha-
salibes. bens necessitatem, potestatem autem habens suae uo-
luntatis, & decreuit hoc in corde suo, nempe serua-
re suam uirginem, bene facit. Igitur qui matrimonio
iungit uirginem suam bene facit, & qui non iungit
melius facit, Ille inquit bene facit, quia coniugium
est dei, Hic autem melius facit, quia a dono dei, licet
libero, utitur, & liber est a praesenti necessitate
& tribulatione carnis quam habent coniuges, quae
interpretatio non nostra est sed Pauli, dum eius uer-
ba non aliud patiuntur ut intelligas, ne hic fingas gra-
dus illos meritorum.

Ceterum quibus hoc donum a deo non est datum, ut ma-
neant uirgines aut perpetuo continentes, iis certe non
est bonum mulierem non tangere id est uxori non
copulari, sed plane malum est eis, dum uruntur id
est soliantur ad fornicationem a deo prohibitam,
intencumq; ab opere externo absterneant, ut tamen inda-
gniora, quemadmodum & hoc loco tacet Paulus, non
tamen a tibi. Fit enim ut (quemadmodum scri-
ptum est) qui amat periculum pereat in illo. Debe-
bant itaq; perpetuae continentiae bucinatores bona si-
de reddidisse uerba Pauli, & non solum respexisse
Pharisaicae

Pharisaica in fornicationem externam, sed etiam
Christiane in fornicationem mentis, atque sic reddidisse.

Bonum est homini mulierem non tangere: Pro-
pter fornicationem autem nrisquisq; habeat suam u-
xorem, & unaquaeq; suum uirum, & hic mutuo sibi
debitum coniugale persoluant, & dum ad tempus
continent, non sine consensu mutuo contineant. Id
est, Bonum est illi, cui a deo datum est manere cae-
libem, Qui autem fornicatione oppugnatur, ne pe-
reat in periculo, habere debet remedium suam se-
cundum deum uxorem, Dum enim uritur & ar-
det, oret deum ut possit continere donec is det bonam
uxorem. & non stulte se permittat perpetuae con-
tinentiae cum periculo suae salutis. Non enim deus ad-
iuuabit, quando contemnis adiutorium quod tibi cre-
auit, ut non dicam qd hoc esset tentare deum.

Porro isti qui non contemnunt hodie hoc remedi-
um, sed uel propter Antichristi regnum uel pro-
pter cuius reliquias inuincibili necessitate premuntur,
non praescribimus leges, quando hoc non est no-
bis commissum a domino, sed eos ipsos tantum
admodum iemus in domino ut quantumcumq; se peccato-
res agnoscant commendent se & creatori & redem-
ptori nostro domino nostro Iesu Christo, is curabit

B

pro eis

Consolatio
quorundam,
donec gra-
desant in
Christo.

pro eis ubi etiam omnia desperata uidentur. Non enim potest deserere inuocantes. & mirabili artificio per lapsum nos erigit, & per peccatum nostrum operatur iustitiam nostram, ita ut misericordia eius non sit numerus:

Etiam bonum est mulierem tangere secundum deum tamen, qui busdam etiam est necessarium. Illis itaque quibus non est data perpetua continentia, non est bonum uxori non copulari, nisi tu bonum ducas scortari, id est ad incontinentiam urgeri, id quod deus prohibet & plane pro peccato habet. Neque talibus est liberum uel iungi coniugio uel non iungi, sed plane necessarium ut iungantur, quia deus hic exigit coniugium & uetat scortationem. Idcirco si liberis est bonum non iungi coniugio, est & bonum non liberis id est quibus hoc non datum est, iungi coniugio, Quia uitas per dei coniugium id quod prohibet deus, nempe scortationem, Et si acceperis uxorem non peccasti, & qui iungit matrimonio suam uirginem bene facit, Non ergo Paulus ex eo quod dicit Bonum est homini mulierem non tangere, uult inferri, ergo malum est mulierem tangere, Nam si tangis secundum deum, quemadmodum dictum est, quomodo malum esse potest? aut certe quomodo non bonum esse potest?

Atque hic accusandi sunt nobis papista qui iurant &

iram & uolunt castitatem quam intelligunt perpetuam continentiam de qua dictum. & ea iuramenta & uotum de eo quod non dedit deus, prius si propter istam temeritatem deus hoc donum auferat, quemadmodum timemus nonnullis fieri. Esto utcumque uouere uel iurare liceret continentiam, quam hoc temerarium diximus, tamen perpetuam uouere non licet, quando semper ignoras in hac uita quid futurus sis, & Christianus scire debet omnia esse in manu dei. Ut uideas hic infidelitatem esse fontem huius temerarij uoti & iuramenti, Infidelitas autem quae ex Satana est qui fieri possit ut deo placeat?

Si uero eis non datum est, quid aliud quae so iurant sub nomine perpetuae continentiae quam scortationem, quam necessario perficiant uel affectu quem respicit deus? Nam hi scortationi necessario se permittunt ut peiora taxam, dum coniugium per deum institutum, unicum contra scortationem remedium, abiurant. Id quod insigniter declarant illi, qui iam pridem suo periculo docti, addunt & addendum uolunt in iuramento hanc conditionem. Quantum humana fragilitas permittit. Dum enim sentiunt hoc iuramento in aeternum abiuratum coniugium, et taxam

Quantum humana fragilitas permittit. *men iurant se seruos continentiam quantum hu- mana fragilitas permittit. quid aliud sentiunt, quam si humana fragilitas non permittit, se scortaueros? Certe humana fragilitas hoc nunquam permittet, quando iam ante audisti perpetuam continentiam esse donum speciale quod a deo datur. inter mille uix hodie unum qui hoc donum habeat inuenies. No- uissima enim atq; adeo nunc pessima tempora sunt. sufficit nobis si uel in sancto coniugio per gratiam dei nos contineamus. Qui uero hoc donum se sen- tit accepisse, uideat ne contemnat, sed rursus ca- ueat quoq; ne hoc perpetuis uotis astringat. Dei enim donum est, quod tuis iuramentis non tenebitur, si is uoluerit auferre qui dedit. Ut liber sis ad coniugi- um si Deus abstulerit donum.*

Si non ca- ste, tamen caute.

Quod autem accidunt impij magistri & dicunt, Si non caste tamen caute, quis non contemnet? Quis enim nisi plane excæcatus adeo stupidus est, ut ubi fallit oculos hominum, se fallere etiam posse putet oculos diuine maiestatis? Qui uero inter eos san- cti uidentur, deum & ipsi excæcare tentant per suas satisfactiones, dum secundum confessoris manda- tum legunt. Miserere mei deus. &c. Deus uene- runt gentes. &c. Dum saluant sanctos suos & san- ctas. Sed non sic euadent. Propter tuam enim præ- sumptionem

sumptionem deus non mutabit suam ordinationem. Stulti sunt qui dum non præcuerunt periculum, ne post lapsum quidem resipiscunt. Fugiunt ad illa quæ non prosunt, & quod instituit deus uelut hereticum contemnit, sed poenam sui contemptus per iudicium dei coguntur in sinu portare.

Postquam iam ostendimus uel ex eodem Pauli lo- co, etiam bonum esse mulierem tangere siue uxori copulari, et plane sanctum esse atq; adeo necessarium ijs quibus non datum est a deo ut aliter munde ui- uant, facile contemnemus illorum ineptias & crassis- simam ignorantiam, qui ut dehortentur a sancto con- iugio, & commendent suum illum uotis & iura- mentis comparatum celibatum, Hoc uulgo iacti- tant. Spirituale coniugium præferendum est carnali, ergo sanctum est abstinere a carnali coniugio ut con- iunx sit spiritualis. Addunt quoq; illud sancti do- ctoris dictum. Nuptiæ terram replent uirginitas pa- radisum. Præterea ex Apocalypsi illud capit. xiiij. Nemo poterat dicere anticum illud nouum nisi illa centum quadraginta quatuor milia qui empti sunt de terra. Hi sunt qui cum mulieribus non sunt coinqui- nati, uirgines enim sunt. Hi sequuntur agnū quocum- q; terit. &c. Christiani (inquiunt) non debent esse solati pro terra pro sed paradiso replendo, neq; coinqui-

Nesciunt qui sic di- cūt de qui- bus affir- ment.

quinari cum mulieribus sed summa puritate sequi
agnum quocumq; ierit.

Dispeream si intelligant quæ dicunt, & fere
impj nebulones & scortatores sunt non uirgines,
qui talia nobis obijciunt, Obijciunt uero, non ut
meliores euadamus, qui possunt decem scorta, satis
magna & ampla conscientia, potius nobis permit-
tere, quam unam secundum dei ordinationem coniu-
gem, sed tantum ut per hec stultis imponant, & ri-
di uulgo nostrum coniugium probent esse damna-
tum, & se esse in optimo sanctissimoq; statu, qui sta-
tus non solum meliores coronas pre coniugibus in cæ-
lo accepturus sit, sed etiam in terris sit aliorum sal-
uator, Isti sunt pseudoChristi, de quibus Christus
pædixit. Facile quem admodum dixi mi doctor ta-
les ineptias contemnemus, & impiam ignorantiam
quæ doceri non uult & tamen docere præsumit. Sed
sustineto ut & hic respondeam, propter infirmiores
fratres qui hisæ uoabus non nihil solent moueri.

Spirituale
coniugium
satanicæ in-
tellectum.

Spirituale coniugium longe præferendum carna-
li, is solum ignorat qui non nouit quid inter spiri-
tum & carnem intersit. Illi autem qui solos celibes-
coniugij spiritualis partiaptes faciunt, coniuges au-
tem excludunt omnino ignorant quod nam sit spi-
rituale siue

rituale siue spiritus coniugium. Hinc audies quos-
dam ineptissime dicentes. Sacerdotes (sic enim uo-
cunt eos) non debent habere aliam uxorem quam
sanctam ecclesiam. Quibus diuimus q. hanc iniuri-
am non sustinebit Christus, qui solus est sponsus suus
ecclesie, quam acquisiuit sibi sanguine suo. Vo-
luit iam pridem & Papa huius sponsi uicem gerere
sed hodie adulter spiritu oris Christi ueri sponsi ex-
ufflatur, & in conscientijs hominum occiditur. Si
uero dixerint Christum sponsum & se sponsam, scia-
nt & carnales coniuges, modo Christiani sint, ad
illud spirituale coniugium pertinere, extra quod spi-
ritus sancti coniugium nemo est Christianus. Immo
ijs qui hodie spirituales se dicunt, si ex operibus suis
querunt salutem, Christus nihil prodest, & ad con-
iugium istud spiritus dei non pertinent sed Satanae
sunt. Non enim præstant uirginem castam Christo
per fidei simplicitatem, sed seducuntur a serpente ue-
lut Eua, id quod timuit Paulus suis Corinthijs.

Veniamus quoq; ad id quod dicunt. Nuptiæ ter-
ram replent, uirginitas paradysum. Ineptus sacro-
ficarem omnium hominum uoabus respondere, sa-
tis nobis superq; est q. uerbo dei, quod a nobis stat,
nos expugnare non possunt, atq; hæc est gloria no-
stra in deo. Libet tamen nunc indicare quid ualeat

B iij hoc

Nuptiæ ter-
ram.

hoc uerbum humanum hactenus quasi quiddam sanctum iactatum. Primum, ne ambiguitate sermonis elabatur, ubi uiderint conatum male celsisse, & ut uideant falsum esse quod dicunt atq; adeo impium, certum est eos de corporis uirginitate loqui, quemadmodum et de corporeis nuptiis siue carnalibus, quis nemo ignorat replere terram, secundum dei institutionem. Crescite & multiplicamini & replete terram. Si tale uerbum dei haberent uirgines carnales de replendo paradiso. non opus esset hac nostra contentione.

Hic si uerum dicunt, non debent nobis obstrepere, q; multiplicamus nuptias, sed potius gratias agere, q; tam ex multis nuptiis proueniet multæ uirgines, unde suum repleant paradysum. Nam si cessarent nuptiæ, unde quæso acciperent tam sanctum prouentum? Sed hic ait Hieronymus. Nullum periculum ne pereant nuptiæ, etia si multos cohortemur ad uirginitatem. Stultorum enim semper infinitus erit numerus. O uocam dignā sancto uiro. Stultos uocat qui coniugium petunt quando scriptura stultos uocat infideles, nihil spiritus habentes, nihil cum deo commercij. ut in psal. Dixit insipiens in corde suo, non est deus. sed donemus istud erroris humanitati sancti uiri. Cupimus tantum ut uideas quantum intersit inter uerba

inter uerba hominum & uerba dei. ne illa his æque quemadmodum hactenus male factum, id quod tamen suis scriptis nullus unquam sanctorum postulat. Omnis caro fœnum & gloria eius ut flos fœni, Flante spiritu dei exicatum est fœnum & cædit flos, uerbum autē dei nostri stabit in æternum Amen.

Non autem est uerum quod dicunt Virginitas replet paradysum, atq; ideo non est hoc dictum per spiritum sanctum, qui est spiritus ueritatis. Nam constat Turcarum & Iudeorum uirgines damnari, sed fides. & Christianorum meretrices saluari. Nemo unquam sanctorum patrū quos nobis obijatis aliud sensit. sed uos per impicitatem, quæ illi ut homines minus caute dixerunt, abutimini ad abnegationem gratiæ dei & gloriæ fidei Christianæ. Agite respondete. Saluantur ne infideles uirgines? Oportet inquit Christianas esse uirgines quæ replent paradysum. Audio. sed uidete ut hic prudenter egatis, ne his uerbis fatamini Euangelium sanctum & gratiam domini nostri Iesu Christi, id quod diligenter solertis caere, ne Lutherani fiatis, sic et in hodie uocatis Christi Euangelium habentes, quemadmodum Iudei primum, deinde & Iulianus Augustinus apostata Christianos uocabant Galilæos & Nazarenos, nempe irridentes q; a Galilæa et Nazareth Christus

B v secundum

secundum scripturas uenire non posset.

Si enim ut dicitis. Virgines replent paradysum, sed sole ille que sunt Christiane. repleto paradiso quis illic locus dabitur aliis qui non sunt uirgines; aut forte uos ipsi quem locū habebitis in paradiso? Nos autem dicimus id quod negare non potestis. q̄ non sole uirgines Christiane sed etiam uxores Christiane & mariti Christiani atq; adeo & latrones & meretrices & publicani ad Christum conuersi repleant paradysum. Sic enim non uirgini sed latroni Christus dixit. Hodie mecum eris in paradiso. Et contra iustitarios uestre hypocriseos patres. Meretrices inquit & publicani præcedent uos in regnum caelorum.

Vbi nunc est uestra illa carnis uirginitas que repleat paradysum, quam Paulus non tanti facit quantū uos, sed ait licere, ut etiam perpetuam si acceperis à deo uirginitatem tradas coniugio, secundum tuam uoluntatem quemadmodum ante dictum? Non audis hic uirginibus promitti paradysum sed Christianis. Christiani non sunt. nisi qui credunt in Christum, id est q̄ Christus sit ipsorum iustitia & uita aeterna & preterea nullum opus nullae creatura neq; in caelo neq; in terra. Ergo si uultis audire à Lutheranis

Fides

Fides replet paradysum non uirginitas. Virgines na Fides repleantur, fideles renasendo fiunt. damnata est natiui plet paradysum, nisi renasamur non est nobis salus, Fides exigitur a nobis, sine fide enim impossibile est placere deo. uirginitas. Non autem exigitur uirginitas, quia de uirginibus inquit ille, præceptum domini non habeo. Talia si sciretis non Lutheranos nos sed Christianos uocaretis, sed hanc appellationis gloriam non exigitur a uobis, negotium uestrum potius sit ut multa impudenter mentiamini contra nos propter filium hominis. Hec erit gloria nostra in domino.

Videamus ea que dicimus & ex parabola Euangelica. Ne dicitis nos uobis obtrudere tantum Turcarum & Iudeorum uirgines, de uestris etiam dicimus facite moniales siue aliae sint etiam ex clericis & monachis si qui de sua perpetua uirginitate gloriari audent. De illis inquit dicimus que acceptis lampadibus exeunt obuiam sponso id est Christo, Haec necesse est, uel esse Christianas uel saltem pro Christianis haberi. Harum quaedam ingrediuntur cum sponso, quaedam autem exclusae audiunt, Nescio uos. Si quemadmodum dicitis uirginitas replet paradysum, cur hic quaedam excluduntur ne repleant paradysum, cum tamen omnes dicantur esse uirgines, si uero istis exclusis nihil prodest q̄ uirgines sunt, certum est

eum est, alias quæ ingressæ sunt propter uirginitatem non admittas, De uirginitate carnis loquor, de qua nostri aduersarij agunt, & de uirginibus solent ista legere in ecclesijs, licet parabola quiddam dignitas adhuc habeat. Quare ergo quedam uirgines sunt susceptæ? quia prudentes erant, quare reiectæ aliæ? quia fatuæ erant.

Vides itaq; q; non uirginitas suscipitur ut repleat paradysum, sed prudentia, sicut etiam non uirginitas abijatur, sed fatuitas, usq; adeo hic nihil respiciatur uirginitas. Porro prudentia & sapientia est fides in Christum sponsum, quam sapientiam dignissime tractat Paulus in principio prioris epistolæ ad Corinthios. Fatuitas autem siue insipientia est infidelitas, quæ quanquam & ipsa inter nostros uideri uelit Christiana, tamen esse non potest, nam nulla fiducia nititur super sponsum Christum, sed sua uirginitate, suis operibus et iusticijs fidit, non sponso aut sponsi bonis. Fides sibi parat oleum intus in uasis, infidelitas tantum ornatis lampadibus id est speciosa hypocrisis contenta est. Intra illa recipitur, ista abijatur. Inunc, & iacta contra sacrum dei coniugium uocem non dei sed hominis. Uirginitas replet paradysum.

Restat nunc ut de Apocalypseo loco dicamus, ut istis uirginarijs respondeamus. apud quos quicquid scriptum est

scriptum est auctoritatem habet, modo aliquid inueniunt quod uel in speciem appareat esse contra nos, ut maxime contra ipsos uere sit. In eo libro decimo quarto capite sic dicitur. Et uidi, & ecce agnus id est Christus stabat supra montem Sion. quæ est ecclesia & regnum cælorum: ita tamen ut alludatur ad montem illum Iudeorum ubi erat templum & omnia sacra dei. nam de ecclesia ex Iudeis hæc dicuntur ut audies. & cum agno stabant centumquadraginta quatuor milia, habentia nomen patris eius id est nomen dei scriptum in frontibus suis. necesse est ergo hunc magnum numerum esse Christianos, qui soli nomine dei patris sunt insigniti. Alij alitis nominibus sese uenditant quasi Christianissimi, sed dicitur eis, Non noui uos.

Et audiui uocem de cælo tanquam uocem aquarum multarum & tanquam uocem tonitruum magni, & uox quam andiu erat uelut uox Citharæcedorum, atharizantium atharis suis. Qui enim stant cum agno id est surrexerunt cum Christo, & fortes cum duce suo exeunt in prælium aduersus aereas potestates & regnum principis tenebrarum, prædicant & confitentur Euangelium pacis, quod primum interpretatione legis id est cognitione peccati, quando damnat omnia nostra, uox est aquarum multarum & tonitruum

Locus Apocalypseo de uirginibus.

Et tonitruū magni . quemadmodum Ro . i . dicitur .
Reuelatur in Euangelio ira de celo super omnem im-
pietatem & iniustitiam hominū qui ueritatem dei in
iniustitia detinent . Deinde promissione remissionis
peccatorum & eterne uite sit uox atharizantium .
quid enim dulcius audiri potest ?

Canticum nouum : Et cantabant quasi canticum nouum hoc est prædi-
cant et confitebantur Euangelium ante mundo non
auditū , & quod conscientis misere pressis semper no-
uum est , nouosq; homines expulsa Adæ uetustate
per spiritum efficit . De quo sepe psalmista ait . Can-
tate inquit domino canticum nouum . Et cantabant
ante sedem id est in conspectu dei siue fidei corde ,
nulla hypocrisi . & ante quatuor animalia id
est in conspectu omnium hominum habitantium
in oriente , occidente , meridie & septentrione , non
enim abscondunt sub modio Euangelium sed prædi-
cant & confitentur in publico ut & alij salui fiant .
nec negant coram persecutoribus . & ante uiginti-
quatuor seniores id est in conspectu duodecim patri-
archarum & duodecim Apostolorum , quos & Iu-
deis & gentibus prædicasse non dubium est , eandem
fidem , quam posteri eorum prædicant & consue-
ntur ad futurum . Atq; hic conuertuntur corda patrum ad filios ,
ut patres illi priores in fide agnoscant ueros filios id
est eandem

est eandem fidem habentes , & corda filiorum ad
patres ipsorum , id est (quemadmodum angelus re-
petit in Luca ex Malachia) increduli ad prudenti-
am iustorum . Sic autem istud canticum canitur in
conspectu seniorum hæc defunctorum , quemadmo-
dum Christus de Abraham dixit . Abraham uidit di-
em meum & gauisus est . Gaudent hic patres de fi-
liis , ut uideant in deo filios filiorum . Habet & Pau-
lus discipulos de quibus gloriatur coram deo & per
deum in illo die . Talia uero aut similia uoluisse au-
ctorem libri Apocalypses colligo ex ijs quæ passim
dicit , in primis quæ capite uigesimo primo , ubi me-
minit de nomibus duodecim tribuum filiorum Isra-
el , & de nomibus duodecim Apostolorum , &
de portis duodecim ad quatuor uentos siue partes
mundi edificatis . Si quis uoluerit aliter interpretari ,
per me licet , Hæc haud in magno possumus discri-
mine .

Et nemo poterat dicere canticū , nisi illa centū qua-
dragintaquatuor milia , qui empti sunt de terra . Qui
quæso empti sūt de terra nisi Christiani , qui ex terreno
regno in regnū celorum redēpti sunt sanguine Christi ?
Sic enim et illic . c . quinto dicit agnoscis es et re-
demisti nos deo in sanguine tuo , ex omni tribu et lin-
gua & populo & natione , & fecisti nos deo re-
gnum &

Empti de
terra .

gnum & sacerdotes, & regnabimus super terram, id est qui antea eramus sub seruitute Satanae super terram iam regnabimus, & omnia in Christo subiacentur sub pedes nostros. Sic & Paulus Galatis scribit. Qui dedit semetipsum pro peccatis nostris, ut eriperet nos de presenti saeculo nequam, secundum uoluntatem dei & patris nostri. Et alibi. Empti estis precio magno. &c.

Cantare cā Hi itaq; qui sic empti sunt de terra, soli dicere
ticum no = possunt canticū illud nouū. Tentant & pseudapostoli
uum. ut hactenus papistae predicare Euangelium, sed suas
cogitationes & humanas iustitias praedicant quae uerum
Christi Euangelium damnat. Tentant & hodie
quidam qui Euangelia praedicatores esse uolunt,
sed plane nihil audis ex eis nisi acerrimas inuectio-
nes contra monachos, contra clericos papisticos,
contra ieiunium feriae sextae, contra inanem dei cul-
tum & templorum ornatum, contra aquam bene-
dictam, & similia quibus hactenus seducti sumus.
Ceterum Euange-
lium non audis, destruunt quidem quae sunt aduersa-
riorum, sed non edificant auditores in salutem,
atq; a leo dum sic pergunt, faciunt potius auditores
omnis honestatis contemptores, qui postea per blasphemiam
dicant hoc esse Euangelicum. Quid ergo ob-
stat quo

stat quo minus dicant canticum illud nouum? Non
possunt inquit, quia non acceperunt, non enim uere
agnoscunt se emptos de terra.

Hi sunt qui cum mulieribus non sunt coinquina-
ti, uirgines enim sunt. Hoc scilicet est quod pro uir-
ginibus contra sanctum coniugium soletis adducere.
Audistis haec dici de ijs qui sunt signati in frontibus
(id est mentibus & cordibus ubi deus uidet) nomi-
ne dei, de ijs qui cantant canticum nouum quod ne-
mo alius cantare potest, de ijs qui empti sunt de terra
id est Christianis, Cauete ne dicatis illos, qui pecca-
tores & meretrices fuerunt, non esse Christianos,
contra Christi assertionem, quemadmodum ante di-
ximus, Cauete & uestris quibusdam qui se negare
non possunt cum mulieribus coinquinatos, quos tam-
en Christianissimos dicitis. Neque crit hic uobis
aufugium ut dicatis iam non esse cum mulieribus in-
quinos postq̄ egerunt poenitentiam (utinam ueram)
liet ante fuerint inquinati, nam statim additur, Vir-
gines enim sunt, Virginitas corporis per poenitentiam
non redditur, quae poenitentia tantum postulat remis-
sionem peccatorum, & secundum uestrum Hiero-
nymum audacter hic pronuntiantem. ne deus qui-
dem quando omnia potest, uirginem restituere po-
test. uellem uero tantus uir non tam audacter iudi-
casset de

esset de dei potestate, Ergo non sunt Christiani qui cum mulieribus sunt coinquinati, & ne penitentia quidem eis ualebit ut mudentur & fiant Christiani, quando ad uirginitatem corporis redire non possunt. Videtis ne tandem quam absurda nobis ingeratis & quam uobis ipsis incommoda, dum queritis tantum ut dicatis, non ut recte dicatis. Sed ita oportet eos offendere ad lapidem offensionis & petram scandalum Christum qui ueritati resistunt,

Cum mulieribus coinquinari.

Hi sequuntur agnum quocumque ierit, Nonne & meretrices & publicani in euangelio agnum sequuntur? Nonne sequuntur & coniuges? Ut & hic uideas de Christianis dicta, quibus in Christo nihil obest & non sunt uirgines secundum carnem, immo meretrices multae saluantur, multae uirgines damnantur. Neque uero protinus dabimus uobis, cum mulieribus coinquinari quotquot mulieribus copulantur, Nam coinquinantur scortatores & adulteri, non coinquinantur coniuges, Quid enim coinquinarentur qui non peccant, quemadmodum ante ex Paulo indicauimus? Sed neque illud dabimus, Virgines sunt secundum carnem, ergo cum mulieribus non sunt coinquinati. Possunt enim cum mulieribus coram deo coinquinari qui adhuc integra carne sunt, teste Christo qui ait. Qui uiderit mulierem ad concupiscendum eam in mechatatus

mechatatus est cum ea in corde suo. Hinc recte dixit Augustinus in Psalmos scribens, Quid prodest integra caro mente corrupta? Melius est humile conuigium quam superba uirginitas, Neesse est ergo alias esse uirgines de quibus loquitur Apocalypsis quam uos somnialis.

Hi empti sunt ex hominibus primitiae deo & agno, & in ore eorum non est inuentus dolus, Sine macula enim id est sine peccato sunt ante thronum dei. Hi certissime sunt Christiani, quibus per fidem in Christum non imputatur peccatum utamque; peccatores sunt, imputatur uero iustitia, que est Christus Iesus dominus noster in aeternum benedictus Amen. Hi quia agnoscent se emptos ex terra siue ex hominibus ut dei sint & agni Christi, quod corde credunt ad iustitiam ore confitentur ad salutem, Doctrinas humanas ut Satane uenenum in rebus salutis fugiunt, solum uerbum dei purum sine dolo & hypocrisis predicant.

Verum quod primitias appellat deo emptas & agno, quis non uidet primos illos Christianos significari qui ex Iudeis assumpti sunt? qui primi coeperunt cantare canticum nouum quando adhuc nos gentes tenebamus, Nunc uero in sanguine Christi & nos accipimus ad

Primitiae Iudeorum.

C ij cessimus ad

essimus ad eorum rem publicam, iam non amplius
hospites & aduenæ sed aues sanctorum & domesti-
a dei, quemadmodum Paulus scribit Ephesius, ut &
ipsi possimus cantare cantiam nouum empti de ter-
ra &c. Verum primitiæ sunt Iudei credentes, dicen-
te & Christo, q̄ salus ex Iudeis est, quorum est ad-
optio filiorum & gloria & testamentum & legi-
latio & cultus dei & promissio, quorum etiam pa-
tres sunt ex quibus est Christus secundum carnem,
quemadmodum scribitur Romanis. Huc pertinet quod
& Paulus ad Ephesios scribit, nos gentes edificatas
esse super fundamentum apostolorum & propheta-
rum, qui proculdubio Iudei fuerunt, quorum fun-
damentum est ille lapis Christus Ihesus, super quod
& nos cum ipsis fundati sumus. Vides qui primum
cederint anticum nouum & inter Iudeos & inter
gentes, nempe Prophetæ & apostoli dei & quot
quot eandem fidem habebant ex Iudeis, Primitias au-
tem uocat ut intelligis nos gentes secutas, atq̄ adeo,
quemadmodum scriptura dicit in locum infidelium
Iudeorum subrogatis, ut iam non simus illis poste-
riores, quando in Christo non est Iudeus neq̄ græ-
cus &c. Esto sint illi primitiæ deo oblatae. nos su-
mus decimæ & illorum plenitudo.

Ne uero putes hoc meum commentum, nolo enim
obscuris

obscuris uti, tamen si non uideam qui hec obscura
sint, produco tibi harum primitiarum signo dei ui-
ui in frontibus signatarum interpretem illum ipsum
qui scripsit Apocalypsin, sic enim ait capite septimo,
Et audiui numerum signatorum. centum quadra-
gintaquatuor milia signati ex omni tribu filiorum
Israel, Ex tribu Iuda duodecim milia signati, Ex
tribu Ruben duodecim milia signati. &c. duodeci-
es duodecim milia faciunt hunc numerum centum
quadraginta quatuor milia. Qui iam potest esse an-
plus obscurum istas primitias Iudeos esse, qui Chri-
sti fidem primi habuerunt? De nobis autem genti-
bus qui per fidem in Christum, post istos atq̄ adeo
per istos prædicantes oblatis sumus deo, in odorem
suauitatis, statim in eodem loco subijciatur. Post hæc
inquit uidi turbam magnam quam dinumerare ne-
mo poterat, ex omnibus gentibus & populis & lin-
guis, stantes ante thronum & in conspectu agni,
amicti stolis albis id est indumento iustitiæ qua per
fidem in Christum purificantur & candidi fiunt san-
cti. & palmæ, id est uictoriæ & triumphi contra
peccatum, mortem atq̄ adeo totum regnum Satane,
erant in manibus eorum. De qua per sanguinem
Christi dealbatione & uictoria, etiam statim infra
declarat dicens. Hi sunt qui uenerunt ex magna tri-
bulatione, & lauerunt stolas suas & dealbauerunt

es in sanguine agni. &c. Et addit. Et clamabant
uox magna dicentes. Salus deo nostro, qui sedet su-
per thronum & agno. Ut uideas nunc & istos qui
post uenerunt ex omnibus gentibus cantare canticum
nouum. quod ille primitiæ primum solæ canere po-
tuerunt.

Hic uos appello, qui ista soletis non tam pro uir-
ginibus quàm contra institutum à deo coniugium no-
bis obtrudere. diate quæso quas monachas & mo-
nachos uirgines faciatis ex istis centum quadraginta
quatuor milibus, quando auditis Iudeos esse? Apud
Iudeos opprobrium erat sterilitas & pro maledictio-
ne dei habebatur. contra secundum legem immo se-
cundum promissionem dei benedictio erat quando
fœcunditas multiplicem adferebat filiorum prouen-
tum. Vnde ergo habebitis tot uirgines ex sin-
gulis tribubus filiorum Israel? sed ne primitiæ
quidem primitiarum id est patriarchas sanctos, pro-
phetas & Apostolos licet uobis redigere in orai-
nem uestrarum uirginum.

Quis tandem non uidet quam nihil frontis habe-
atis immo quam nihil etiam intelligatis? qui nihil
aliud somnatis quam hæc & similia. Hic dicitur de
uirginibus. Ergo hoc obijacemus contra coniugium,
quod ualde

quod ualde commendant & uerbo & opere Luthe-
rani. Magna certe gloria nobis, q̄ hic nobiscum
sunt Lutherani tam multi, et primitiæ de quibus dixi-
mus, atq̄ adeo & ipse deus Lutheranus est, qui uer-
bo coniugium commendat & opere benedicit. Simi-
li ignorantia faciatis etiam in sacro illo uestro cantu:
sic cogitatis. Ecce hic scribitur. Hi sunt qui cum mu-
lieribus non sunt coinquinati. uirgines enim sunt.
ergo hoc cantabimus de uirginibus. illic scribitur.
Quasi cedrus exaltata sum in libano, ergo illud canta-
bimus de Assumptione beate Marie uirginis. Tæro
alia quibus ineptissime abusi estis dum raptatis unde
cunq̄; quod uel in spæcem uestris adinventionibus fa-
uere uideatur. Tantum hoc miror, qui fieri potu-
erit, ut tam ridendas ineptias & nonnunquam etiam
blasphemias, pro ueritate susceperimus, sed causa
est q̄ uerbum dei tantum in spæcem seruauimus, cæ-
terum re ipsa longe fuit à nobis.

Hic rogabit aliquis ex amicis nostris. De quibus ergo
uirginibus dicit qui non sint cū mulieribus inquinati?
Respondeo. quando liber ille Apocalypsis est para-
bolicus & metaphoris sæpe ludit, ad imitationem anti-
quorum prophetarum & alioqui sacrarum litera-
rum. statim obuium est illis qui sacris literis assueti
sunt. uirgines diu uere & synare in Christum cre-
dentes.

Ineptie
cantu de
sanctis.

dentēs, quemadmodum Paulus ad Corinthios dicit,
Credentes Despondi uos uni uiro uirginem castam exhibere
appellatur uirgines in scri- Christo. Et tamen multi ex Corinthijs fuerant scorta-
tur uirgines in scri- taxores, adulteri, immundi, quemadmodum in prio-
pturis. re epistola scribit capite sexto. Sic et ad Ephesios.
ecclesiam, dicit sanguine Christi mundatam et glo-
riosam, certe uirginem, de qua ait quod sit absque macula
et absque ruga. Virgines itaque dicuntur ob puritatem
fidei. Cum mulieribus uero coinquinantur, qui a
puritate fidei recedunt ad traditiones hominum et
doctrinas, per quas discunt aliam fiduciam habere
Spiritualis: quam in deum uerum. In Esaiam mulieres opulente di-
cuntur principes impij et impij doctores, seipso tan-
tum pascentes, et curantes que uentris sunt. In A-
mos dicuntur uacce pingues in monte Samarie. Unde
et in psalmo. Perdidisti omnes qui fornicantur
abs te. In Christo uirgines sumus, per traditiones
autem humanas corrumpimur. id quod propter pseu-
dopostolos, fiduciam operum legis docentes, timuit
suis Corinthijs dum sic addit, Timeo autem ne sicut
serpens seduxit Euam astutia sua, ita corrumpantur
mentes uestrae, et excedant a simplicitate (uir-
ginitus cognata) que est in Christo.

Satis superque loco Apocalypseo seruiui, forte
nomen non sine utilitate quorundam, ut indicarem
quam stupidi

quam stupidi sunt qui se nostros doctores contra coniu-
gum nostrum facere uolunt. Videant hoc quoque
quidam noui predicatorum, qui se spiritum gloriantur
singularem habere, dum ex Apocalypsi aliquid
producant in publicum, relinquentes que necessaria
sunt, doctrine Christiane et sacri Euangelij,
que forte ignorant, uideant inquam, quod et nos
possimus eadem, sed non ita magni facimus, non pro-
pterea nobis spiritum arrogamus.

Ad haec obijciunt nobis, que haudquaquam con- De eunu-
temnere aut debemus aut possumus, nempe de eu- chis.
nuchis in Euangelio et de eunuchis in Esaiam. Sic
enim ait Christus in Mattheo. Sunt aliqui eunuchi
qui se castrauerunt propter regnum caelorum. In
Esaiam uero dominus sic ait eunuchis. Qui custodie-
rint sabbata mea et elegerint que ego uolui et tene-
rint foedus meum, dabo eis in domo mea et in mu-
nitionibus meis locum et nomen melius quam filiis et fi-
liabus. Nomen sempiternum dabo eis quod non excin-
detur. Ergo aiunt non dabimus ut solum propter
presentem necessitatem, quemadmodum Paulus ait,
bonum sit manere uirginem uel celibem, sed etiam
certum est bonum esse propter singulare meritum
in caelis. Nam Christus dicit, Castrauerunt se pro-
pter regnum caelorum. Et in Esaiam, eunuchi me-
liorem

liorem locum siue manum & nomen melius accipi-
ent a deo q̄ filij & filie. Ecce aiunt non profert
eos gentibus & peccatoribus sed illis qui filij & filie
sunt.

**In iusticia-
rios.** Vides q̄ allide ex scripturis querant sue uirgi-
nitatis & calibatus merita, ut possint ceteris esse
meliores & dicere cum phariseo. Non sum sicut cæ-
teri hominum, sicut etiam isti Lutherani qui ducunt
uxores, & cum aliis. Nos portauimus pondus diei
& æstus, deberemus illis coequari? Non libenter
audiunt. Volo huic nouissimo dare sicut & tibi quic-
colle hoc ipsum meritum tuum & abi, tu meritum
fornicatis, nouissimus ille gratiam agnoscat. Non ui-
dent cæci suis meritis sese abnegare meritum Christi
atq; adeo totum Christum, atq; ideo dum cæteris ma-
gis Christiani esse uolunt, a Christo longius recesserunt.

**De Eunuchis in Eu-
angelio.** Respondemus itaq; eis primam de eunuchis in
Euangelio, Sane non negari debet Christum illis lo-
qui de continentia illa corporis, sed si concupiscis cor-
de uetitam uenerem, idem plane negat te castratum.
Nam alibi ait. Qui uiderit mulierem ad concupi-
scentiam eam iam incechatus est cum ea in corde
suo. Itaq; noli mentiri de Christo quasi hypocritam
eam quampiam tibi continentiam in eunuchis com-
mendarit.

mendarit. Si ueris, si periculum tibi est fornicationis
ne presumas te castrare, ne presumas uolare sine
pennis, grauius enim cades & nemo te leuabit, Chri-
stus se satis expressit de quibus dicit. Nam sic præ-
misit. Non omnes capiunt uerbum istud sed quibus da-
tum est. Et ubi dixerat. Sunt aliqui eunuchi qui seipso-
(id est non solum corporis membra quibus contine-
ant, sed & mentem, hoc est se totos) castrauerunt strauere
propter regnum caelorum, statim addit. Qui poterint
testis capere capiat, quasi dicit cum Paulo, qui non
potest capere nubat in domino. Ut uideas hoc esse
per Christum liberum quod nostri iustitiarum suis uo-
tis & iuramentis faciunt contra Christum necessari-
um, quasi tuis iuramentis & uotis efficiere possis ut
non sis aut masculus aut foemina, aut cogere deum
ut det quod non donauit aut donare uon uult.

Hic repetenda sunt quæ ante ex Paulo indicauimus
quia plane eadem dicit Christus, nempe ijs liberum
esse ut uel coelibes maneant uel coniuges fiant quibus
ista libertas a deo data est, non aliis, hortatur enim
ut capiat, sed is qui capere potest. Non potest autem
capere qui hoc a deo non accepit. Hæc est itaq; sen-
tentia Christi. Sunt aliqui, quibus cum liberum sit
uel fieri coniuges uel manere coelibes, hoc tamen eli-
gunt potius q̄ illud, id est castratos seipso-
hoc est non uolunt se alligare uxoribus, dum aliqui
nulli

nulla necessitate aguntur ut se se alligent. Et hoc faciunt propter regnum caelorum id est ut liberius uacent Euangelio & predicando & meditando, ut solum solati sint de ijs que domini Christi sunt, quomodo placeant deo, ut sint sancti corpore & spiritu, dum sunt absque solitudine & sine presenti necessitate. &c.

Nemo se castrat. Atque hic facile etiam respondemus nostris amicis, si recte qui hoc loco nodum in sarpe uerentur, dum aiunt aut non datur sibi uideri hoc dictum a Christo, quasi in cuiusque sit potestate manere Christiane celibem. Nam Christus dicit extraxerunt seipsum, non dicit Castrati sunt. Ex predictis notum est Christum hoc dicere non de omnibus, sed de ijs quibus hoc datum est. Porro quibus datum est, libere datum est, ut isto dono uel utantur uel non utantur, uelut alia quapiam carnis siue externa libertate per deum nobis donata, qua cum recta fide siue bona conscientia uti licet & simul cum carnis commoditate. Itaque Paulus uirginem ab iha licere in coniugium ista libertate docet, propter solam diuilem honestatem & consuetudinem in aliquibus locis seruatum, hoc est quia non est consuetum aliabi ut seruentur uirgines adultae sed ut tradantur coniugio. Si quis inquit turpem se uideri existimat id est se rideri propter uirginem suam, quae ei praeterit nubendi

terit nubendi tempus, & ita oportet fieri, quod uult faciat, non peccant si tales iungantur coniugio. Liberum ergo donum est non necessarium, tale enim est sine quo etiam possis saluus fieri, etiamsi non utaris dato. Nam non praecipit tibi deus ut utaris. de uirginibus inquit Paulus praecipit domini non habeo. Si acceperis uxorem non peccasti, & si nupsit uirgo non peccauit. Quia uero liberum donum est, quidam ex eis qui hoc a deo acceperunt potestatem habent se castrandi propter regnum caelorum, alij autem qui non acceperunt, sibi hanc potestatem non arrogent, sicut enim quiduis aliud potius quam perpetuo continentes, neque iuramentum aut uotum faciet eos esse aliud quam sunt? Non enim potest homo a se facere quicquam nisi fuerit ei datum a caelis. Itaque dei dono quidam istam libertatem habent, nemo autem suis uiribus.

Propter regnum caelorum. Quod si quis ceperit interpretari hoc quod Christus dicit. Propter regnum caelorum, id est ut salui fiant. Viderit ne seipsum a regno caelorum excludat, excludet certe contra Christi sententiam omnes sanctos coniuges, & incidet in omnia incommoda & absurda quae ante indicauimus. Atque hic libere dico omnia quae dixi superius de eo quod Paulus ait, Bonum est homini mulierem non tangere, Ex scriptura prom

plurā prouido (non enim aliud hic mihi licet) Si
aut quidam se castrauerunt propter regnum cœlorum
qui bus hoc datum est , ita quidam ducunt uxores
propter regnum cœlorum quibus illud donum non
est datum . Tu ne putas propter regnum cœlorum
id est propter Euangelium fieri q̄ quidam accipi-
unt uxores ad uitandam fornicationem , quemadmo-
dum iubet Paulus immo & deus ipse ? Nulli magis
impediuntur à regno cœlorum , q̄ qui uruntur &
in periculo agunt scortationis , qui solent , ut Pe-
trus ait , oculos habere p̄ enos adultera , his melius
est nubere q̄ uri . Quid queso impediēbat à regno
cœlorum siue Euangelio credendo & prædicando sa-
eros Episcopos , quos Paulus uult unius uxoris marita-
tos et filios eorū optimis moribus probatos ? Atq̄ hic
multi qui sunt coniuges relinquunt beneficia ecclesi-
astica , nundinationem missarum & dignitates , me-
renturq̄ odia etiam suorum amicorum , tantum ob
hoc ut relinquunt quæ deo sciunt displicere , & am-
plectantur quæ ei placere non dubitant . Nihil hic ue-
rentur præsentem necessitatem & tribulationem car-
nis , de quibus scribit Paulus , ut à necessitate &
tribulatione conscientiarum per dei coniugium libe-
rentur .

Ita fit ut nos propter regnum cœlorum , dum
non licet

dum non licet bona conscientia aliter uiuere , ducimus
cum tantis carnis incommodis uxores , dum interim
uos Papistæ propter tantillum carnis commodum id
est propter lucra & honores uestros , impie & con-
tra conscientiam persequimini regnum cœlorū , quod
hodie hæreticum uobis factum est , quia damnat om-
nia quæ uos contempto deo amatis . Sed licet conue-
mini , non tamen uos ex terra geniti gigantes Chri-
stum dominum nostrum , qui omnia in omnibus ubiq̄
adimplet , cœlo deturbabit unquam . Noster est
ille deus cuius scriptura & uertum à nobis stat ,
uos autem confundit ut amplius mala conscientia non
agere non possitis . Illi in carribus & alij in equis ,
uos autem in nomine dei nostri sperabimus Nolite
confidere in principibus , in sũio hominis in quo non
est salus . Exhibet spiritus eius & reuertetur iste filius
hominis in terram suam & uos cum eo , ubi autem
ista facta fuerint peribunt omnes cogitationes & con-
silia uestra . Non enim est prudentia , non est con-
siliū aduersus dominum .

Atq̄ hæc hæcenus de eunuchis , de quibus in
Euangelio . Restat ut de eunuchis , de quibus do-
minus in Esaiâ , dicimus , ut uideant aduersarij nostri
quàm cœcos testes nobis producant pro suo in Euan-
gelium Christi odio contra coniugium à deo institutum ,
Cœcos autem

Cæcos autem testes uoco, non qui nihil uideant,
De eunu- (quis enim sic ex nostris auderet blasphemare in do-
chis in E- minum & Esaiam prophetam ?) sed qui non uide-
saia. runt rem de qua inuentur testificari, Nunquam Esai-

as aut. dominius deus approbavit illud quod ipsi ex eo-
rum uerbis approbatum uolunt, nempe illum coa-
ctum atq; adeo impium celibatum. Nobis certum
est, & id ex Esaiæ uerbis probabimus, q; eunuchi
illuc calibes non significant. Verum ne nos elabi pu-
tetis confictis interpretationibus, quasi saliet ijs, ut
uos indigeamus, fugite calibes illic significatos, Atq;
hic quidem inuenietis, secundum uestras cogitatio-
nes, merita & prærogatiuas illas specialium corona-
rum, quando dicit. Dabo eis in domo mea & in
munitionibus meis locum & nomen melius præ filiis
& filiabus, Sed quando additur, Nomen sempiternum
dabo eis quod non exandetur, Facietis rursum
solos uestros eunuchos, Christianos, alios à Chri-
stianismo excludetis quos filios & filias intelligitis
Quotquot enim Christiani sunt nomen sempiternum
habent coram deo, & secundum uestram sententiam
& interpretationem, hoc nomen non habent filij &
filie, quos tamen Christianos intelligitis, sed habent
eunuchi. Ergo hos solos Christianos facitis quibus
eternum nomen tribuetis, illos autem licet Christianos
appelletis re tamen ipsa negatis quando hoc nomen
eternum

eternum non habent. Sed desinamus cum ineptis in-
eptire, ueram & certam horum uerborum senten-
tiam ex ipso propheta aperiemus.

De tribus dicit Esaias. primi sunt filij & filie,
secundi filij aduenæ qui adherent domino, tertij sunt
eunuchi. Primi ex sanctis patribus sunt & de carne
Abrahe gloriari possunt, qui sunt iudei secundum
carnem & gloriantur se dei esse filios & filias. Se-
cundi non possunt gloriari de patribus, sed gratias
agunt q; in consortium populi dei id est Israelitarum
sunt admissi, quis istos non uidet esse profelytos?
qui ut maxime sint filij aduenæ id est gentilis, ta-
men adherent domino suscepta arcumafione & le-
ge, Hi aduenæ saepe nominantur in Deuteronomio,
ut uel uidere licet capite deãmosexto. Tertij quos
eunuchos uocat sunt mere gentiles, qui neq; de patri-
bus sanctis neq; de filiis gloriari possunt, ut enim nõ
in populo dei nati sunt quemadmodũ iudei, ita neq;
postea populo dei id est Israeli secundum carnem ac-
cesserunt quemadmodum profelyti, ut uel postea fili-
os eis liceret gignere ad augendum populum dei qui
in populo dei geniti non erant. Erant hi omnino ste-
riles & lignum aridum, abalienati (ut Paulus ait)
à re publica Israelis & à testamentis dei, & sine deo
in hoc mundo.

D

Profelytis

*dicunt. ihs boni
Patris*

Profelitis aliqua spes erat se pertinere ad popu-
lum dei atq; adeo ad regnum Messie, de quo inter
Iudeos multa preclara audiebant ex prophetis.
Nam solis Ammonitis & Moabitibus, secundum le-
gem Deuteronomij, prohibitis, reliquæ omnes gen-
tes admittentur in ecclesiam dei uel post tertiam ge-
nerationem. Ab hypocritis tamen Iudeis cogebantur
sepe audire, nequaquam esse ipsis conferendos, id
quod & postea fecerunt pseudapostoli ex Iudeis na-
ti, qui nos uolebant profelytorum loco habere & se
se nobis præferre. Contra quos tam sepe scribit Pau-
lus, In Christo non est Iudeus neq; Græcus, Gentili-
bus autem, quos Esaias eunuchos uocat, nulla erat
spes, in desperatione agebant sine dei uerbo. Si
quando multa bona & gloriosa dei in hæbreos ex-
hibita beneficia audiebant, commendare potuerunt
similia sperare non potuerunt, quemadmodum in
Actis apostolicis legimus, gentes gaudias ubi ex Pau-
lo & Barnaba didicerant secundum scripturam eti-
am gentibus missum Euangelium, quam salutem ne
somniaire quidem poterant, quemadmodum in Esa-
ia dominus ait, Inuentus sum ab ijs qui non quæsie-
rant me. &c. Hos eunuchos lex significauit, dum
etiam Iudeos, secundum carnem eunuchos, prohi-
buit intrare in ecclesiam dei.

Lex discreuit inter Iudeos & profelytos, dum
hos in

hos in ecclesiam dei admittit non autem ante tertiam
generationem, discreuit & eunuchos uicinq; Iude-
os ne unquam intrarent in ecclesiam dei. Sed Isaias
prædiat Euangelium sanctum omnia equaturum, ut
non dicat se separatam a populo dei aut differre pro-
felytus, nec timeat se non assumi eunuchus, Eunu-
chus autem hic est, non quem homines uocare pos-
sunt eunuchum, de quo lex mandat, sed quem de-
us ipse hæcenus habuit pro eunucho, id est inutili
& non generante deo filios in spiritu. De quibus ste-
rilibus & eunuchis id est gentilibus suscipiendis, ma-
gna consolatione præmiserat Esaias interpreti etiam
Paulo. Lauda sterilis quæ non parit, decanta lau-
dem & hynni quæ non parit, quoniam plures
filij sunt, desertæ quàm illius quæ habebat uirum, di-
at dominus, & alibi idem. Letabitur desertæ & inuia
& exultabit solitudo. &c. Nonne uidet ipsum Esai-
am suos eunuchos interpretari, ut tacitam q. etiam
in ipso loco dicit dominus, adducam eos in montem
sanctum meum & lætificabo eos in domo orationis
meæ. Holocausta & uictime eorum placebunt mihi
super altari meo, quia domus mea domus orationis
uocabitur cunctis populis quasi diceret non solum Iu-
deis, non enim cogitur amplius expectare profely-
tus in tertiam generationem filiorum, aut excludetur
eunuchus id est gentilis, sed sine respectu persona-

D ij rum.

rum, modo credant, recipientur. Id quod Iael dixit,
Omnis qui inuocauerit nomen domini saluauerit.
Neq; uero suscipiuntur eunuchi ideo q; eunuchi sunt,
sicut non inuocantur ad sponsum uirgines ideo q;
uirgines sunt. Nam sicut fatuae uirgines excluduntur ita
& infideles eunuchi. De gratia hic agitur non de me-
rito, ita ut etiam non obsit coram deo gentili q; eunu-
chi nomē habuerit, quādo cōuertitur ad Christū, neq;
prosit corā deo Israelitis secundum carnem q; nomen
filiorum habuerint, quando excœantur & offendunt
in lapidem offensionis & petram scandali Christum.
Atq; hoc claris uerbis dicit illic Esaias. Hæc inquit
dicit dominus eunuchis id est istas promissiones præ-
dicat eis. Qui custodierint sabbata mea, & elegerint
quæ ego uolui et tenuerint fœdus meum, dabo eis etc.
Hæc non facit carnis castratio, sed sola fides. Hæc enim
sabbata dei custodit id est resignat se totā deo ut fiat
nō nrā sed eius uolūtas, et tenet fœdus dei id est pro-
missionibus eius et pacto fortiter inmittitur, itaq; letifi-
catur in monte et in domo dei id est pacificata cōsuetudo
et gaudio spiritus, agit in ecclesia Christi, quæ cōmu-
nis est omnibus populis, non prohibita ijs qui non
sunt Iudæi ut templum Hierosolymorum. Hinc ho-
locausta & uictimæ id est omnes orationes talis fidei
& opera & passionis placent deo super altari Chri-
sto, qui proprie dei altare est, sine quo nullum acci-

ptum est,

ptum est sacrificium. Ut uideas hic fidem commen-
dari & meram dei gratiam non aliquam carnis præ-
rogatiuam. Isti ergo Christiani sunt qui ante eunu-
chi fuerunt id est gentiles. Neq; commendatur hic
q; eunuchi sunt aut manēt, sicut nec cōmendatur q;
profelyti aliqui sunt aut manent, sed q; non manent
eunuchi quos lex damnat aut profelyti quos lex dis-
cernit, fiunt uero plene et sine differentia populus dei
inducti in ecclesiam, atq; adeo gloriam tenent quam si-
lij et filie id est Iudæi contempserunt. Huc credo allu-
sum in hebræo, quando legitur. Nomen sempiternū da-
bo eis quod non exandetur, q. dicit. Excinduntur eunu-
chi dabo autem istis nomen æternum quo nunq; post
hac sint eunuchi coram me.

Nomina Christianorum licet ex gentibus ortorū
scripta sunt, quemadmodum Christus ait, in libro
uite, agnoscuntur enim a deo. Contra de filijs &
filiabus contemnentibus in psalmo dicitur. Deleantur
de libro uiuentium & cum iustis non scribantur, de
quibus in Esaia. Filios enutruui & exaltaui, ipsi
autem spreuerunt me. Hinc & Christus ait. Multi
uenient ab oriente & occidente & recumbent cum
Abraham, Isaac & Iacob in regno cœlorum, filij
autem regni eijacentur in tenebris exteriores. Nihil
igitur est ut hic somnietur merita eunuchorum præ
Christianis, quando dicitur. Nomen melius accipient

D iij Nam sen =

Nam sententia est, Istorum qui ante eunuchi fuerunt nomen non excindetur, filiorum autem & filiarum nomen excindetur ut fiant eunuchi & damnati gentiles coram deo qui Iudæi filiorum nomine gloriabantur. Hinc horum nomen maledictum erit coram deo, illorum benedictum. Ut uideas quod nomen sit melius, nempe æternum, quod non excindetur. Omne nomen & omnis gloria Iudaica hic transit ad gentes credentes, quemadmodum Christus ait. Auferetur a uobis regnum dei & dabitur genti facienti fructus eius. Istam esse differentiam nominum indicat tota scriptura & expresse exponit Esaias capite sexagesimo quinto dicens, Ecce serui mei comedent & uos esurietis. &c Et dimittetis nomen uestrum in iuramentum electis meis, & interficiet te dominus deus, & seruis meis uocabitur nomen aliud.

Hoc itaq; uult Esaias uerbis domini in eo loco de eunuchis. Vos Iudæi arate per deum quæ recta sunt, custodite iudicium id est damnate quæ damnanda sunt, & facite iustitiam id est probate & sequimini quæ probanda & sequenda sunt, quia fiet breui ut salus mea & iustitia mea, quæ est Christus mundo reueletur. Tunc euulgato Euangelio non poterit latere uestra infidelitas & hypocrisis. Nihil

moros

moros insignia filiorum nomina. Suſcipiam in locum uestrum, si infideles fueritis, profelytos quos contemnitis et eunuchos id est gentiles quos impios non iudicare non potestis. Atq; ita postea factum est, ut meretrices & publicani præcederent iusticiarios filios & filias in regnum cælorum, quemadmodum & hodie fit illis excecatis, qui ex istis & similibus scriptura locis merita sibi somniant, in quibus tamen iudicia dei in ipsos scripta sunt, nam & ipsi iusticiarij sunt, & reuelato Euangelio declarantur filij non esse utcumq; hactenus gloriati sint. Vbi quæso nunc est uester in Esaias cælibatus? Agite deinceps contra nos integris scripturis si potestis, & non sic disarpite misere ut ignoretis quid dicatis aut de quibus affirmetis.

Hic ubi omnes deficiunt copie, quando non possunt consistere præ gloria uerbi dei quod stat a nobis conuertuntur ad humanas traditiones, scilicet ut humana signa timeamus qui diuinis armis protegimur. Obijciunt nobis in primis sacrum ordinem, propter quem non licet fieri coniugem. Hereticum hic uobis est & inexpiabile scelus si quis in ordine illo uestro ducat uxorem, Veniale autem si iste tam sanctus ordo, ut alia tacet, sacra admittat, Re ipsa hoc declaratis, negare mundus non permittit.

D iij Nomen in

Nonne in sancto ordine fuerunt sacri episcopi quos Paulus instituit, quos uult unius uxoris maritos & filios habere modestos? Sed illi erant episcopi quales etiam nunc docemus esse oportere, non quales uos hactenus adorastis, qui principes mundi agunt non praedicatorum euangelij.

Locus Pauli ad Thessa. de inordinatis. Vt cumque uero uos ordinatos iudicetis et nos peccare in ordinem, tamen Paulus ex spiritu sancto uos promittat inordinatos et excoriatos. Ita saliet Satan potuit ludere sensibus humanis, ut per uos persuaderet esse sacros ordines illa quae sunt contra dei ordinationem, et ut suis immunditatis nomine sanctitatis tribueret, uerum sanctitati gloriam nominis auferret, sed ita necesse est ut Christiani ignominiam ferant. Sententia Pauli, ubi ad Thessa. scribit, sic habet.

Præcipimus uobis fratres per nomen domini nostri Iesu Christi, ut subducatis uos ab omni fratre, qui inordinate se gerit, et non iuxta institutionem quam accepit a nobis. Nam ipsi scitis quomodo oporteat imitari nos, quoniam non inordinate gessimus nos inter uos, neque gratis accepimus panem a quoquam, sed cum labore et sudore nocte dieque facientes opus, ad hoc, ne cui uestrum essemus oneri. Non quod id nobis non liceat, sed ut nosmetipsos formam exhiberemus

hiberemus uobis ad imitandum nos. Etenim cum essemus apud uos hoc præcipiebamus uobis ut si quis nollet operari, is nec ederet. Audiuimus enim quosdam uersantes inter uos inordinate, nihil operis facientes, sed curiose agentes. His autem qui sunt huiusmodi, præcipimus et obsecramus per dominum nostrum Iesum Christum, ut cum quiete operantes suum ipsorum panem edant. Vos autem fratres ne defatigemini in benefaciendo. Quod si quis non obedit sermoni nostro, hunc per epistolam indicate, et ne commercium habeatis cum illo, ut pudore suffundatur, neque uelut inimicum habeatis sed admonete ut fratrem.

Agnoscat opinor uerba Pauli, quae quia non libenter legitis libens omnia bona fide recitauit. Ceperunt et tunc appetere, qui sub specie religionis curiose agentes, ex aliorum sudore uiuere cupiebant contra ordinationem Pauli, atque adeo contra ordinationem dei dicentis. In sudore uultus tui uesceris pane tuo. Ex quibus uos hodie obtinuistis regnum, homines ociosi, qui nihil operamini nisi curiosa id est superuacua, portatis cippas, raditis caput, editis piscis, quandoque nihil editis nisi pro solatio, clauditis nos in cellis, legitis secundum praescriptum ordinarij uestri horas canonicas, obseruatis festa,

D v anitis.

Odiſis ne omittis uigilias mortuorum, fingitis miſſam eſſe ſacri-
mo debet ſcium maſtantes ruruſum Chriſtum, ordine ueſtro
uictu, Chri ſuperbitis & beſtie Charactere quaſi indelibili. Et
ſtiana ue= pro his qua nemini proſunt (utinam non obſuiſſent
ro chari = tot perditis per uos animabus) uobis omnia deberi
tas debet iudicatis ſeauti uiam Balaam, qui dilexit mercedem
iis qui ha= iniquitatis, quando ſolis pauperibus & laborantibus
ctenus cr= in uerbo debetur ſecundum ſcripturas uictus ex alie
rauerunt no labore. Immo mentimini contra Chriſti gratiam
et non poſ= talia eſſe uiam ſalutis, ſatisfactionem pro peccatis,
ſunt ia co= redemptionem animarum ex purgatorio atq; adeo
mode ali= pro quibus uobis ſpecialis merces & corona debeatur
et uiuere. in caelis.

Sed Paulus redegit uos in ordinem ut laboretis
uel manibus uel in uerbo dei, relinquentes acrioſa et
inutilia illa. Alioqui excommunicat uos ſententia lata
per ſpiritum ſanctum, & iubet ut moneamus ut fra-
tres quo reſipiſcatis. Quod ſi non audieritis nos uer-
bo dei monentes, eritis tandem nobis ut ethnici et pub-
licani ſecundum ſententiam Chriſti. Quod ſi etiam
perſequi uolueritis euangelium gloriae dei aut perſe-
cutoribus ſonere, iam non agitis contra nos ſed con-
tra regem exercituum, quis ſtabit contra eum? Ita-
q; inordinatos promittat ueſtros ordines, quos tam ſan-
ctos putatis ut in eis non liceat coniuges fieri, qui ta-
men ſunt

men ſunt ſecundum uerbum dei quo ueſtri ordines
non confirmantur. Sanctum uero iudicat ex iſta inor-
dinatione redire ad dei ordinationem, ut laborent
manibus & ſuum non aliorum panem manducant.
Hinc uidere licet ſarctores, ſutores, agricolas potius
eſſe in ordine ſancto quam uos. Nam illorum ordo
confirmatur uerbo dei. In ſudore uultus tui ueſaris
pane tuo, ut taxam multa qua de laborando in ſcri-
pturis praecipitur uel in Proverbijs Salomonis. Sen-
tunt hoc hodie quidam ex ueſtris qui propter con-
ſcientiam uolunt potius meranarij fieri quam ſancti
manere patres.

Qui ſunt
ſancti ordi-
nes.

Hic uero doctiſſime doctor redeo ad gratulatio-
nem. Gratulor enim plane tibi q; in ſanctum ordi-
nem tandem conaeſſeris, nempe in coniugum a deo
creatum, ordinatum, inſtitutum, benedictum. Ma-
ſalum enim & ſceminam creauit eos, & dixit pro-
pter hoc relinquet homo patrem & matrem & ad-
haerebit uxori ſuae. Benedixitq; eis dicens, Crescite
& multiplicamini, & prohibuit ne quid peccetur con-
tra hanc ordinationem ſiue contra hunc ordinem di-
cens. Non moechaberis, non concipiſces uxorem al-
terius aut illam qua tua non eſt. Et praeterea aſſit
partem principatus ſui marito, dum ſubieat illi ſcemi-
nam dicens, Sub uiri poteſtate eris. Item parentibus, dum

bus, dum filios eis subiecit dicens, Honora patrem et
matrem. Talia uerba dei regnant in nostro ordine
quem non sanctus Anthonius aut alius quisquam ex
do sacrae sanctis, sed ipse sanctus sanctorum deus instituit &
coniugum consecrauit, cui necesse est ut cedant omnes omnium
hominum & angelorum ordinationes. Neq; hic ha-
bent aduersarij quo istud nostrum de te gaudium in-
terturbent, quando & ipsi docent ex inferiori ordi-
ne licere egredi in sanctiorem & meliorem, uel ut
ipsi dicant ex laxiore in strictiorem. Ergo quo iure
permittunt clericis ut fiant monachi, monachis ut
fiant Charthusiani, eodem permittent clericos &
monachos fieri coniuges, immo hoc permittent in-
te diuino, quando illud tantum permittunt ex traditi-
onibus & figmentis humanis. Impius est qui ordi-
nem sancti Anthonij aut Francisae praefert ordini dei.
Non obuiant ergo nobis sacros illos ordines, nisi
uelint de inordinatis suis ordinibus male ex uerbo
dei audire.

At grauer insistant obuiantes illa uota monasti-
ca, non contenti ijs quae diximus, nempe q; dei uer-
bam & ordinationem non possunt nostra uota & iu-
ramenta immutare, sed si quid contra uouimus aut
iurauimus oportere abijcere nisi uelimus ipsi a deo
abiici, quod & ipsi in suis iuribus facientur dum le-
gunt. In

gunt. In malis promissis resande fidem. In turpi uo-
to muta decretum, Quod incaute uouisti ne facias,
Impia est promissio quae scelere adimpletur. Non con-
tenti insuper q; & tibi nuper scripsit D. Martinus
Lutherus, uotum, ut sit deo acceptum, oportere esse
cum in nostra facultate ut impleamus, tum non impie
id est contra deum. Non contenti quoq; q; nos do-
lemus de temerario iuramento, & admissi per uo-
tum peccati deprecamur coram deo reatum, ut re-
mittat nobis istam iuramenti ignorantiam & temeri-
tatem qui remittit omnia peccata per Ihesum Chri-
stum dominum nostrum, ne baptismi uotum peccat
per impium uotum, dum scortationis periculum aut
alia immundicia imminet, ut ante dictum. Quid er-
go hic factu opus est? Nihil mihi cum eorum impie-
tate qui doceri nolunt, sed solum parati sunt blasphe-
mare dei ueritatem. Si tibi molesti sunt obui-
librum illum de uotis hactenus & perpetuo inui-
ctum, quem ut hereticum iudicant tamen uerbo dei
codenare non possunt, sed efficiat omnia ad quae misit
illum deus ex manu Lutheri. Me autem finito ut
post tanta seria, quando fractis animis iacent, cum
eis ludam.

Tria uestra uota sunt, quae uocatis substantialia
ordinis. Obedientia, paupertas, castitas. Si malo
ordine.

Voti quod
est contra
deum.

Tria illa
uota præ-
ceptori in-
tegra.

ordine recenseo, ignoscite, quia non sui monachus
ut licet omnia sacra uestra nosse. Nihil hic amicus
nostrer contra illa tria peccauit, adhuc omnia sunt in-
tegra. Vbi hæc audiunt forte recepto animo dicunt.
Ecce illi heretici aut insaniunt, dicentes contra ea quæ
coram uideamus, aut certe reuocare siue recantare uo-
lunt. Sed ego pergo. Amicus ab obedientia solutus
est per fratres suos secundum uestra iura, quando
factus est in ordine illo Præceptor, cui enim fratrum
obediret, qui factus est aliorum præceptor; Verum
hic postularum a uobis ut sineretis alios solui pro-
pter uerbum dei quando tam facile absolutus ab obe-
dientia, quam iactatus esse perpetuam, propter mona-
sterii commoditatem. Paupertatem uero amplio-
rem & si uultis strictiorem, seruat quam iurauerat.
Nam reliquæ siue ossa sancti Antonii cessauerunt ad-
ferre pecuniam illam tam copiosam ex omnibus ferè
finitimis regionibus. Et quis nostrum, si cum hoc
consentientia liceret, non mallet diuitem illam & omni-
bus rebus copiose abundantem paupertatem mona-
chalem, etiam Franciscanorum, quam regum quo-
rumcumq; quascunq; diuitias?

Porro castitas, quam solam nunc accusatis perdis-
tam, nunc primum adest accepti uxore. Rident,
& hic inuenient, nisi tacam, unde accersito notario
faciant

sciãnt hereticum artium, piarum aurium offen-
suum. Quia tamen ueritas est dicam. Quotquot tu
rauerunt perpetuam castitatem, & non habent do-
num perpetuo continendi a deo acceptum, periuri fi-
unt nisi accipiant uxores. Vxoribus autem acceptis
perpetuam seruant castitatem, donec adulterium
non commiserint. Quid igitur post hac in amico ac-
cusabitis? Audito hoc uerbo, non rati ut amplius ex
nobis audiant quæ audire noscunt, abeunt uel nos accu-
saturi uel aliquid contra nos scripturi, quo hoc lucrifacimus
ut interim suis ineptiis non sint nobis molesti.
Amici autem, si qui adhuc adsunt, sciãnt me ex
scripturis sacris proposuisse sententiam, nec putent
me ineptire cum quibusdam qui ex nostris uidentur,
qui dum pro coniugio scribunt, cum sacris literis me-
ras nugas & ineptias permiscant, satis monachaliter
suis legibus nobis præscribentes quid in coniugio
mariti faciãmus, atq; adeo ea quæ potius ipsis permit-
tinus seruanda.

Castitas non solum est in uirginitate, aut in iis
qui in celibatu munde uiuunt, sed etiam in coniugio quod
sine adulterio mundum seruat. Ita & castos maria-
tos dicimus & castas uxores. Coniuges itaq; perpetuam
castitatem seruare possunt, dum cælibes interim
etiam hi qui iurauerunt et uouerunt in castitate uiuunt.

simile

Simile intelligimus de continentia (ne quis per uocem
Castitas et bula nos elabi putet) Continentia illa qua uitatur car
continentia nisimpuritas, non solum est ut abstineas perpetuo
perpetua. ab omni muliere, si hoc tibi datum est a deo, alio
qui infeliciter tentabis. sed etiam ut tu coniunx abs
tineas a muliere que non est tua, coniungaris autem
soli tue uxori, atq; ita etiam perpetuam seruabis con
tinentiam, licet gignas filios, dum contines ab omni
muliere que tua non est.

Sic Paulus uult episcopum esse ὀμόφρονος καὶ
εὐκράτην id est continentem et castum, et tamen uni
us uxoris maritum et filios habentem modestos. Si
militer et iuniores sceminus id est uxores uult esse
ἀγνάστους id est castas et puras siue castimoniam ser
uantes, et tamen iubet ut discant a uetulis mulier
culis diligere maritos, diligere filios. Si castæ sunt
et continentes que amplexibus non utuntur marito
rum, non tuto præcipitur iuuenalis uxoribus ut di
ligant maritos ne forte perdant castitatem et conti
nentiam. Si non utuntur, unde queeso habent filios?
Præterea ad Galatas, εὐκράτεια id est continentia,
dicitur fructus spiritus, ut non arrogetis uobis solis
quod spiritus in omnibus operatur Christianis. Sinite
ergo et maritos et uxores seruare perpetuam casti
tatem siue perpetuam continentiam modo adulterium
non committant.

Hanc castitatem

Hanc castitatem et continentiam præcipit deus
dicens. Non moechaberis, id est Christo interprete
te, non concupisces in corde tuo mulierem alienam,
non debes ne uelle quidem ut aliqua impuritate car
nem tuam polluas. Hinc et Paulus ait, Hæc est uo
luntas dei sanctificatio uestra, ut abstineatis uos a
fornicatione, ut sciat unusquisq; uestrum uas suum
possidere in sanctificatione et honore, non in affectu
concupiscentiæ, sicut et gentes que ignorant deum.
Et epistola ad hebræos. In omnibus inquit sit ho
norabile conubium et thorus immaculatus. Forn
catores autem et adulteros iudicabit deus. Hæc con
tinentia laudata est ab omnibus sanctis utriusq; testa
menti, nec deus aliam exegit ab hominibus unquam,
sepe autem dedit aliam et maiorem sed certe paucis
ut in celibatu casti et continentes esse potuerint. Ex
his uidere licet, quam recte dixerit sanctus Paphun
tius in conuatio Niemo, quod semper sanctum habi
tum est, ubi tamen Satan uoluit constitutionem face
re ne clerici uterentur uxoribus, nisi hic unus resti
tisset nunquam expertus nuptias, quam recte inquam
dixerit. Honorabiles nuptias, et castitatem esse con
ubium cum propria coniuge.

Hæc omnia dico ut uerum uideatis quod dixi. Si
quis iurauit perpetuam castitatem et continentiam,

B

et non

**iuramen-
tum & uo-
tum teme-
rarium.** & non habet singulare donum à deo ut præstet iuramentum extra coniugium, præstet uel in coniugio, alioqui perpetuo manebit periurus, quemadmodum si quis iuret se daturū mille aureos quando ne unum quidem habet aut habere potest, aut si quis iuret se non commesturū, quemadmodū illi in Actis Apostolorum, qui non se commesturos iurauerant nisi occiderent Paulum. Esto non sic intellexeris quando iurasti, tamen postea ipsa ueritate, aut ærite etiam tuo malo & periculo doctus, discere potius ueritati et præcepto dei cedere, quàm in tua temeritate propter hominum traditiones permanere. Non peccauit Dauid contemnendo iuramentum quod contra Nabal iurauerat. Peccauit autem Herodes qui propter iuramentum Ioannem uirum iustum occidit ne periurus fieret. Et Saul propter temerarium iuramentum, quod magis sanctum uidebatur quàm hæc nostra, occidisset filium sanctum & multo se meliorem, nisi per populum hoc iuramentum irritum factum fuisset, Non statim bonum est quod tibi bonum uidetur, nam lex prohibet ne facias quod tibi rectum sine uerbo dei uideatur, neque bonum fiet quod malum est etiam si sexcentis es uel iuraueris uel uoueris.

Quando igitur doctissime Præceptor hæc coniugij tui causa tam sancta est ut deo placeat, id quod intelligis

intelligis ex eius uerbo, tam iusta ut merito ab hominibus damnari non debeat licet impij damnent, tam tibi comoda ut aliter non liceret bona conscientia uiuere, gaude & agnosce quid hic ex manu dei sine tuo merito acciperis,

PROPHETIA PAULI.

Vt uero constitutiones humanæ de cælibatu, quas hactenus ut diuinas adorauimus, certo agnoscantur à Satana fuisse, subijcio etiam Pauli prophetiam de temporibus, quæ ipse uidebat post se uentura. Nam non erit hæc prophetia à gratulatione nostra aliena. Sic enim scribit Thanotheo.

Spiritus certo diat q, in nouissimis temporibus discerent quidam à fide, attedentes spiritibus impostoribus et doctrinis demoniorum, in hypocrisi loquentium mendacium, et aueritatem habentium suam conscientiam, prohibentium nubere, abstinere à cibis quos deus creat ut ad percipiendum cum gratiarum actione fidelitatis & ijs qui cognouerunt ueritatem. Quia omnis creatura dei bona est, & nihil reijciendum quod cum gratiarum actione percipitur. Sanctificatur enim per uerbum dei & orationem. Hæc proponens fratribus bonus eris minister Iesu Christi, enutritus uerbo
E ij bis fidei

*bis fidei & bonæ doctrinæ quam assidue sectatus es .
Hec Paulus .*

*Facile præ
uidit spiri-
tus erro-
res iustitia
riorum .*

Spiritus inquit cæro dicit . Facile potuerunt ista
Apostoli sancti , quibus sacrum erat reuelatum eu-
angelium , præuidere , quando & ipsis prædicanti-
bus iam Antichristi erant multi ut scribit Ioannes ,
& iam mysterium operabatur iniquitatis ut Paulus
Thessa . scribit . Itaque scribit philippen . Cauete ca-
nes , caute malos operarios , caute conationem , si-
gnificans ex iudeis pseudapostolos qui sub nomine
euangelij docebant fiduciam operum legis . Et Acto-
rum .xx. dixit Ephesus . Ego scio quod post disces-
sionem meam intrabunt lupi rapaces non parantes
gregi . Et ex uobis ipsi exurgent uiri loquentes per-
uersa ut abducant post se discipulos . Paulus ut ibi
dem dicit , prædicat & iudeis & gentibus poeni-
tentiam ad deum & fidem in dominum nostrum Ihe-
sum . Ut uideas lupos eum uocare qui diuersa ab
his docturi sunt .

Ut uero facile erat Apostolis hæc prædicare , ita
quoque non difficile est nobis hodie talia præuidere ,
quando à uerbo spiritus , dum à deo deseruntur con-
tempores , non alio labitur homo quam ad carnalem
suam sapientiam , ut probet in sui damnationem quod
sibi rectum

sibi rectum uidetur non quod uerbo dei . Verum hic Pau-
lus de singulari reuelatione dei dicit . Spiritus cæro dicit ,
ut non suspicionem uideas sed rem prædici necessario
uenturam , quemadmodum & Christus prædixit de
Antichristis & pseudochristis , qui dicturi siue præ-
dicaturi erant . Ecce hic Christus , ecce illic . &c . Has
prophetias Apostolorum & Christi mendaces faci-
unt , qui post mille quingentos annos nihil horum
quæ prædicta sunt accidisse contendunt . Si autem acci-
derunt , facile probabimus ex fructibus qui nam Anti-
christi & pseudochristi fuerint .

*Oportuisse
homines ex
rare .*

Discedent à fide . Non de illis dicit qui abiecto
Christo sine fronte scortantur , adulterantur , rapiunt
aliena , ebriosi sunt . &c . sed de illis qui uelut Chri-
stianissimi speciem sanctissimam sibi seruabunt , ita
ut mundus iuret eos esse sanctos , seque ipsi etiam san-
ctos existiment , id quod ex sequentibus luce clarius
euadet . Fides Christiana efficit ut de te tuisque operi-
bus & meritis deique omnibus creaturis desperes , fi-
dis autem sola dei patris misericordia te saluan-
dum per Ihesum Christum dominum nostrum , qui
ad hoc nobis à deo datus est ut sit nostra iustitia &
uita æterna . Nemo inquit uenit ad patrem nisi per
me . Per me si quis introierit saluabitur . Ego sum ueritas
& uita . Sic deus dilexit mundum , ut filium
suum

*Fides Chri-
stiana .*

*Apostate a
fide.*

suum unigenitum daret, ut omnis qui credit in eum non pereat sed habeat uitam eternam. Et Paulus ait. Christus factus nobis a deo sapientia, iustitia, sanctificatio & redemptio. Et iterum. Nunc absq; lege iustitia dei manifestata est, testimonium habens a lege & prophetis. Iustitia uero dei per fidem Iesu Christi, in omnes & super omnes qui credunt. non enim est distinctio. Omnes enim peccauerunt ac destituuntur gloria dei, iustificantur autem gratis per illius gratiam, per redemptionem que est in Christo Iesu, quem proposuit deus propitiatorum per fidem in sanguine ipsius. &c. Et ad Ephesios. Gratia inquit estis saluati per fidem, & hoc non ex uobis, dei enim donum est, non ex operibus, ne quis gloriatur. Ipsi enim factura sumus, creati in Christo ad opera bona, que preparauit deus ut in illis ambulemus. Hinc facile uidere licet quid sit illud prophete. Iustus ex fide uiuet.

Qui sunt ergo qui discesserunt a fide? nonne illi qui ab hac fiducia in Christum, quam in baptismo promiserant, defecerunt ad sua opera & humanis traditiones, quas (ne redire eis licet ad fidem) iuramentis & uotis confirmant? quo quid amplius faciunt quam q; iurant se posthac non fore Christianos quemadmodum in baptismo uouerant? Christi-

ani enim

ani enim sola in Christum fide fiunt. Alij operarij dia possunt, Christus operarios iniquitatis appellat etiam illos qui se iactant in nomine eius prophetaisse & miracula fecisse, propterea q; absq; fide omnia fecerint utanq; sancta apparuerint. Quicquid enim est sine fide peccatum est, et sine fide impossibile est placere deo. Itē traditionarii siue traditores a traditionibus humanis, iustitiarum a iustitijs carnis, expati, rasi, uncti, rosarii, missarii, horarum canonicarum lectores. Romanes uiatores dia possunt. Christiani autem a Christo dia non possunt. Nam Christiani solo Christo fidunt. illi autem suis operibus & traditionibus. Et licet uocabulum fidei sibi quoq; falso arrogent, tamen re ipsa negant, nam fidunt cippis, plattis & reliquis hominum inuentis que contemnere heresim & damnationem esse iudicant. De hac defectione siue disassione a fide, ad Thessa. quoq; dicitur, q; post eam reuelandus sit homo ille peccati cum suo regno, qui hodie latere non potest, qua de re sepe scripsit D. Martinus, et uulgo feruntur meae annotationes in secundae caput secundae Epistole ad Thessa.

Nō negant hodie Papiſta se discessisse a fide, quādo nihil magis oderūt, nihil magis persequuntur quā hūc unū nostre salutis articulum. Ex fide in Christū iustificamur. Huic ut uocant, articulo consonant omnes scripturæ, neq; aliud credunt aut credere ad sa-

E iiii

lutens

Nihil doce-
mus contra
Papisticū
regnum,
præter hoc
solum, q̄
ex fide in
Christū iu-
stificamur.

litem possunt qui à deo per Christum iustificantur, quemadmodum Petrus ait in Actis apostolicis. Huic inquit omnes prophætæ testimonium perhibent, remissionem peccatorum accipere per nomen eius omnes qui credunt in eum. Hunc articulum per gratiam Christi iam recepimus, prædicamus, credimus, fingunt nos aduersarii nostri nos multa docere noua sed plene in hoc uno articulo omnia nostra pendent. Hunc si possunt conuincant ex uerbo dei non esse uerum, & nullo negotio omnia nostra cadent, si non possunt, non sperent suum regnum staturum. Hic enim unus articulus utrumq; perficit & quod in eis coepit & quod in nobis. Declarat enim, & semper, uelint, nolint, nobis etiam in Christo defunctis, declarabit illos defuisse à fide, nos ad fidem rediisse Cur miseris, præter innumera & clara testimonia non satis est, ut à defectione fidei redeant nobiscum ad fidem, per dei benignitatem quæ nunc nobis offertur, ac inquam non satis est quod Christus dicit. Frustra colunt me docentes doctrinas & mandata hominum. Omnis plantatio quam non plantauit pater meus eradicabitur? Contra præceptum dei & uerbum Euangelij statuunt & statuta seruant, & per hæc adeo insanunt, ut non solum Satânico errore se aliis sanctiores putent (quia supererogationis opera fecerunt qui nondum erogauerunt quæ ipsis commissa sunt),

sa sunt) sed etiam suam sanctitatem, sua merita & opera aliis uendant. Plane impius est qui in his hominibus defectionem à fide non agnoscat.

Attendentes spiritibus impostoribus & doctrinis demoniorum, Qui sunt spiritus impostores, nis demoniorum, si hi qui Satana magistro spirituales uolunt haberi, & ista specie quasi ex spiritu sancto offundunt hominibus suos errores? spiritualia, id est ea per quæ homines iustificantur à peccatis et uitam habeant æternam, uidentur docere, sed doctrine sunt non dei sed demoniorum & mera impostura. Egregia saluat hæc laus est traditionum humanarum, quæ tamen mentuntur sanctitatem, merita, angelicam uitam. Neq; doctrinas hominum more scripturæ uocat, sed respiciens in fontem unde emanant, doctrinas uocat demoniorum, quas necesse est esse illas quæ uerbo dei aduersantur, quæ non docent fidem in Christum, sed fiduciam in opera utrunq; in speciem sancta. Nam sancti & bona opera esse non possunt, sed peccata sunt, in quibus confidis & speras remissionem peccatorum & salutem, quando hæc gloria fiduciam nostræ soli debeat Ihesu Christo domino nostro. Rata est Christi sententia, Qui non est mecum aduersum me est.

Isti spiritus impostores et doctrine demoniorum

E 9 dum.

Qui sint
qui negent
Christum
uenisse in
carnem.

dum docent per opera nos iustificari, dum fidere iſt
que nos possumus facere, nonne negant Christum ue
nisse in carnem? ut uideas qui sint seductores, &
Antichristi, & spiritus qui non ex deo sunt sed ex
Satana, de quibus Ioannes in epistola admonet ut ca
ueantur. Vanis quidem uerbis, hoc est quibus ipsi
non fidunt, dicunt Christum uenisse in carnem, Chri
stum mortuum pro peccatis, sine Christo non esse salu
tem, ceterum nihil aliud faciunt his uerbis quam
quod illi qui irridentes salutabant. Aue rex Iudaeo
rum. Nam post istos titulos rem ipsam Christo ne
gant, & pro peccatis alia remedia habent quam
Christum, suis contritionibus, attritionibus, con
fessionibus, satisfactionibus, obseruationibus, reli
gionibus fidentes, que potuissent ab hominibus fieri
etiam si Christus non uenisset in carnem. Nonne his
frustra uerbum caro factum est?

Neque noui isti spiritus, qui hodie indignantur quod
nihil aliud doceamus quam fidem & charitatem con
sistere in hoc possunt ut sentiant nos non nostro sed
Christi opere saluari, sed semper aliquid sui operis
necessario addendum iudicant sine quo non sit homini
bus salus. Qui una additione semper notabis An
tichristos, contra quos dicit Christus. Sine me nihil
potestis facere. Faciunt quidem palmites fructum
multum

multum sed in uite, ad hoc autem ut uite inferantur
nihil facere possunt. Extra enim Christum quid fa
cerent? Isti uero spiritus impostores ut a conditis ho
minibus ita & hodie, pergunt homines docere quo
suis operibus & studiis ad hoc pertingant ut Christo
inferantur et spiritum Christi hauriant. Quasi uero
non sint in conspectu dei foetida peccata quaecumque fa
ciunt antequam Christi spiritu Christo inferamur.
quasi tuo foetore tibi sanctum possis redimere spiri
tum. Omnes infideles, id est fiducia cordis non ni
tentes in solam dei misericordiam, uocat Christus
operarios iniquitatis, etiam si dicant se prophetaſse
ipsius nomine & miracula fecisse. Iacoco certus est
a fide discessisse qui aliam fiduciam docent preter eam
que est in Christum Ihesum quacumque; tamen specie
sanctitatis id faciunt, quascumque; etiam reuelationes spi
ritus sancti se habere mentiantur, atque ideo spiritus
esse impostores, & quicquid docent hac impta con
tra Christum fiducia doctrinas esse non dei sed demo
niorum.

Porro haec Pauli prophetia, non tam erroris ma
gistros, qui impudenter, contra conscientiam, nullo dei accusat
respectu, mentuntur ut suos confirmet errores, ac Paulus
cusat, quam illos qui sub specie sanctitatis per super
stitionem sumunt se ab illis & ab illorum inuentis do
ctrinis seduci & errorem suum pro sanctitate ado
rant.

erant, quemadmodum hactenus multi boni uiri, nihil
mali in hac re sibi conscij, receptos errores scati
sunt, & mordicus tenuerunt, ita ut etiam seducti
fuisent electi si fieri potuisset, quemadmodum Chris-
tus prædixit. Acusat inquam erroris discipulos dum
ait. Attendentes spiritibus impostoribus. &c. q. spe-
cie ueritatis, ficta religione, mendacibus miraculis stu-
num: se abduci in doctrinis demoniorum, in abnega-
tionem iustitiæ dei quæ est per Christum Ihesum do-
minum nostrum.

Non excu-
sat hic bo-
na intentio
quam uo-
cunt.

Sed nunc excusantur, q. qui sic se simunt seducam habent
bonam cõsuetudinem, bonam intentionem qua cultum dei uolunt et
uolunt consultum suæ salutis. Respondeo. Christus hic
profert sententiam. Si cæcus cæcum ducat ambo in
foveam cadunt. Cæca sunt q. deficiunt a fide uero lu-
mine, attendunt tenebris et hic mirantur quæ ipsis sine
uerbo dei sancta uidentur. Bona conscientia & bona
quam uocant intentio debet rectificari uerbo dei, alio-
qui tua somnia & humana figmenta pro ueritate sea-
queris. Et accedet tibi hoc iudicium dei quod Pau-
lus scribit Tessa. Dilectionem inquit ueritatis non
suspexerunt ut sanificerent, ideo mittet illis deus ope-
rationem erroris ut credant mendaciam, ut iudicentur
omnes qui non crediderunt ueritati sed consenserunt
iniquitati. Sola fides est religiosus cultus dei. Hac
abrogata hodie traditiones humanas pro cultu dei ha-
bent.

benus. Neq. simunt se abduci a fiducia traditionum
quibus obstinata mens est, usq. adeo attendunt spiri-
tibus impostoribus & doctrinis demoniorum, etiam si
nullum dei uerbum habeant unde certi sint se suaq.
deo placere, etiam si uerbis dei manifeste eis decla-
res errorem. Ut non frustra prædixerit Paulus.
Discedent a fide intendentes spiritibus. &c. Ut non
frustra quoq. alius dixerit, qui sordet sordescat ad-
huc.

Qui deficiunt a fide non possunt non attendere
spiritibus erroris, ut semper ita & nunc, & ne ex
fructibus quidem deprehendere possunt arborem.
Animales enim facti quid spiritualium intelligerent?
Christiani uero qui sola in deum fiducia nituntur ac-
ceperunt præceptum. Attendite a falsis prophetis
qui ueniunt ad uos in uestimentis ouium, intus au-
tem sunt lupi rapaces, non parentes gregi sed lo-
quentes peruersa ut trahant post se discipulos. Nolite
omni spiritui credere, sed probate spiritus num ex
deo sint, quoniam multi pseudo propheta exierunt in
mundum. Et addit Ioannes fructus unde eos cognoscamus
dicens. In hoc cognoscatur spiritus dei. Omnis spiritus
qui confitetur Ihesum Christum in carne uenisse ex deo
est. Et ois spūs qui non cõfiteatur Ihesum Christum in carne
uenisse. ex deo non est, & hic est Antichristus, de quo
audistis q. uenturus sit & nunc in mundo est. Ant-
christi

Discretio
spirituum.

christi facti sunt multi. Ex nobis prodierunt, id est Christianos se fingeant, sed ex nobis non fuerunt. Nam si fuissent ex nobis, permansissent utique nobiscum, sed hoc fit ut manifestum sit quod non omnes sunt ex nobis. Ipsi de mundo sunt, ideo de mundo loquuntur, id est talem iustitiam hoc est humanam praedicant, quam mundus et sapientia humana condemnare non potest, et mundus eos audit. Nos ex deo sumus. Qui nouit deum audit nos, qui non est ex deo non audit nos. Per ista cognoscimus spiritum ueritatis et spiritum erroris.

Ne uero obscurum sit qui isti Antichristi de mundo loquantur, ne putes loqui de scortatione et latrocinis, sed potius ut uideas loqui de sanctis quasi rebus, Audi Paulum qui sic ait Colos. Videte ne quis uos decipiat probabili sermone, ne quis uos decipiat per philosophiam et inanem fallaciam, secundum traditionem hominum, secundum elementa mundi, et non secundum Christum. Vides ne damnari omnem Aristotelicam et Platoniam theologiam, ex qua ortae sunt omnes papistarum sectae, quae in elementis huius mundi, et in pharisaicis id est externis iustitiis constituent rationem aeternae salutis. Et addit. Quia in Christo inhabitat omnis plenitudo diuinitatis corporaliter, et estis in illo completi, qui est caput

est caput omnis principatus est potestatis. Et c. quibus declarat in Christo nos deum patrem certo possidere, in ipso nos possidere omnia, per ipsum in cruce pro nobis satisfactum et contra aereas potestates triumphatum, ut extra Christum in illis sanctis signamentis traditionum humanarum nihil requiras.

Ex his etiam perspicuum est quod in prophetia ad In hypocritam dicitur. In hypocritis loquentium mendaciam. Demo si mendacia loquuntur per illos spiritus impostores, quemadmodum spiritus sanctus per ueritatis praedicoes loquitur. Loquuntur inquit mendaciam, nam ex propriis loquuntur, quemadmodum pater ipsorum diabolus, ut ait Christus in Ioanne. Sua somnia nobis pro uerbo dei offundunt, quae non possunt non esse mendacia, quibus istam summam impietatem et execrandum mendacium addunt, ut dicant ista se habere ex spiritu sancto, ex reuelatione diuina, sine quibus seruatius non sit salus. Et c. Atque haec ideo faciunt ut mendacium hypocriti id est egregia ueritatis et sanctitatis specie tegant, ad decipiendum eos qui deficiunt a fide et attendunt istorum doctrinis et institutionibus.

Hos ut cognoscamus Colossenses claris uerbis in loco eodem ita monet. Nemo uos iudicet in cibo aut in potu, aut in parte diei festi, aut neomeniae aut sabbatorum,

Religiones
angelicae.

sabbatorum quae sunt umbra futurorum, id est ueram iustitiam, quae per Christum mundo uulganda erat, tantum praesignificabant, corpus autem Christi id est ipsa ueritas & res ipsa quae significabatur in Christo est, ut non iam signis opus sit quando res quae tunc significabatur possidemus. Nemo nos seducat in humilitate data opera et religione angelorum, quae non uidit, sed metitur se uidisse hoc est agnouisse, quasi a deo sint ista humilia id est uilia et sordida et quae persuadere uult angelicam esse sanctitatem, ambulans frustra inflatus sensu carnis suae, id est humanae sapientiae, quae non potest esse subiecta deo, seatus praestigia, & non obtinens caput id est Christum, ex quo totum corpus per nexus & coniunctiones ministratum & coagmentatum crescat secundum augmentum dei.

Et pergit. Si ergo inquit mortui estis cum Christo ab elementis huius mundi, quando regnum & iustitiam Christi non est in hoc mundo aut huius mundi rebus, & Christus non est in mundo, in quo Christo omnes Christiani sunt huic mundo mortui, quid tanquam uiuentes mundo & mundanae iustitiae tenemini in conscientia uestra his mundanis decretis. Ne tetigeris, ne gustaueris, ne contrectaueris, quae omnia ipso usu consumuntur secundum praecipita & doctrinam hominum, quae sunt rationem quidem habentia sapientiae in superstitione & humilitate, & non parando

& non parando corpori, nec honorem ei habendo quantum carni satis est. Vides & hic mendacium in hypocrisi. Hoc mendacium cepit in paradiso, quando contra dei uerbum persuasit Satan, homines per uerbi contemptum similes dijs futuros.

Sequitur. Cauteritatem habentium suam conscientiam. Vt cumque omnia quae isti docent & profitentur in speciem sanctissima uideantur, & approbentur ab omnibus qui defecerunt a fide & his attendunt, utcumque suis mendacis gloriam auaspentur, sanctitatem & merita iactent, & uel angelorum religionem simulent, tamen intus in conscientia pudendum signum habent, cauterio iniusti sunt coram deo, ut illi qui propter sua scelera turpes notas publico iudicio acceperunt. Turpitudinem ibi habent, quam dum omnia hypocrisi tegunt ad fallendum imitatores uel solam tegere non possunt. Hic omnia foetent. Hic cum Cain fugitur a conspectu dei, hic mendacium sibi conscientiam timet ne occidatur & pudeat ubicumque inuentum fuerit, cupit in tenebris agere istud demonium meridianum, quod meridianum est ostentat, & uero demonium est hypocrisi tegit.

Confer nunc istos hypocritas cum ueris sanctis in sanctis quos deus per Christum sanctificauit. omnes externae

F

De cauteri
atis conscientia

nes externe forme despiantur, Nam contemnantur
 iudicium, a mundo, seductores iudicantur, indigni putantur
 mundi sal. hac uita, quin & ipsi sciunt & fatentur quid ex se
 litur in iu. sint. nempe peccatores, Intus uero est omnis decor
 dicada san. filie regis, ibi enim fides facit securam coram deo co
 stitate. *sciantiam*, ibi est gaudium in spiritu sancto quod ne
 mo tollet ab eis. Ibi conscientia leta sat se gaudere
 de uerbo dei, nihil sentire contra uerbu dei, no se adu
 terare uerbu dei, in hoc uerbo habere salutē et omnia
 per ihesum Christum dominum nostrum. Hic dicere
 et cum Paulo, Gloriatio nostra hęc est testimoni
 um conscientie nostre, q. in simplicitate cordis &
 synaritate dei, & non in sapientia carnali, sed in
 gratia dei conuersati sumus in hoc mundo.

hypocrisi

In hypocrisis uero omnia sancta apparent, mun
 dus glorificat eos, sancti patres uocantur, saluatores
 habentur sine quoru meritis hic mundus non staret,
 quicquid dicunt orandum est. Inexpiable peccatum
 est uel mutire contra eorum sanctitatem, sed intus in
 conscientia miseria, turpitude & foetor est, que ut
maxime ad tempus pre opinionione iustitie non senti
unt, sentient tamen ubi lampades extinguentur. In
 tentatione enim grauis conscientie aut saltem in mor
 te, percuntibus ipsorum meritis in quibus speraue
 rat, non norunt aliud quam desperare. Nunquam uero
 coram deo bona conscientia et secura gaudere possunt.
 Maledicta

Maledicta ergo externa hypocrisis que mala intus
 conscientia premitur.

In primis uero errorum magistri, qui reuelatio
 nes fingunt & spiritum iactant, interim tamen docen
 tes ea que uerbum dei non habet, & de quibus ipsi
 dubitant aut certo sciunt se mentiri, quam putas con
 scientiam habeant nisi caueriatam id est eterno op
 probrio coram deo notatam, in qua suum signum
 sculpsit diabolus ne amplius cognoscatur esse dei. Nam
 pessima conscientia in hypocrisi loquuntur mendac
 um. Hi magistri efficiunt suis demoniorum doctri
 nis, ut quotquot errore misere seducti eos imitantur
 sortiantur quoque caueriatas conscientias id est turpi
 & Satane signo notatas. Conscientie enim pulchritu
 dinem debemus deo, ut trepidemus ad eius precepta
 atque iudicia. gaudeamus de eius promissionibus & si
 quid secundum eius uoluntatem recte auauerimus.

Discipuli autem spirituum impostorum & doctri
 narum demoniorum, relicto dei uerbo (nam dere
 linquerum fidem) trepidant ad uerba & traditio
 nes humanas, mortaliter se peccasse sentiunt, si non
 sic edant, legant, uestiant, uigilent. &c. mereri au
 tem & sibi & alijs si faciant secundum humanas ad
 inuentiones. De his omnibus habent conscientiam,
 de hoc uero que hęc omnia sunt contra deum et Chri

Errorum
 magistri
 suis Satani
 as menda
 cis faciunt
 alijs caue
 riatas con
 scientias.

stum eius, nempe q̄ in talibus fidunt, nullam habent
consentiam. Consentia ergo eorum adultera est
et signum habet turpitudinis, dum contempto dei uer-
bo, frustraneis hominum doctrinis uult suo erro-
re se alligatam.

Ducere uxorem est
Papistis he-
reticum,
non autem
scortari.

Nonne cauteriatam habent consentiam, qui cum
scortis contaminari non uerentur, et facilem sibi per-
suadent absolutionem, & satisfactum putant per le-
ctionem psalmi, Misere mei deus, aut per aliud,
donec pura consentia, ut putant, missauerint, nam
ultra non capiunt absolui, non enim scorta abiciunt
aut abiecta uolunt. Illos autem qui propter consen-
tiam, timore dei, secundum dei uerbum & or-
dinationem, ducunt uxores ad uitandam scortationem
iudicant hereticos, e mundo tollendos, quibus nulla
satisfactio ualeat ut suas a deo acceptas retineant ux-
ores, qui non possint absolui, licet non peccarint in de-
um, nisi a sede Romana aut habente potestatem, &
ne ab hac quidem sede possint absolui nisi relictis,
(quod prohibet deus) uxoribus, redeant ad scorta-
tionem, quo enim redirent nisi ad scortationem qui-
bus deus non dedit ut extra coniugium a se instituit
pure uiuant? quemadmodum ante satis diximus,
Propter scortationem uitandam ait Paulus, unusquis-
q̄ habeat suam uxorem. Nonne inquam isti caute
riatam

riatam habent consentiam.

Hanc autem consentiam quibus ferent acceptam
nisi spiritibus impostoribus et doctrinis demoniorum in
hypocrisis doctium mendacum? Sic autem decipi de-
buerunt, quia discesserunt a fide quam Christo in
baptismo promiserant, ut credant mendacio qui di-
lectionem ueritatis non susceperunt. Tu ne adhuc du-
bitas discessisse a fide, id est a uerbo dei siue a fidu-
cia in deum, qui ea quae deus prohibet, nempe decem
scorta, facilius adsittunt quam unam coniugem? Illud
utcumq; peccatum esse dicant tamen uenia dignum ius-
dicant. Hoc autem irremissibile faciunt, nisi & tu
qui duxisti uxorem damnes cum ipsis coniugium.
Nonne hoc est agere absq; fide & absq; timore dei,
sic ludere coram deo & irridere & contemnere in
ijs quae deus prohibuit, & rursum sic blasphemare,
condemnare & persequi ea quae deus instituit & suo
uerbo approbavit? O insaniam, Ve uobis Sodoma
& Gomorrha. Audite uerbum domini principes So-
domorum, percapite auribus legem dei uestri popu-
lus Gomorrhae, non uictimis uestris, solennitatibus
& fictis praebus uestris effugietis iram dei, nisi re-
lictis traditionibus uestris ex quibus habetis cauteria-
tas consentias, redeatis ad uerbum dei, quod solum
rectificat consentias in conspectu dei, & non sinit
abire in

Discessisse
papistas a
fide certum
est.

Vobis Sodoma et Gomorrha.

abire in errorum tenebras, quemadmodum ille dixit
Lucerna pedibus meis uerbum tuum & lumen semi-
tis meis. Legite uos reliqua contra hypocrisim ue-
stram dicta Esaiæ capite primo.

Stulticia con-
teritariū
consentientia
rum.

Inuenies qui rapinas sequuntur & latroania,
qui usuris & iniustis lucris uictitant, ut tacam alia
& faciem ueniam sibi pro omnibus promittunt. atq;
adeo quedā non agnoscent esse peccata, qui si comede-
rent carnes feria sexta aut in quadragesima crederēt
se non Christianos esse posse sed hereticos et in eter-
nū damnatos. Sic dolent sacerdotes de neglecto mani-
pulo, qui nullam conscientiam habent de uenditione
missarum, & q; sepe coacti celebrant missas & tra-
ctant corpus & sanguinem domini, edentes & biben-
tes, alioqui libentius non celebraturi, nullam habent
consentientiam q; corpore & sanguine domini in sacra-
mento non uiuunt quemadmodum Christus insti-
tuit, quia pro uerbo Christi traditiones humanas
susceperunt. Sic iudices & principes nullam consen-
tientiam habent q; causa uiduæ & pupillorum non in-
greditur ad ipsos, q; non resistunt opprimentibus,
q; non gubernant quasi rationem reddituri de commi-
so officio, qui tamen aucteriatū consentientis trepidant
ad illas traditiones humanas, ita ut potius audeant
uerbum dei et sacrum Christi euangelium persequi
& sanguinem

deus sine
fructu

et sanguinem effundere innocentem, quā uel latum
digitum ab hominū constitutionibus discedere. Nun-
dus ferè totus hæc hodie uidet, & tamen illi non pu-
tant se uideri ne à deo quidem.

Sed hic omnes ferè istæ aucteriatæ consentientie ex-
citant dicentes. Nos non timemus in istis obserua-
tionibus homines aut humanas doctrinas, sed deū. Si
enim aliquid contra faceremus, credimus nos non in
homines sed in deū peccare. Itarco hic consequimur
timorem dei quem ubiq; sacræ literæ commendant.
Respondeo. Hæc maxime pertinent ad mendacium
quod spiritus impostores in hypocrisi loquuntur. Scio
multos homines hæc speiæ falli, qui alioqui non sunt
sibi in pluribus rebus male conscij, sed quando non
uerbo dei sed spiritibus impostoribus attendunt, ne-
cesse est eos sic falli, ut cæcā cum cæcis in foueam ca-
dant. Debet quidem deus timeri, & infelix est qui
timorem domini abijcit, sed timeri uult in ijs quæ ipse
præcipit & uetat, non in ijs quæ homines confinxerunt,
& pro blasphemia habet si eius mandato man-
data & doctrinas hominum compares. Comparas
autem, si quemadmodum saluantur qui seruant man-
data dei, & damnantur qui non seruant, sentias eti-
am saluari qui seruant mandata hominum damnari
qui non seruant, ut tacam de insania illorum qui
hæc illis præferunt.

Timor de
hypocrita
cus et à de
o dannus
tus.

Timere de
um pro =
pter tradi =
tiones hu =
manas .
Hunc autem timorem dei , quā hypocrite iu =
sticiarij , relicto dei uerbo , ex traditionibus huma =
nis sibi formarunt , esse maledictum ā deo , testatur ipse
in Esa . dicens . Eo q̄ appropinquat populus iste ore
suo , & labus suis glorificat me , cor autem eius longe
est ā me et timuerunt me mandato hominū et doctri =
nis , ideo ecce ego addo ut mirabilem rem faciam po =
pulo huic , miraculo grandi & stupendo . Peribit
enim sapientia ā sapientibus eius , & intellectus inteli =
gentium eius abscondetur . Quod ore & labiis ap =
propinquant deo sine corde , significat eos fingere do =
ctrinis & externis obseruantis cultum dei , ceterum
defecisse ā fide id est fiducia cordis in deū . Attendere
uero ait spiritibus impostoribus & doctrinis demo =
niroum in hypocrisi loquentium mendacium , quando
diāt . Timuerunt me mandato hominum & doctri =
naris .

Que maior laus , que maior sanctitas aut certis =
or posset audiri , quoniam quando deus commendat
homines dicens . Timuerunt me ? Non hic fallitur
iudicium ubi deus ipse pronūciat , & addit . Timue =
runt me propter mandatum & doctrinas hominum .
Non mirum si ex hac dei sententia inflarentur tradi =
tores siue traditionarij illi & dicerent . Ecce deus ipse
pronūciat quid boni ex nostris mandatis & doctri =
nis ueniat , nempe q̄ ex eis discant homines timere
deum .

deum . Sed audite uestra merita , uestras coronas ,
uestram retributionē atq; adeo uestram impietatem .
Horrendo inquit miraculo sapientes qui sunt in isto
populo faciam stultos & excoecabo , & intelligentes
faciam sine intellectu . Excoecatis autem sapientibus
id est principibus , iudicibus & doctoribus siue præ =
dicatoribus , quid fiet de reliquo uulgo ? Regna =
bit ergo impietas & stulticia sub specie sapientie
& cultus dei , quare inquit sic excoecabo , quia timue =
runt me propter mandatum hominum , qui sic ti =
ment deum , certum est q̄ mandatum & uerbum
dei abiecerunt , facientes quod ipsis sanū & rectum
uidetur id quod lex prohibet . Ex his uides quam cau =
teriatrum conscientiarum nulla sit excusatio .

Verum hic incipiunt uel sero sapere quidam di =
cetes , quare accusatis q̄ sic edimus , uestimus , obser =
uamus , & quare Pauli prophetiam interpretamini
contra nos , Quando Paulus ubiq; docet talia nihil
obesse ad salutem sed posse libere seruari ? Et addunt
Non omnes Papiste sunt scortatores , sed inueniun =
tur multi boni uiri clerici & monachi atq; adeo &
laici cælibes de quibus nihil habetis quod acusetis .
Audio , sed si sic inciperitis loqui de libero usu uestra
rum traditionum , ut liceat cum bona conscientia ita
non uti quemadmodum uti , non stabit regnum ue =
strum .

*Regna bit imp
ietas sub specie
sapientie & cultus
dei .*

**Prætextu
libertatis
christiane
hodie Pa-
pistæ qui-
dam serui-
tutem Sata-
næ defen-
dunt.**

Non enim accusamus talia opera sed operum opinio-
nem id est q̄ per ea speratis impie salutem, neq̄; Pau-
lum interpraetamur contra uos, sed ipse uos mani-
festis uerbis ubiq̄; ita prodit ut nostra interpretatio
hodie Pa- ne non sit opus. Vereor ne non ex animo ita incipia-
pistæ qui- tis sapere, sed potius querere, ut licet a'ia hypocris-
dam serui- si, tamen idem uestrum mendacium confirmetis, ne
tutem Sata- non euangelicam ametis libertatem per quam conscien-
næ defen- tiæ libere sunt, sed potius isto prætextu queratis,
dunt. ne quis uerbo dei sit uestris astutijs & cauteriatis
conscientiis molestus. Si per uerbum euangelicum
quod prædicat Paulus libere sunt uestræ conscien-
tiæ. curate ne posthac mundus amplius uestra hypo-
crisi seducatur. Seductores fuistis orbis non satis
erit uobis in oculo respuisse & cauteriatis con-
scientias exuisse. Damnae publicæ errorem qui ha-
cenus in hypocrisi loati estis mendacium, aut arte
attendistis illis spiritibus impostoribus & doctrinis
demoniorū que loati sunt in hypocrisi mendacium,
ut seducti seduceretis & alios.

Quod uero dicitis. Non omnes Papistas esse scor-
tatores sed multos esse bonos uiros qui coram mun-
do accusari non possunt. Scio, nemo nostrum negat.
Non enim agimus mendacijs contra papistas, quem-
admodum quidam qui ex nostris uideri uolunt sed
non sunt

non sunt, qui enim pro ueritate mendacijs pugnare-
mus? Scripturis & ueritate hic opus est non menti- Veritate a
tis conuitus. Si solum de peccatis ageretur persona- gendū con-
rum, nos arte operiremur per charitatem persona- tra Papi-
titudinem peccatorum, quando & nos sumus peccato- stas non cō-
res & in multis delinquimus, uerum contra doctri- uitis.
nam eorum nobis res est qua seducant orbem, docen-
tes fiduciam operum id est stercorem humanorum,
pro fiducia in Christum qui est saluator mundi,
Confundimus per uerbum dei eorum uerba, ne am-
plius seducant alios, & ut ipsi conuertantur nobiscum
ad Christum. Itaq̄; non euadent isti quos bonos dici
tis & non esse scortatores quo minus sint hac Pauli Sanctū
propheta notati. Nam non hic agitur de scortatione Papistæ in
aut alijs uitijs, sed de cauteriatis conscientijs que fo- primis ac-
ris sancta hypocrisi mendacia humana pro ueritate casandi-
uenditare possunt. Primarij ergo hic erunt quos uos
excipere uolebatis.

Nam ut inuenerat alia tacam, quibus queso de-
bemus confirmatum istum clericorum & monacho-
rum cælibatum, qui tam multas animas atq̄; adeo
& corpora perdidit & hodie perdit, nisi istis san-
ctulis uestris qui in sp̄cāem sancte uiuere possunt? Hi
quo ista eorum sanctitas latius propagaretur, effe-
runt ut isti laquei traditionum humanarum tende-
reantur.

rentur, quo Satan cuius spiritu hæc excogitarunt plu-
res aperet aniquas & illaqueatas teneret. Si enim
omnes fuissent scortatores, non potuissent uel hac con-
stitutione tam diu seduxisse, nemo commendasset eos
rum contra uerbum dei præsumptam temeritatem.
Oportebat ut mendacium quod locuti sunt, quod sta-
tuerunt, tegetetur hypocrisi, ut hic & alij possent
persuadere & imponere, quo sinerent suis consäenti-
tis isto cauterio muri, ut potius auderent scortari
quam coniuges fieri.

Interroga illos Papistas qui non scortantur, an li-
cet alijs qui in periculo agunt ne labantur in scortati-
onem ducere uxorem. Non licere dicent, quia sacra
sancta Romana ecclesia hoc non permittit. Non sunt
hodie qui magis resistunt ne ducantur uxores a cleri-
cis, atq; illi qui ista carnali sanctitate tument, dum
alij qui iam graues habent consäentias libenter cepe-
rent liberari, & per dei coniugium ex Satane la-
queis euadere, Cauteriatas ergo isti in primis consä-
entias habent, ut humana & Satânica diuinis et uer-
bis & operibus præferant, quos uos præ cæteris fan-
ctis sanctorum.

Quam uero cauteriatam consäentiam dixit Pau-
lus ille in Apocalypsi sine dubio characterem bestie
uocauit.

uocauit, ut notatos in consäentia suos habeat Anti-
christus, quemadmodum Christus suorum sibi con-
säentias notatas habet. Hæc Antichristi paucum ad
eius traditiões, Oues autem Christi solä sui pastoris
uocem audiunt. Verum Christus contentus est fide
suorum. Antichristus autem quia suorum consäenti-
as uidere non potest, & dubitat quandoq; num con-
säentia sint cauteriatæ, curat per totum suum regnū
ut nemo emat uel uendat, hoc est inter homines agat
& sibi uictum quærat, nisi Characterem bestie por-
tet in dextera manu aut in fronte, id est nisi fateatur
externo cultu & externis traditionum humanarum
operibus quasi sanctis sese intus habere consäentiam
cauteriatam. Hæc hodie uidemus in regno papistico,
quod cogit ad istum characterem passim omnes, et per-
sequitur testes Christi domini nostri. Hinc prin-
cipium querunt, si quem ob confessam Christi fidem capi-
unt, quid sentiat de papa, num sentiat Papam ca-
put esse ecclesie, non queritur quid sentiat de Chri-
sto, Veh tibi cauteriata & percauta consäentia. Veh
tibi homo peccati, qui in templo dei id est in conscien-
tijs hominum tuo cauterio uis regnare. Nihil aliud
agis tuas constitutionibus in quibus fidunt homines,
quam q; peccata multiplicas, dum abnegatur Christus,
per quem solum est remissio peccatorum. Neq; enim
est aliud nomen sub caelo datum hominibus per quod
oporteat

oporteat nos saluos fieri.

Cauteriatu Postq̄ autem cauteriatu conscientias fecerunt, ne etiam cor= corpora quidem reliquerunt absq; cauterio, ne non pora. suos hodos agnosere possent, Finxerunt enim tot sectas monachorum et clericorū, tam multiplicia genera & colores, capparum atq; diuersas rasuras, & hæc ipsa adeo necessaria fecerunt, ut cauteriatu conscientias nihil liceret immutare, etiam si uerbum dei aliquando immutationem postularret, Deinde qui sic insigniti sunt, soli reliquo gregi præficiuntur, ne & grex absq; cauterio inueniatur. Has autem notas impij audent uocare regnum Christi, cum tamen in Christo non sit Iudeus neq; Græcus, non masculus neq; femina, sed omnes unum in Christo Iesu domino nostro. Hæc hæctenus de conscientias cauterio notatis.

Hic iam dudum audio blasphemias in euangelium Blasphæ= Christi uoces iacturari dicentium. Quæ in ista promie in eu= pheta Pauli habentur, dicta sunt contra Lutheranos angelicos sic enim blasphemant ista appellatione eos quibus homines. Christus dedit suum euangelium. Nam aiunt, Hi dis= cesserunt a fide Romane ecclesie, & attendunt erroribus a sacrosancta sede damnatis, & loquuntur mendacium in hypocrisi, quia fingunt se doctores ueritatis.

ueritatis. Taceo reliquas non in nos sed in euangelium dei blasphemias. quibus tantum abest ut terereant uel nos uel alios qui amantes sunt ueritatis, ut potius confirmet, uideamus & audimus nobis fieri, quæ Christus prædixit suis confessoribus uentura, ut non dubitemus de promissionibus & consolatione quæ prædictis, quando ueniunt tentationes quas prædixerat. Hic audimus a Christo quo leuius feramus omnem illam iniuriam. Beati inquit estis cum maledixerint uobis homines, & persecuti uos fuerint, & dixerint omne malum aduersum uos mentientes propter me, Gaudete & exultate, quoniam merces uestra copiosa est in cælis. Sic enim persecuti sum prophetas qui fuerunt ante uos.

Nos prædicamus Iesum Christum & hunc crucifixum in quem qui credunt habent remissionem peccatorum & uitam æternam, & plane negamus per aliud iustificari hominem quam per hunc Iesum Christum qui factus est nobis a deo patre iustitia. Hæc est fides quam commendat nobis ubiq; sacra scriptura, quam & ipse dominus noster Iesus Christus toties nobis in euangelicis literis inuocat, & quam Apostoli prædicauerunt. Ergo non discedimus a fide. Si autem Romana ecclesia aliam fidem habet maledicta est & a fide uera discessit. Etiam si angelus e cælis aliu d

aliud euangelizet (quemadmodum Galatis erat aliud
prædicatum nempe fiducia operum) maledictus sit.
Porro si Romana ecclesia eandem fidem nobiscum
habet, cur nos damnat?

Quos autem errores sacrosancta illa sedes dam-
narit uiderit ipsa. Nos non attendimus erroribus sed
sacro dei uerbo, quod illa sedes hodie manifeste dam-
nat. Atque hic utamur uos aduersarij nostri nos dam-
netis, commendat nos sanctus Petrus, quem uos Ro-
mæ sedi præsidere putatis dicens. Habemus firmio-
rem propheticum sermonem, cui attendentes beneficia
tanquam lucernæ in caliginoso loco, donec dies
illucescat. Et lucifer oriatur in cordibus uestris. Sed
apud uos error et hæresis est uerbum dei, dum da-
nat omnia illa que uel sola uos magnificatis. Quod
uerbum cum prædicamus, cur non dicamur doctores
ueritatis nisi quod uobis uerbum dei ueritas non est?

Quia aut hypocrisis laboramus qui manifesti su-
mus toti mundo? Nonne uerbo dei nos omnem ue-
stram hypocrisim deteximus? Ut non dicam, quod nos
bis ne liceat quidem per uos in hypocrisis agere, adeo
diligenter exploratis omnia nostra, esum, potum, lu-
sum, crepitum etiam uentris. Si habuissetis uos tam
diligentes obseruatores, iam dudum uestra hypocrisis
mundo

traheretur. Quid quaeso inuenistis in no-
bis quod liceat uobis iuste damnare, si omnia quæ in
nobis damnatis uerbum dei probat? Si uero quidam
sunt, ut sunt certe multi qui se gloriantur euangelicos
sed falso, et sunt scortatores, adulteri, latrones, ma-
gistratibus non parentes, infirmos in fide nullo pudore
scandalizantes, sectarum autores, sacramenta a Chri-
sto instituta blasphemis doctrinis prophanantes, et
iusto sub nomine euangelico facientes, hos suscipiat nobis
Satan quasi nostri sint, ut per eos sacrum Christi eu-
angelium et bonum Christi nomen quod inuocatum
est super nos male audiat inter gentes id est inter in-
fideles. Hos (si inuidia uestra hoc possit credere)
sanctitate non esse ex nobis, nihil commercij nobis esse
cum illis, excommunicatos dei excommunicatione eos esse
apud nos, magis à nobis damnari quam à uobis.
Nam uos solum euangelium damnatis, omnia scanda-
lala facile sustinetis. Damnari uero eos à nobis tes-
tantur nostræ conationes. Et nostra scripta in pub-
licum emissa etiam iam ante aliquot annos, Neque ue-
ro ex imitatione Lutherani recte uocantur. Longe
enim melior uir est Lutherus, et longe syncerius
tractat euangelium quod ei deus commisit, quam ut
probaret illos nebulones, non rectis secundum uer-
bum dei consensientis quiduis præsumentes. Longe
præterea alius est uir ille et longe sanctius docet quam
G á mendacibus

Lutherani
quos uocant
iniuste dā-
nantur.

à mendacibus linguis in odium sacri euangelij finguntur. Testes ei sunt quotquot cum audierunt, testes sunt quotquot eius scripta recto iudicio legerunt.

Antichristiani late-
re nunc non
possunt.

Verum ne hic perpetuo contenderemus cum aduersariis, qui nolunt prophetiam Pauli contra se predictam, aut ne opus esset expectare hac de re sententiam iudicis in extremo die, spiritus ille qui in Paulo certo hæc prædixit, duo insignia exempla adiunxit, unde cognosceremus arto illos spiritus imposteræ & doctrinas demoniorum, dum ait Prohibitum nubere & abstinere à cibis. Hic liberum faciunt aduersariis nostris ut dicant hæc contra Lutheranos esse dicta, quibus quæso persuadebunt? Rident eos mundus, ridebunt & ipsi sese, non credent ipsi sibi. Hic demonium illud quod meridianum uult uideri, amplius suas horrendas tenebras abscondere non potest, detecta est larua. Confusi sunt Papistæ qui in his duobus præceptis regnant, iustificantur, quos uocant Lutherani, qui quam maxime à papistis damnantur quia ista duo eorum præcepta & uerbo & facto ut Satania mundo traduxerunt.

Fatale per deum fuit, quod deus statim in initio reuelati nunc rursum euangelij curauit ut ista duo per ueritatem declararentur non esse à deo, quam multi fuerunt qui

fuit qui certis consensientis senserunt clericis licere ducere uxorem etiam prohibente papa, qui antea uel dispensationem papalem somniassent uel ne cogitassent quidem de isto celibatu immutando, multo plures autem fuerunt, qui statim non solum edendas Statim cum
feria sexta aut alijs temporibus à papa prohibitis car euangelio
nes senserunt, sed etiam ederunt, non contempto qui reuelatus
dem uerbo dei sed contemptis humanis traditionibus error de
quando uidebant uerbum dei diuersum habere. Hinc coniugio
tam multi cum multorum, non solum phariseorum et cibus.
(quod contemnendum est) sed etiam infirmiorum
(quod Christiani contemnere non debent) scandalo
carnes papisticis ieiuniorum diebus edebant, id quod
nemo nostrum probabat. Per fidem & consensientiam
coram deo licebat, per charitatem coram infirmo-
re in fide fratre non licebat.

Hæc autem reuelatio de celibatu & cibis primū facta est, ut prædicatione euangelij certius crederetur esse à deo, & illam prædicationem papistarum qua hactenus seducti sumus esse doctrinas demoniorum, nā prohibet nubere et abstinere iubet à cibis, quando interim prædicatione euangelij factū liberum cuius ducere uxorem, non permittit autem fornicationes & adulteria, factū liberum edere quiduis, tantum admo-
net ne cum scandalo infirmioris fratris edas, donec
reueletur,

Humana
iusticia .

reueletur ueritas , Nam tamen si non inde fias Chri-
stianus si edis carnes feria sexta , quemadmodum stul-
ti putant , tamen si non inde , q tu papisticus sacerdos
ducis uxorem , quando ex sola in Christum fide Chri-
stiani firmus es sumus , et fieri potest ut qui edit car-
nes et ducit uxorem non credat in Christum , Ta-
men ad Christianum pertinet ista approbare et a
deo esse facti , ut maxime ipse non indigens non du-
cat uxorem , ut maxime uel propter charitatem uel
alioqui uolens non edat carnes , Christianus non est
qui ista damnat , Nam doctrinas sequitur non dei sed
demoniorum . Si quis autem infirmus in fide Christi
est ut non statim haec intelligat , propter traditiones
humanae quibus hactenus seductus est , oret
ut intelligat , et faciat interim quod Paulus monet ,
hoc est Manducantem non iudicet . Nam si
frater est breui intelliget ueritatem , si autem frater
non est id est si omnino infidelis est et carnis iu-
sticiae tumens , neminem audiet , condemnabit omnia ,
is rursum non expectet a nobis ut non eum scandali-
zemus . Sinite eos , ait Christus , caeci sunt et duc-
tes caecorum , qui per ea quae intrant in os et per
uentrem emittuntur in secessum , quaerunt sanctitatem
et iustitiam , ut habeant stercorariam iustitiam atq;
ideo pro iustitia stercus .

Quo ergo loco habebit deus principes et iudices
qui relicto

qui relicto gladij sui iure , quod ipsis commissum est ,
ad laudem bonorum , ad uindictam uero malorum ,
incipiunt seuire in innocentes id est in illos clericos
qui propter conscientiam secundum deum ducunt
uxores , aut in eos quos audiunt edisse feria sexta
aut diebus quatuor temporum . etc . carnes ? Quid
aliud faciunt quam q propter doctrinas demoniorum
(id quod uel ex hoc loco Pauli uidere possunt) gra-
ue nimis faciunt contra se dei iudicium ? Nihil mora-
tur deus cunctiatis ipsorum conscientias , quibus pu-
tant se obsequium prestare deo , dum miseros perse-
quuntur qui nihil contra eorum potestatem commise-
runt . Hic se faciunt Antichristi seruos , quos deus
in suo loco ad recte iudicandum constituerat . Postq
enim ille doctrinis demoniorum occidit animas per
prohibitionem nuptiarum et carnium , isti etiam
occidunt corpora ut illius regnum statuunt . Cessent er-
go et agant pro hac temeritate poenitentiam , scien-
tes q horrendum est inuadere in manus dei uiuentis .
Ecce non dormitabit neq; dormiet qui custodit Israel .
Qui in scripturis dicitur pater pauperum et iudex
uiduarum ueniet subito contra oppressores in die qua
non sperant .

Age nunc uideamus diligenter , quid spiritus ille
dei , qui haec oratio in Paulo praedixit , uelit , quando
G iij ut

Principes
relicta sua
uocatione in-
cidunt horren-
de in iudicium dei .

Pater pau-
perum et iudex
uiduarum

Certi su =
mus qui
sunt qui
habēt doc
trinas de =
moniorū .

his duobus exemplis declarat, de quibus reliqua dixit. Quis non trepida admiratione suspensus, cogitet horrenda quaedam exempla seculura et mundo haetenus inuidita, postquam audit defectionem fidei, spiritus erroris, doctrinas demoniorum, mendacium hypocrisis tectum, characterem turpem in conscientia? Et ecce haec adiungit quae nemo ne somniasset quidem ad illa horrenda pertinere, dicens, Prohibitum nubere, abstinere a cibis &c.

Hec sunt apud Papistas sanctissimae leges, quarum altera fecerunt angelicam uitam in terris, quasi uita bona esse possit quae est coacta legibus, ex altera, uarios abstinentium ordines, ut taceam alias iustitiariorum omnium illusiones. Quod si sanctissimae istae eorum leges a Satana sunt, quia homines deficientes a fide disant in harum legum operibus sperare salutem, ut taceam abhominaciones quae ex prohibitione nuptiarum multiplicatae sunt, et perditiones corporum ex prohibitione ciborum ortas, quid queso de reliquis eorum traditionibus et praecipis sentiemus? nisi hoc quod hic spiritus pronundat, dicens. Qui prohibent nuptias et cibos, sunt spiritus erroris habentes doctrinas demoniorum in hypocrisis loquentium mendacium, et aueritatem habentium conscientiam, et qui his spiritibus attendunt id est qui sequuntur eorum doctrinas defecerunt a fide id est sunt infideles

sunt infideles, et ergo damnati, soli enim fideles saluantur et sola fide qua fidunt misericordiae dei per Christum parati et dante.

Omnes ergo leges Papistarum quibus obstringere uolunt conscientias, hic sententiam suam habent, et sunt doctrinae demoniorum, quando, non relicta eis excusatione, duo exempli gratia posita sunt, quae a se in alios reijcere non possunt. Fingant Tatianos fingant alios haereticos, ipsi prohibent nuptias, ipsi prohibent cibos, quae leges sunt pars doctrinarum demoniorum, quae speciem habent pietatis, quemadmodum quaequid traditiones humanae fingunt cultum dei, ceterum uim siue efficaciam et rem ipsam pietatis abnegant, quemadmodum Paulus in secunda ad Thimotheum dicit, ubi de nouissimis diebus rursum ait et describit proculdubio eosdem quos hic. Nam dum fidunt suis obseruantis, fiduciam in deum non habent, sed pharisaei sunt qui praesua sanctitate reliquos iudicant peccatores et multo se inferiores.

Neque uero hic proderit eos confugere ad sapientiae humanae et rationis argumenta, ut dicant. Qui fiat ut non sint haec bona, quae tam longo tempore seruata sunt a sanctis uiris et sapientibus approbata ab omnibus recepta, quae cultum dei sapiunt et uitam honestam? Nam haec ipsa quibus sic excusant efficiunt, ut certius

G iiii

ut certius

Cōtra uer-
bū dei nul-
la honestas
nulla auto-
ritas, nulla
ratio ualet.

ut ceterius ista prophetia eos comprehendat, pertinent enim hæc uerba ad hypocrisim qua tegunt mendaciam de qua hypocrisi dictum est. Speciem habent pietatis uim autem eius abnegant. Præterea dicam uno uerbo qui fiat ut hæc non sint bona, quia damnantur a uerbo dei, ubi hoc audiunt defendant sua hypocrisi ut possunt, Contra uerbum dei nulla ualet præscriptio temporis utcumque longi, quam rem nisi esset tam nota quam quod notissimum possem multis historiis declarare. Contra uerbum dei non ualet auctoritas hominum utamque sapientum et sanctorum, sed ne angelorum quidem quemadmodum audeat Paulus, quanto minus ualet opinio uulgi et illorum qui per seductores seducti sunt? Neque a tuus dei est sed Satane, quem cultum dei uerbum damnat, qui est ex doctrinis demoniorum in hypocrisi loquentium mendaciam et caueritatem habentium conscientiam. Vita autem honesta multo melior hodie esset si nunquam nuptiæ prohibite fuissent, Si quid uero honesti est in papistica legis (quanquam hoc non debeamus illis, sed diuinis potius legis et diuilibus) hoc pro diuilibus ordinationibus et bonis moribus deberet haberi, non pro diuinis legis adorari, ut hominum conscientiam solis diuinis præceptis sese agnoscerent obstrictas, ne filius perditionis et homo peccati hic sederet in templo dei quasi deus et peccata nobis suis prohibitionibus

prohibitionibus et legibus multiplicaret.

Atquæ adeo ne recipimus quidem, etiamsi multis miraculis, et spirituum ex inferis et purgatorio ipso rum sine etiam ex caelo redentium reuelatione, discant sua confirmata, quid enim atinet manifestum uerbum dei quod deus nobis commisit, ignotis miraculis de quibus nobis deus non mandauit abrogare et stultam fuerit hoc et impium, et doctrine quæ hoc suadent non possunt non esse a Satana, An obscurum est hodie reuelato rursus euangelio quod Paulus ad Thessa. prædixit, istas demoniorum doctrinas inter quas sunt prohibitio nuptiarum et prohibitio altorum, confirmandas per aduentum illius hominis qui uult sedere in templo dei id est regnare in conscientia hominum ubi solum deum per suum uerbum regnare oportet, et confirmandas secundum operationem Satane, in omni potentia et signis et prodigiis mendacibus, et in omni seductione iniquitatis? Ita ut quemadmodum Christus prædixit oportuerit hic etiam ad tempus errare et seducere electos, ut per eos iudicio dei seducerentur alij qui malunt errores et peccata sanctorum sequi quam dei uerbum, ipsi autem electi postea cognito errore resipiscentes saluarentur. Nam legimus de quibusdam, inter quos est beatus Bernhardus qui in fine uite omnem iustitiam humanam et diuor-

G v h umana

Confessio:
In deo, qui signavit
in sanguine
Iesu Christi
sanctos.

rum adinventionum labores ante per aliquot annos
peractos contemnescentes, confessi sunt palam sese sola
dei misericordia per sanguinem Iesu Christi sal-
uandos. Alij autem contemnescentes dei uerbum in pul-
chris suis erroribus derelicti sunt, non enim habue-
runt dilectionem ueritatis, ideo misit eis deus ope-
rationem erroris & efficacem errorem, qui non pos-
sunt ab eis aliter accipi quam mera sanctitas, de qui-
bus ipse dicit in psalmo. Dimisi eos secundum deside-
ria cordis eorum, ibunt in adinventionibus suis. Hor-
rendum est hoc dei iudicium si quis uidere posset,
nepe sic nos relinqui nobis in adinventionibus huma-
nis, & sequi quae nobis recta & sancta uidentur
non quae dei uerbo.

Quando audis illud regnum, quod prohibet nup-
tias & abos, confirmatum non dei uerbo, quid enim
ueritas mendacium confirmaret? & dei uerbum ho-
die quaerit ista impietas quo se defendat & inue-
nire non potest, sed confirmatum secundum opera-
tionem Satanae, in omni potentia & signis & pro-
digis mendacibus & in omni seductione iniquitatis,
quid quaeso boni tibi sperare licet de miraculis quae
passim referuntur? multa fuerunt Satanae illusiones,
quibus illudit nonnunquam etiam optimis uiris, ut
per eos alij seducerentur, quemadmodum ante dixi-
mus, atq;

mus, atq; per haec confirmatum est purgatorium illud,
& nundinationes missarum, fraternitates ex-
tra fraternitatem Christianam, peregrinationes etc.
Omnes nocturnae siue diuinae uisiones siue reuelatio-
nes & omnia miracula etiam si uere fiant, quibus con-
firmatur illud quod non habet uerbum dei atq; adeo
quod uerbum dei reprobatur, sunt merae tentationes et
seductiones. Nam Satan permittitur seducere & in
errore confirmare eos qui dilectionem ueritatis non
suscipiunt. Immo & deus ipse eos nonnunquam ue-
ris miraculis iusto suo iudicio seduat, postquam oblatum
dei uerbum respuerunt, ut ipsi in errore pereant,
& electorum fides hac tentatione probetur & ex-
eretur, id quod uobis certissime declarauit deus
Deuteronomij decimo quarto capite dicens.

Si surrexerit in medio tui propheta, aut qui
somnia se uidisse dicat & praedixerit signum atq;
portentum, & euenerit quod locutus est, & dixerit
tibi. Eamus & sequamur deos alienos quos igno-
ras, & seruiamus eis. Non audies uerba prophete
illius aut somniatoris, quia tentat uos dominus
deus uester, ut palam fiat utrum diligatis eum an
non, toto corde uestro & tota anima. Dominum de-
um uestrum sequimini, & ipsum timeat, & man-
data illius custodite, & audite uocem eius. Ipsi serui
uictis

etis & ipsi adhaerebitis. Propheta autem ille au-
fictor somniorum interficietur, qui a locutus est ut uos
auerteret a domino deo uestro, qui eduxit uos de ter-
ra Aegypti, & redemit uos de domo seruitutis ut
errare te faceret de uia quam praecipit tibi dominus
deus tuus, & auferes malum de medio tui.

Non suffi-
piendi ad
salutem æ-
ternā quod
non præ-
put deus.

His uerbis praemisit lex dicens. Quod praecipio
tibi hoc seruato ut facias, nec addas quicquam nec mi-
nuas. Solum suum uerbum uult deus ita a nobis
seruari integrū ut nihil addamus nihil ei auferamus.
Si quis autem contra hoc uerbū uel saltē aliud uerbū
persuadere praesumpserit, ut sequaris cultū dei quem
deus nō mandauit, ut praesumas ea quae uerbū dei nō
patitur, non debes audire eum, etiamsi quasi ex spi-
ritu sancto aliquid futurum praedixerit, & hoc ipsum
uere postea seutum fuerit, id quod certe non seque-
retur nisi deus faceret qui omnia facit. Cum itaq; non
debeas ueris credere miraculis contra manifestum
dei uerbum, quo loco habebis Satanae illusiones?
Aut cur non iudicio respicis etiam signa & prodigia
mendacia id est quae iactantur, praedicantur, scribuntur
ad confirmandos errores papisticos, et nunquam
facta sunt? Eo impudentiae quidam etiam nostris tem-
poribus proesserunt, ut prudentibus uiris suo men-
daatio non potuerint non esse abominationi, atq; hic
uoluptas.

uoluptas fuit illis mentiri de sanctis, de purgatorio,
de reuelationibus e caelis, ex inferis &c. Lex iubet
tales occidi gladio. Nos autem eos, secundum uer-
bum Christi & Apostolorum, excommunicamus, id
est Satanae extra regnum Christi traditos declara-
mus, & occidimus eorum seductionem per uerbum
dei, quod contra eos praedicamus, quemadmodum
spiritu oris Christi id est euangelio sancto quod ex
ore Christi prodit, praedictum est ab Esaia & Pau-
lo impium Antichristi regnum occidendum, quod
in Christi confessores etiam hodie ferro et igni
seuit, sed suo brachio seculari non praeualebit aduer-
sus brachium domini. Breuiter igitur contra uerbum
dei, quod mandauit nobis deus, nihil suscipiendum
ne miracula quidem etiam quae uere sunt. Nam per
haec tentatur fides nostra an in uerbo persistere ueli-
mus. Si hic credideris miraculo contra uerbum, a-
ctum est de salute tua.

Itaq; nemo miretur si qui discesserunt a fide ita potue-
rint papisticis erroribus implicari, quando necesse est
recto arere iudicio et excocari ubi reliquerimus uer-
bū dei, quod est lucerna pedibus nostris, et lumē semi-
tis nrīs, cui ut Petrus ait attendēdū est cū lucerna, in
caliginoso loco. Nam relicta ueritate ipsam umbram
et speciem tantū sequimur, quae species sub regno pa-
pistico

Iudas epī-
scopus non
Christi sed
Papisticus

Iudas a = pistico supra modum optima uidebatur, ita ut etiam
mat locu = horrendis blasphemis & peccata potuerit occultare,
los. ut proprie de eo dictum sit, in hypocrisi loquentium
mendacum, & speciem quidem habentes pietatis uim
autem eius abnegantes. Iudas proditor ille non uulga
ris homo sed Christi Apostolus, multos habet imita
tores, non Christi euangelium sed laudos & peccati
am amantes. Hi ut suam ambitionem & luera se
quantur Christum tradunt osculo id est sub specie bo
na pacis & dilectionis. Nisi enim bona speciem pre
tenderent, quos queso seduarent? Nomine utuntur
dei, nomine Christi, nomine spiritus sancti, nomine
sanctę ecclesię, nomine euangelij, nomine pastorum,
& sub istis nominibus agunt euangelij pro
ditores. Hi sunt falsi prophete qui ueniunt in uesti
mentis ouium, intus autem sunt lupi rapaces.

Nunc uero audio illos tandem dicere, Nos non
prohibemus simpliater nubere. Nam nuptias com
mendamus & a deo institutas fatemur, immo & pub
licę in conspectu ecclesię coniuges copulamur, adulte
ria & scortationes damnamus, & pretere a ex ma
trimonio scimus sacramentum ecclesię, multo sane
maiori honore quam illi qui negant sacramentũ esse
ecclesię Christianę, tantum ad reuerentiã sacramen
torum tractandorum prohibemus coniugum clericis
& monachis

& monachis, quos tanto puriores esse oportet quan
to sanctiora tractant. Nihil aliud his respondeo,
quam qd hæc sunt uoces in hypocrisi loquentium men
dacum. Quantis enim prohibitionibus grauissis con
iugum a deo omnibus concessum, non solum clericis
sed & multis alijs prohibentes, per impedimenta,
quę finxistis lege dei non prohibita, uel sola Sum ma
illa uestra Angelica declarat, si cui non uacat alia le
gere. Qua propter siue permittatis coniugum ali
quibus siue nullis, tamen certum est uos prohibere
nubere etiamsi tantũ uni homini in terris prohibere
tis, atq; ita agitis cum doctrinis demoniorum. Vos ad
ultra et scortationes et immundicias alias ista prohibiti
oẽ, id quod negare hodie uobis nõ licet, multiplicastis.

Egrege uero honorastis matrimonium, dum ex Matrimo
nio scastis sacramentum ecclesię, quasi inter Iudæos
non fuerit coniugum, quasi etiam non inter Turcas
possit esse coniugum aut inter gentiles alios, quan
do Paulus filios Chorinthiorum sub gentilitate natos
dicit mundos id est ex legitimo coniugio natos, quasi
& inter impios qui se Christianos uocant & non
sunt, atq; ideo non sunt de ecclesia, non sit coniug
um. Tamen rursus despectum idem coniugum,
scastis, dum puriores & magis aptos declarastis ad
sacramenta Christi tractanda illos qui celibes sunt,
immo omnino inabiles scastis coniuges & prohi
buitis ne

buiſtis ne quis niſi celebs ſit ſacrorū miniſter. Con-
iunx ſecundū uos non poteſt prædicare, non poteſt
conſecrare corpus Chriſti, non poteſt eſſe epiſco-
pus, uix in neceſſitate permittitur ei baptizare, de quo
tamen uobis gratias agimus q̄ iſtud magnum dei
opus laicis utcuq̄; permiffiſtis, dum portare plattas
et tangere calces uobis tantum ſeruatiſtis ut tacæam ea
quæ uelut ſanctiſſima ſibi ſolis epiſcopi uoluerunt re-
licta, quando tamen humana tantum ſunt inuenta.
Eſto matrimonium ſit ſacramentum eccleſiæ, cur
uos illud negatiſ ueſtris clericis? forte ad eccleſiam
Chriſti non pertinent quibus ſacramentum eccleſiæ
negatiſ; Cur ergo eos præ cæteris eccleſiaſticos no-
minatiſ? Si ſacramentum eſt eccleſiæ, cur eccleſia
non utatur? quibus uſum ſacramenti eccleſiæ prohi-
betiſ declaratiſ ærto ad eccleſiam Chriſti non perti-
nere. Videtiſ ue in quæ incommoda hac ratione in-
ciditiſ?

Sed dicitis. Sacramentum ordinis acceperunt
clerici, ergo ſacramentum matrimonij acceperẽ non
poſſunt. Hæc enim duo ſacramenta ſe ſimul in uno
homine non patiuntur. Hiſ uerbis non facitiſ finem
mendaciorum hypochriſi tectorum, ſed fraudem quam
uobis ipſiſ facitiſ cæci non uidetiſ. Coniugium quod
deus inſtituit laicis committitiſ, humana mendacia
id eſt fictoſ caractereſ & conſcientiaſ auteriatuſ
nobis

uobis ſeruatiſ, ut ita deus cum peruerſiſ, qui eiſ
reliquerunt atq̄; adeo oderunt uerbum, peruerta-
tur, quemadmodum cæcinit pſalmiſta. Tot ſectas cle-
ricorum & monachorum inſtitutiſ, qui abſq̄ ſoli-
tudine & ſudore uultuſ ex alieniſ laboribuſ at un-
de paſcerentur, contra præceptum domini & Apoſto-
lorum, quemadmodum ſupra diximur, & eiſdem
prohibuiſtiſ duære uxoreſ, id quod deus nulli pro-
hibuit, ut ita omnia ueſtra pugnarent cum præ-
ceptiſ diuiniſ. Quis non uidet quam uoluerit Satan in
iſtiſ ocioſiſ per iſtam prohibitionem regnum omniſ
generiſ libidinum multiplicari?

Hoc ſolum quero à uobis num ſancti fuerint epi-
ſcopi quos inſtituit Pauluſ ad Timotheum et ad Ti-
tum ſcribent, quos uult uniuſ uxoriſ maritoſ, pudicaſ
habentēſ uxoreſ, & filioſ omniſ morum probita-
te ornatoſ? Sine dubio apud uoſ hodie eſſent hære-
tiſ, & hæreticuſ Pauluſ qui talia ſcripſit. Nonne præ-
dicabant euangelium dei, magnum ſalutē quemad-
modum Pauluſ ait pietatiſ myſterium? Ad quid alio-
qui epiſcopi fuiſſent? Veſtraſ enim unctioſ qui ha-
bebant unctioſ a ſancto, ut ait Ioanneſ, ignora-
bant. Non nouerunt ueſtraſ raſuraſ, qui prædica-
bant circumaſionem ſpirituſ non manuſ factam. Non
agnoſcebant aliud negotium ſibi commiſſum quam
H euangelij

Alij olim
epiſtopi at
que nunc.

euangelij prædicationem, quam uos pro minima
functione habetis in uestro clericali tu, nisi q. nullos ad
mittitis nisi rasos & unctos & eosdem cælibes, quan
do tamen illi quos sanctos sine dubio Paulus instituit
nihil horum agnouerint. Vestra unctio uana est,
nisi unget spiritus sanctus, quemadmodum unctus
est ille sanctus sanctorum & summus sacerdos Christus
Ihesus dominus noster. Cui enim dabitis euangelium
Christi in pectus ut prædicet, ut maxime radatis &
ungatis?

Adminis = Quod si illi sancti episcopi ab apostolis instituti
tratio sa = predicabant euangelium sine unctione uestra, sine
cramento = rasura, sine cœlibatu, sine dubio tractabant etiam
ram inferi sacramenta Christi, baptismum aquæ & eucharis
or longe stie refectioem. Nam sacramentorum tractationem
est q. edi = longe inferiorem habebant euangelij prædicatione,
cædione e = id quod hodie uos pro commo & ocio uestro per
uangelij = uertistis. Itaque de prædicatione dicebant cum Pau
lo, Veh mihi si non euangelizauero, dispensatio enim
mibi credita est. Sacramenta uero etiam ipsi tracta
bant, aut aliis potius committebant ut longe infe
riorẽ functionẽ, ne suum illud euangelizandi opus ne
glicerent, quemadmodum Paulus ait. Baptizauit paucos
sed non misit me Christus baptizare sed euangeliza
re. Hinc & beatus Laurentius Romane ecclesie
diaconus

diaconus longe aliter atq. nunc res habet, id est pau
perum minister, qui plenus spiritu sancto, thesaurum
ecclesie id est pecuniã ab illis Romanis qui in Chri
stum crediderant in elemosinam collatam habebat,
ut in usus pauperum distribueret id quod & fideliter
fecit, Ille inquam Laurentius tantum diaconus, nou
sane papisticus sacerdos, dixit ad beatum Sixtum
martyrem, tunc Romane ecclesie presbyterum siue
episcopum. Experire pater num degenerem tibi dele
geris filium au commiseris dominici sanguinis conse
crationem. Ita refert beatus ambrosius eius uerba,
& ita quoq. uos canitis in ecclesiis uestris, id quod
tamen ille corruptor historiarum in historia Longo
bardica legit sanguinis dispensationem, ueritus illud
quod Ambrrosius nequaquam ueritus est, nempe ne
diacono permetteret consecrationem sanguinis Chri
sti, et nõ uidit aliud incõmodũ, nepe si dispensationẽ
sanguinis Christi habuit diaconus, proculdubio di
spensauit laicis, quemadmodum & in beati Cypri
ani martyris scriptis uidere licet, id quod hodie ma
xime hereticum iudicatis. Sic & legimus q. beatus
Hypolitus martyr suos seruos & ancillas in in eadẽ
bus suis, licet laicus, communicarit sacramento do
minico quod a beato Iustino presbytero acceperat.
Nonne & apud Eusebium libro sexto parum eucha
ristie infusum id est sanguinis Christi sacramentũ,
H ij puer

puer a presbytero acceptum adfert ad patrem suum
Serapionem? Quando igitur illi primitiue ecclesie epis-
copi maxima tractabat est id sacrum Christi euangelium,
nemo negat et alia tractasse que sunt euangelij signa
& confirmatio, nempe sacramenta dominica, & ta-
men habebant uxores & filios, nemo ne cogitabat
quidem de prohibendo, nemo ne somniabat quidem
istam uestram ex celibatu sacramentorum reuerenti-
am.

Alij olim
diaconi
qua papisti
a nunc.

Similiter nonne fuerunt sancti illi diaconi ab Apo-
stolis, instituti de quo legitur Actis .vi. quos Paulus
uult unius esse uxoris maritos, probatis habere ux-
ores et filios? Vnde igitur maiorem sanctitate fingitis in
uestris diaconis? Sed illi sancti erant quia sanctum habe-
bant spiritum, uestri sunt sancti quia non habent uxores.
Illi habebant, ut Paulus ait, mysterium fidei in con-
scientia pura, uestri ne ipsi quidem sciunt quid ha-
beant aut quid sint. Certum est uestros non esse
quod illi fuerunt: Ordinabantur enim in ministerium
pauperum, uestri autem tantum legunt in missis eu-
angelium ita ut nemo intelligat, quos Paulus in eccle-
sia taxare iubet, quemadmodum & iubet omnes uos
qui canitis tota die & nemo uestrum laicis interpreta-
tatur unde ecclesia acciperet edificationem, exhorta-
tionem & consolationem. Sic enim ait. Nisi adsit
interpret, tunc qui lingua loquitur tacet in ecclesia.

Vt uideatis

Vt uideatis uestra non hoc esse quod iactatis, et dum
fingitis maiorem uestro celibatu sanctitatem uos inci-
dere in ea que sancti Apostoli Christi per spiritum
sanctum damnarunt.

Quid si propheta Pauli hac sola ratione uos com-
prehendat, quod prohibuistis nubere episcopis & dia-
conis? Vbi enim dixerat de episcopis et diaconis et de
uxoribus atque filiis eorum, de moribus eorum & my-
sterio fidei quod est euangelium sanctum, statim sub-
iunxit. Spiritus uero dicit quod in nouissimis tempo-
ribus spiritus mendaces prohibebunt nubere, quasi di-
cat, quod nos Apostoli Christi probamus ut episcopi
& diaconi sint unius uxoris mariti, hoc illi prohibe-
bunt et prohibebunt magna spee sanctitatis, nam in hypo-
crisi loquentur mendacium. Quocumque igitur uos uerteri-
tis certum est ex hac una prohibitione, qua prohibe-
tis coniugum uestris clericis uos defecisse a fide (que
hic Satanam posset uidere latentem) & attendere
spiritibus impostoribus & doctrinis demoniorum in
hypocrisi loquentium mendacium & cauteriatam ha-
bentium suam conscientiam. Nonne presterit nobis
ad dei ueritatem redire, utamque iurauerimus aut uo-
uerimus quam uobiscum o'noxios manere & alliga-
tos doctrinis demoniorum & cauterio impietatis?

Quemadmodum uero male essit uobis ista exca-

H ij

ratio

Prohibent
uubere e-
piscopos et
diaconis
Nota.

Prohibent
cibos qui=
busdam tē
poribus :

ratio qua excusatis nō prohibuisse uos coniugium nisi tantum clericis & monachis, ita quoq; non suscipimus si dixeritis uos non prohibuisse cibos, quando enim esam iudicatis esse bonam, tantum prohibuisse quibusdam temporibus, ut homines sanctum agnoscerent ieiunium quod etiam Christus commēdauit. Nā nihil aliud erit, utaq; dixeritis, quam in hypocrisis mendatiū ex doctrinis dæmoniorum. Etiam si uno tantum die prohiberetis quosdam cibos, tamen quis posset negare uos cibos prohibere? Nunc uero tot diebus per annum uexatis hominū conscientias hac una prohibitione, ut faciant sibi peccata ubi peccata non sunt, id quod interim curauit in suo regno homo ille peccati & filius ille ad perdendum paratus, ut peccata tantum multiplicarentur per humanas traditiones, quando euangelium predicare non potuit id est remissionem peccatorum per Ihesum Christum dominū nostrum. Taceo q; Carthusianis & quibusdam aliis monachis perpetuo interdicitis esum carniū, ut supra modum uideatur sanctitas, non ubi fides sed ubi sit abstinentia carniū. Hoc certe multo atrocius a uobis curatum est quam a pseudapostolis, qui illas tantū carnes prohibebant quas lex Moysi prohibuerat. De hoc pudendo turpiq; errore q; in cibis queritis iusticiam nōnihil supra diximus per quod fiat et per alia negatis dci misericordiā per Christū nobis exhibitā.

Nam

Nā quādo ex sola in Christū fide iustificamur, uos in abis qui post digestionē egeruntur queritis iusticiā.

Commendat quidem Christus ieiunium, sed diate quos dies, quos abos nobis præscripserit, immo diate quos unq; abos quacunq; citā die prohibuerit. Quod igitur Christus uoluit esse liberum, hoc uestra prohibitione frāstis coactum, ne non & hic essetis Christo aduersi, & ne non Antichristos ageritis. Adeo estis uestris occæati ieiuniis ut qua uera ieiunia sunt ignoretis. Ieiunandum enim est sine dæmoniorum istorum legibus, id est ut non queras per hoc iustificari, nō merita somnias si feceris, non demerita si non feceris, sed libere ieiunandum id est libera consēntia, quocunq; abo, quocunq; tempore, quibuscunq; modis tibi usum fuerit, secundum rationem tui sani corporis ad hoc tantum ut fiat mente ita & corpore sobry simus, ne insolescāt corpora contra spiritū, id est ne, quemadmodum Christus diat, corda nostra grauentur crapula & ebrietate, ut semper simus parati ad diem illum uenturi Christi. De uestro ieiunio uos ipsi diatis in Esata capite quinquagesimooctauo. Quare ieiunauimus & non aspexisti, humiliauimus animas nostras & nefasti? Sed a deo auditis. Non est hoc ieiunium quod elegi &c. Et a Paulo ad Colossenses. Que sunt inquit rationem quidem habentia sapientiæ, sed in superstitione & humilitate, & non

Ieiunium.

H iij ad parca

ad parcendum corpori, non in honore aliquo ad saturitatem carnis.

Papiste in
creatoris
inueniunt
peccatum
Cristiani
autem gra
tiarum acci
onem.

Sed neq; hoc uerum est quod dicitis uos iudicare omnem creaturam esse bonam, dum in usu creature factis uobis peccatum, dum utimur secundum dei uerbum & uoluntatem. Certe feria sexta non prohibetis nobis edere, id quod ne uos quidem seruaretis, sed edere carnes, dum ergo quisquis edit feria sexta, secundum uos non peccat, sed quisquis edit carnes, sequitur q; in carnibus inuenitis peccatum & creaturam dei bonam damnatis. Non igitur ausugetis quum hæc prophetia uos certissime notet et comprehendat, etiamsi dicatis. Carnes quidem sunt bonæ sed non debent edi in diebus ieiuniorum. Nam, ut taciam q; hæc differentia dierum sit quoq; ex doctrinis demoniorum, Paulus hic non dicit de bonitate nature, sed de bonitate usus, dum dicit. Omnis creatura dei bona est, scilicet ad usum ad quem creauit eam deus, bona est inquit ut scias te non peccare si recte utaris non contra dei præceptum, Hanc esse hoc loco sententiam, ex ipsis uerbis quæ adduntur tam notum est quam quod notissimum. Sic igitur damnatis abos quemadmodum damnatis uxores, uinam autem idẽ præscriptum in utrãq; prohibitione seruassetis permittendo sic uxores aliquo tempore sicut permisistis carnes.

carnes. Nam tametsi iniustum & hoc fuisset ut aliquo tempore prohiberetis id quod uestri confessores in laicis nonnunquam tentauerunt, tamen quis non uidet multo tolerabiliorem legem fuisse? Vos impie legibus efficere uoluistis ad reuerentiam ut dicitis sacramentorum quod qui uere Christiani sunt libere præstant etiamsi sint episcopi & sanctorum ministri in ecclesia dei. Norunt á quibus rebus & quando sit abstinendum, etiamsi uos nihil præscribatis. Qui autem Christiani non sunt, uestris iustidariis legibus etiam seruando pereunt,

Opere prædum est etiã uidere qui pergat spiritus Ad usum
declarare doctrinas demoniorum in istis exemplis nostrum et
duobus, quæ proposuit ut ex eis alia metircmur. Ci gratiarum
bos inquit creauit deus ad percipiendum. Ergo qui actione cre
prohibent percipere abos, contra dei creationem & acta omnia.
ordinationem prohibent, & declarent se esse anti
theos & Antichristos, prohibent erim quod deus
uult, & faciunt peccata in conscientia ubi Christus
suo sanguine debuit mundare. Qui inquit non est
mecum contra me est. Quicquid hic finxerint exusa
tionis, quicquid sanctitatis, nihil aliud rursum erit
quam in hypocrisi mendacium, & si fingunt bonas
conscientias & bonas intentiones, nihil aliud erunt
quam cauteriatæ conscientie. Debet enim homo scire
H v sua deo

sua deo placere, non ex sua bona intentione sed ex dei
uero. Sed uideamus & reliqua.

Pij edendo
gloridibāt
deum, &
blasphemā
quidā suo
ieiunio.

Cibos creauit deus ad percipiendum cum gratias
rum actione fidelibus & ijs qui cognouerunt ueritas
tem quia omnis creatura dei bona est, & nihil reijci
endum quod cum gratiarum actione percipitur. Tan
tum uult deus ut utendo creaturis agnoscas datorem
& gratias agas. Hic duos tibi statuo ob oculos, ut ui
deas longe aliud esse dei iudicium quā mundi, &
esse coram deo blasphemiam quod mundus iudicat san
ctitatem. Est aliquis qui edit diebus quos uocant ieu
niorum carnes, et gratias agit deo, q̄ ubi dedit esu
rientem uentrem dedit etiam unde saturetur, et quā
do ad saturitatem, panis satis esset, dat etiam carnes
dat & alia unde non solum ad necessitatem sed etiam
ad uoluptatem siue si maui ad maiorem corpusculi no
stri commoditatem satureretur, quemadmodū in psal
diatur. Vt exhalaret faciem oleo, & unum letificet
cor hominis, cum ad bibendum uidebatur sufficere
aqua. Interim qui edit multiplicis istius beneficij, be
nigni in nos dei patris memor, multipliciter gratias
agit. Est & alius qui tunc non edit carnes sed pisces
(sic enim differentiam nobis faciunt, quando tamen
non ignoramus carnem etiam esse piscium) & som
niat sibi aliqua merita, indulgentias & & iudicat
alios esse

alios esse peccatores & hereticos qui carnes edunt.
Hic non agit gratias deo, nisi forte istas. Gratias ago
tibi deus quod non sū sicut ceteri hominū. Quas enim
gratias ageret deo qui creaturam dei interim damnat
immo homines multo se meliores qui creaturis utun
tur cum gratiarum actione? Quid pietatis haberet,
qui ad iniuriam misericordiae dei & sanguinis Ihe
su Christi iustitiam suam querit in ijs quae edit?
Non hic dico de infirmioribus in fide fratribus, qui
non audent edere ne deum offendant, nam & isti
gratias agere possunt dum manducantem non iudicet,
ut ait Paulus, id quod isti iustitiarum seruare non pos
sunt. Ferendi sunt infirmiores donec fide conuales
cant & intelligant ueritatem.

Priori itaq; illi cum deo optime conuenit & cum
hominibus. gratias enim agit deo & nullum homini
nem damnat. Alter autem contra deum agit dum fi
dit in suo ieiunio & adoratur opus manuum suarum,
agit & contra proximum dum eum iudicat, damnat
& hereticum facit. Fit itaq; iudicio dei qui eum per
uersis perueratur, ut qui praeter ceteris suo ieiunio uult
esse Christianus, nihil minus fit, sint autem quos
ipse iudicat damnatos. Nam quando sola in Christū fi
de sumus Christiani, cuius fidei certissimū symbolū est
charitas,

charitas, iste pro eo ut crederet in Christum cre-
dit in ieiunium, & pro charitate exeret odium
pharisaicum. Qui ergo Christiani sunt sentiunt cum
Paulo dicente. Cur mea libertas iudicatur ab aliena
conscientia? Si ego cum gratia participo, cur blas-
phemor pro eo quod gratias ago, Et scandalum intum-
escent, quemadmodum ibidem admonentur. Siue in-
quit manducatis siue bibitis siue aliud quid facitis om-
nia in gloriam dei facite. Sine scandalo estote Iudeis
& gentibus et ecclesie dei sicut et ego per omnia om-
nibus placeo, non querens quod mihi uile est sed
quod multis ut salui fiant.

**Literæ bu-
tygicæ.** Vbi nunc sunt literæ illæ papales quas butyricas
uocant? quibus pro pecunia permittunt hæresim id est
edere butyrum in quadragesima, permitterent etiam
nobis euangelium si daremus pecuniam, nisi quod euangeli-
um pro ipsis prædicari non possit. In illis literis
scribunt se permittere butyrum de utriusque medici
consilio. Alterum medicum corporis alterum anima-
rum uocant. Verum mendax appellatio est, quando
medicus animarum dicitur qui per prohibitionem ci-
borum aut permissionem caret, non per uerbum dei.
Et ferè fit ut isti personati animarum medici occis
animabus etiam occidant corpora, dum efficiunt ut
boni medici corporum qui suadent uti salutaribus ci-
bis non

bis non audiantur. Hinc Carthusianum ægrotantem
prius mori uolunt antequam permittant edere carnes
licet etiam omnes medici corporum hoc suadeant.
Ita istæ cauteriæ conscientie semper promouent in-
hypocrisi mendacium, & auertunt homines à gra-
tiarum actione in blasphemiam conditoris omnium
& rerum ab eo conditarum. Occidunt homines, et
homicidium hoc pro iusticia & sanctitate & gloria
dei habent.

Addit Paulus. Fidelibus & ijs qui cognouerunt
ueritatem. Omnia enim munda mundis, coinquin-
tis autem et infidelibus nihil est mundum sed inqui-
nata sunt eorum mens & conscientia. Profitentur
se deum id est ueritatem nosse, factis autem negant,
cum sint abominabiles & increduli & ad omne
obus bonum reprobi. Sine fide enim impossibile est
placere deo, & quicquid sine fide fit peccatum est.
Sine fide autem sunt & fiunt omnia, per quæ fidu-
ciosa nostræ salutis auertitur à deo in creaturam & in-
iustitias operum nostrorum, dum per nostra opera
querimus salutem, quam gratis offert pater ille mi-
serationum per Iesum Christum dominum nostrum.
Fide itaque purificantur corda, quemadmodum ait Pe-
trus in Actis Apostolicis purificatis autem cordibus
pura sunt & uerba et opera, quæ ex purificatis cor-
dibus pro-

Sine fide &
liquid fieri

**Fide puri-
ficantur
corda.**

dicibus prodeunt, arbor enim bona non parit fru-
ctus malos, hic fideitur deo solo in omni necessitate et
corporis & anime, hic amatur uerbum ipsius, hic
succurritur proximo egenti tribulato, peccatori, despe-
rato, & succurritur gratis nulla quaesita mercede uel
glorie uel alterius retributionis, quemadmodum de-
us gratis succurrit nobis, hic nullus iudicatur aut dana-
tur. Hic uicium portantur aliorum ab aliis onera, ne-
mo fastidit inferiorem, nemo inuidet superiori, supe-
riorem potius quisque alium arbitratur, & honore ali-
os praeuenit, tantum abest ut hic contentio, clamor,
inuidia, odium & caeterae pestes locum habeant.
Atque haec bona sunt purificati cordis, quae non inue-
nies in iusticiarijs nostris.

**Iusticiarij
infideles.**

Sperant uero iusticiarij suis ieiunijs, in
sanctorum inuocationibus, in lectione horarum
canonicarum, in peregrinationibus, in bullis pa-
palibus, & in reliquis obseruationibus, quae
sunt humane adinventiones non dei praecipua, pro
quibus etiam deus uitam aeternam non promisit, ut mi-
seri nesciant quid & quare sic faciant, nisi quod sedu-
cti credunt mendacis humanis, quae se sancta hypo-
crisi uendunt incredulis, hi dum sic fidunt talibus,
quos secundum primum praecipuum oportebat solo fi-
dere deo, impuris cordibus sunt quae sola fides in de-
um purificat

um purificat per Iesum Christum, Hinc adunt qui
idem fructus in speciem bonos, in hypocrisi loquentes
mendacium & comenteriatam habentes suam con-
scientiam, sed nihil horum potest placere deo,
quando sunt increduli & ad omne opus bonum re-
probi, & Christus Matthaei septimo uocat eos ope-
rarios iniquitatis, praeterea nihil horum seruit pro-
ximo per charitatem, & tamen sola quae proximo im-
pensa sunt agnoscentur a Christo quando dicet, esu-
riui & dedistis mihi manducare. Sicuti &c. id
quod & Paulus ad Titum sic dicit. Discant nostri bo-
nis operibus praesse, ad usus necessarios, ut non sint
absque fructu. Cui ergo seruiunt iusticiarij illi nisi si-
biipsis? sua querunt, suum honorem & de se est
mationem defendunt, sese uindicare nituntur, fer-
uunt inuidia & odium, ut pleni sint Satana qui se
Christianissimos faciunt. Atque adeo in tantam insa-
niam hodie prorumpunt ut uelint una hora (de
interim irridens eorum consilia) perditos quot
quot fuerunt euangelio Iesu Christi domini no-
stri.

Si Christiani sunt, unde eis tantum odium in
euangelium Christi, quod certe hodie claris uer-
bis, non obscuris interpretationibus mundo pra-
dicatur? Si oderunt euangelium, unde quae sunt Chri-
stiani? Certe non inuenient unde dicant se Christianos
nisi ex tra-

Timent ir-
regularitē.

nisi ex traditionibus humanis, neq; inuenient quo-
dam uent euangelij amatores nisi ex traditionibus hu-
manis, quæ sunt ut satis clare dictum est doctrinæ
demoniorum in hypocrisi loquentium mendacium.
Satan erat homicida ab initio. V. e. uobis impij homi-
cide, qui diligenter soletis cuere irregularitatem,
& dicere coram Pilato, nobis non licet occidere quem
quam. Nam in uiam Cain patris uestri abiistis qui
sacrificatis uestra opera infidelia, et Abelū occidere co-
gratis, ut uerū uideamus quod Paulus ait de illis qui
resistunt ueritati, q; diabolus tenet eos captiuos ad
suam ipsius uoluntatem.

Manifeste autem declarat hic spiritus sanctus infi-
deles esse & ignorantes ueritatis qui prohibent nu-
tūis & cibos, qui tamen hodie se iactant sanctissi-
mos & magistros omnium, quasi omnes errent quot
quot doctrinas demoniorum non sequantur. Solum
dei uerbum lux est, traditiones autem humane sunt
ignorantia ueritatis. Infideles & qui cognouerunt
ueritatem utuntur creaturis secundum dei uolunta-
tem cum gratiarum actione. Infideles autem & qui
ignorant ueritatem sed cæci sunt & duxes cæco-
rum, prohibent usum creaturarum non prohibente
deo, atq; ita blasphemant, tantum abest ut gratias a-
gant. Discesserunt ergo à fide et attendunt spiritibus
impostoribus &.

Porro

Porro ueritas sic habet, id quod hypocrisis non
nouit, q; omnis creatura dei bona est, & nihil rei-
tendum quod cum gratiarum actione perāpitur.
Bona est inquit non solum in se secundū illud. Vidit
deus aucta quæ fecerat & erant ualde bona, sed etiā
& uel maxime ad utendū, de qua bonitate hic agitur,
nam additur. Nihil reiāendum quod cū gratiarum
actione perāpitur, et alibi dicitur. Omnia mūda mūdis
inquinatis autem nulla creatura est munda, quæ de
usu creature dicā nemo dubitat. Ne uero quis som-
niaret, id quod solent qui ex ista prædicatione faciunt
libertatem carnis, q; etiam liceret uti creaturis con-
tra præceptum dei, id quod esset abuti, quemadmo-
dum iste abusus cæperat inualescere apud Chorinthios, ut
alius duceret noueram suam, alius scortationem lic-
re putaret & contendere pro re sua in iudiāo &.
Ne quis inquam hoc somniaret, additum est. Cum
gratiarum actione. Non est gratiarum actio sed
blasphemia dum dei ordinationem tua falsa libertate
peruertere cupis. Quanquam quid attinet istud di-
cere, quando interim loquamur de fidelibus & ijs qui
cognouerunt ueritatem, qui non possunt uelle ea quæ
deus prohibuit? Nam ut maxime etiam peccent, ta-
men nunquam sua peccata probant sed damnant &
contra per spiritum luctantur.

Hic merito queris quare dicat Paulus, Creat
esse creas

Omnis cre-
atura bona
fidelium.

Cum grā-
arum acti-
one.

I

Omnia sūt
fidelium
creata.

esse creaturas fidelibus et ijs qui cognouerūt ueritatē
ad percipiendum cum gratiarum actione, quando tri-
men manifestum est et infidelis uti creaturis et quan-
to quis nequior est tanto gaudere meliore fortuna. Re-
spondeo. Magnae consolationi debet nobis esse hoc
uerbum. Deus creauit fidelibus, ut sciamus, nos
dum utimur creaturis cum gratiarum actione, uti re-
bus nostris, et ideo nos iuste uti et cum bona con-
suetudine, quae consuetudo bona praeciosior est. Cræsi di-
uitiis, et iucundior omnibus mundi delictis, quemadmodū
psal. ait. Melius est modicum iusto super diuitias
peccatorum multas, et Salomon, Melius est habere
bucellam panis cum gaudio quam domū plenam cū
iurgis. Fidelium esse omnia etiam alibi indicat Pau-
lus, dum ait omnia edenda quae uenduntur in macel-
lo, quia Domini inquit est terra et plenitudo eius.
Si domini Christi sunt omnia quae sunt in terra, sunt
et nostra qui sumus per fidem in domino et unum
cum ipso. Omnia enim sunt subiecta nobis in Chri-
sto. Quomodo enim qui dedit nobis et pro nobis filiū
suū unigenitū, non cum illo nobis omnia donasset?

Creata omnia esse fidelibus clare indicat historia
Geneseos ubi dicitur. Creauit deus hominem ad ima-
ginem suā, ad imaginem dei creauit eum, masculum
et foeminam creauit eos benedixitq; illis deus et ait
Crescite et multiplicamini et replete terram et subijate

eam, et

eam, et dominamini pisibus maris et uolatilibus cae-
li et uniuersis animantibus quae mouentur super ter-
ram. Dixitq; deus. Ecce dedi uobis omnem herbam
adferentem semem super totam terram, et omnia li-
gna fructifera et quae habent in semetipsis semen, ut
sint uobis in esam et cunctis animantibus terrae om-
niq; uolucris caeli et uniuersis quae mouentur in terra
in quibus est anima uiuens, ut habeant omnem her-
bam uirentem ad uescendum. Vides itaq; homini a
deo data et subiecta omnia, antequam per peccatum
recessit a deo, dum dei imago in ipso uidebatur, atq;
hoc est quod hic dicitur. Creauit deus abos fidelibus
et ijs qui cognouerunt ueritatem.

Similiter qui post peccatum, ubi nemo potuit esse
iustus, nisi non imputante deo peccatum, imputante ue-
ro iustitiam, benedixit deus Noe et filius eius, quos
fideles et iustos ipse fecerat, non imputando eis peccatum,
quando reliquos omnes diluuiū perdiderat, et
dixit, Crescite et multiplicamini et replete terram,
et terror uester ac tremor sit super cuncta animalia
terrae et super omnes uolucres caeli cum uniuersis
quae mouentur super terram. Omnes pisces maris ma-
nui uestrae traditi sunt, et omne quod mouetur et ui-
uit sit uobis in cibū, quasi olera uirentia tradidi uobis

I ij oia, id est sicut

sicut ante dedi fructus terrae uobis in escam, ita nunc
insuper do carnes piscium & aliorum animantium.
Ex quo rursum liquet. Fidelibus a deo creatas &
traditas creaturas. Id quod etiam tam multae benedi-
ctiones, in lege promissae ijs qui audirent uoci dei,
declarant.

Infideles
nihil pro-
prium pos-
sident in
quo non
peccent.

Si igitur fidelium sunt omnia quibus creata &
tradita sunt, consequitur statim infideles utamur a-
bundent, utamur; floreat omnibus bonis, utamur;
foelices uideantur, infelicissimos esse & miserrimos
qui nulla creatura recte utantur id est cum bona co-
ram deo conscientia, quando nihil iuste coram deo
possident. Habent quidem multa sed non sua, pec-
cant itaque in omni creatura siue edant siue ieiuent,
siue ducant uxores siue non ducant, siue content siue
lugeant, siue cippas habeant siue chlamides, & ut
amplius mireris peccant etiam utendo ista aura uita-
li, ut recte dixerit ille quisquis fuerit. Omnis impio-
rum uita impietas est. Nam & Christus dixit Iu-
daeis. Nisi credideritis quod ego sum, in peccato uestro
moriemini, & Paulus. Quicquid non est ex fide
peccatum est. Miserrimus sit necesse est, qui consci-
entiam non habet quod ipse suaque omnia quae tentat &
uerfat deo placeant. Ditissimus rursum qui hanc con-
scientiam ex deo doctus habet, utamur; parum uide-
tur habere

tur habere, utcumque etiam inopia premi.

Dominium in creaturas quod acceperamus, per
peccatum Adae perdidimus. Qui enim creaturas habe-
remus quando creatorem amisimus? Cum deo recedente
omnia recedunt, ut licet maneat beneficium dei,
dum creatura seruire cogitur uanitati, nulla tamen
creatura seruit in salutem. Licet enim pater faciat
suum solem oriri super bonos & malos, tamen hi
non meliores inde fiunt, illi autem gratias agunt et
agnoscunt beneficium patrem. Non negat impio sua
beneficia sed grauius ex his damnatur dum non ag-
noscat benefactorem, audit enim postea. Fili recorde
dare quod bona accepisti in uita tua. Pii autem licet eis-
dem quandoque abundant tamen corde in solo datore
haerent non in datis & agnoscunt se dispensatores,
quibus post hanc uitam restant ea bona quae in deo
sperauerant.

Adam om-
nia perdi-
mus.

Verum quod per Adam perdita dei imagine ami-
simus, in Christum credentes integram reapiamus.
quomodo enim non cum illo nobis omnia donauit?
Hic redit iustitia id est imago dei, de quo Paulus
ait. Renouamini spiritu mentis uestrae & induite no-
uum hominem, qui secundum deum creatus est in
iustitia & sanctitate uerae. Hinc et ad nos pertinet
I iij quod

In christo
omnia re-
apiamus.

quod in psalmo ad deum de Christo dicitur. Omnia
subiecisti sub pedes eius, oves & boues, pecora, uo-
lucres, pisces, Hinc & Paulus nobis dicit. Omnia
uestra sunt siue Paulus siue Apollo siue Cephas, siue
mundus siue uita siue mors siue presentia siue futura.
Omnia enim uestra sunt, uos autem Christi, Chri-
stus autem dei. Qui autem in Christum non cre-
dunt, nihil eorum quae in Adam perdidit recipi-
unt. Non ergo mirum si nihil coram deo bona con-
scientia possident, qui omnia perdidit & nihil
repperunt, ut uideas quae quandoque legis in scriptu-
ris quid uelint. Impij de terra perdentur, iusti au-
tem hereditabunt terram & inhabitabunt in saecula
saeculi super eam. Et similia. Hinc canit psalm.
Ne timearis cum diues factus fuerit homo & multi-
pliata fuerit gloria domus eius, quia cum interierit
non sumet omnia, neque defendet eum gloria eius,
Ex his notum puto quare Paulus dixerit abos crea-
tos fidelibus & is qui nouerunt ueritatem, alij om-
nes sunt male fidei possessores.

Sed hic obstrepit aliquis dicens. Si nihil refert eo-
rum deo qui uiuant impij, ergo cur non scortentur
adulteria committant, furentur, faciant quiduis?
Respondeo, longe aliud est cum loquimur de iusti-
tia que coram deo ualeat & cum de iustitia
ciuilis

ciuilis. Iustitiam ciuilem etiam uult deus, ne quid
turpe uideant boni & iniurijs obruantur. Itaque &
in lege instituit gladium & nunc quoque magistratus
ciuiles approbat, in defensionem bonorum & casti-
gationem malorum, quemadmodum ait Paulus quod
principes non sunt terrori bonis sed malefactoribus,
nisi quod Satan omnia peruertit. Sed haec iustitia nihil
est coram deo, id est non est talis quam ipse pro ius-
titia accipit, non enim mundificat cor, sed manus
ab externo opere prohibet, quae iustitia est quoque
pharisaeorum.

Porro quando dicit. Omnis creatura dei bona est
certum quod non de solis cibis dicit, sed de omnibus crea-
turis quibus fideles recte utuntur id est cum gratia
rum actione. Ergo & mulier bona est, quam non
scortum facio contra dei praecipitum, non condemno quasi
peccatuiusset mihi ista creatura uti id quod esset blas-
phemia in conditorem, sed facio eam uxorem meam quem
admodum deus ordinauit, & utor cum gratiarum actio-
ne quod quando deus non dedit mihi ut aliter uiuere li-
ceat, inueniam hic remedium contra scortationem,
ut taceam alia quae deus abscondit ab oculis stultorum
qui nihil aliud nouerunt quam istum sexum damnare.
Neque hic generalibus uti sententiis scripturae opus est
satis manifeste obuiauit deus doctrinis demeritorum
i iij quando

Iustitia ci-
uilis,

Omnis cre-
atura bona
etiam mu-
lier.

Qui inue-
nit mulie-
rem .

quando magno consilio creauit foeminam dicens. Non est bonum hominem esse solum, faciamus ei adiutorium simile ipsi. Et Salomon ait. Qui inuenit mulierem inuenit bonum, & hauriet iucunditatem a domino. Quae sententia multo melior est quam omnia quae Hieronimus contra Iouinianum congesit.

Mulierem dicit bonam creaturam & bonam ad utendum, nam de bonitate usus loquitur quando loquitur de eo qui inuenit mulierem. Impietas timet rixas, contentiones, odia, dilapidationem rerum, perpetua damna & exaceres se in muliere inuenturam, & ferè fit, ut quem admodum Solomon ait, quod timet impius ueniat super eum, non uitio mulieris quae utcumque incommoda uideatur iudicio carnis, tamen iudicio spiritus bonum est, sed uitio impietatis uiri, quae bono non nouit recte uti. Immundis enim & infidelibus nihil est mundum. Qui autem timet deum certissime in muliere inuenit bonum, atque ideo inuenit ipsam mulierem esse bonum, habetque pro commoda eam etiam quae impio ualde incommoda futura fuisset. Nam primum agnoscit se eam accepisse ex manu benigni patris dei, ideo omnia quae cum ea & in ea accepit, utcumque mundus iudicaret incommoda, habet pro commodis, non solum ad salutem aeternam sed etiam ad huius uitae necessitatem. Sic sentit. Si aliter mihi expediuisset deus aliter mihi prouidisset

disset. Neesse est commodum esse quod deus mihi obtulit, quem ut in aliis ita & in hac re patrem non dubito. Nouit pater noster quibus nos indigemus etiam antequam petamus eum. Quae infidelis prudentia carnis mihi quandoque suggerit dicens. Si aliam duxisses pulchriorem & prudentiorem, modestiorem melius habuisses, illa inquam fuissent mihi mors futura. Nam deus incommoda mihi, nouit, ideo non dedit. Nihil futurum fuit mihi adeo bonum atque illud quod dedit mihi pater deus.

Hinc talis maritus, quia Christianus est, facile agnoscit beati Petri Apostoli admonitionem. Viri sint cohabitantes cum uxoribus secundum scientiam, quasi cum infirmiori uasculo muliebri, impertientes honorem tanquam coheredibus gratiae uitae, ut non impediatur orationes uestrae. Hic fit etiam ut mulier talem sepe experta maritum suos agnoscat de se factus, & incipiat gratias agere deo quod talem dederit. Atque ita in tali coniugio, si in deum respicias, gratiarum actio adest, si in coniuges, omnia per deum commoda. Fide hic opus est, caro ista ridet ut stultitiam. Haec est benedictio dei, timentibus ipsum promissa in psalmo, qui incipit. Beati omnes qui timent dominum &c. Qui ergo inuenit mulierem inuenit bonum.

I

Quod

Iucunditas Quod autem additur. Et hauriet iucunditatem si
a domino ne uoluptatem a domino, oppono omnibus incommo-
di cōiugio. dis, quæ ratio humana & prudentia carnis de uxo-
ribus excogitare potest & quæ hactenus scripta sunt
satis impio, & quæ porro scribi possunt, uenit eti-
am omnibus incommodis quæ necessario adsunt con-
iugibus, de quibus Paulus. Tribulationem inquit car-
nis habebunt huiusmodi. Quæ enim incommoda non
commoda immo iucunda faceret uoluptas quæ uenit
a domino? Nonne uoluptas hæc maior sit necesse est,
quam quæuis carnis tribulatio? Nam ut taceam, &
deus maritum honore diuino dignatur dum facit eum
dominum uxoris dominum filiorum, dominum fami-
liæ, dum benedicit eius rebus & suppeditat uictum,
dum facit pulchra prole beatum, dum consulit eius
sanitati, non enim ne in his quidem derelinquit ti-
mentes se, nam de his solum loquimur, tametsi eti-
am inter impios melius sit honestis coniugibus quam
scortatoribus utaq; diuersum sentiant, quid non
mellis habet, quid non tribulationis superat illa uo-
luptas a domina, nempe læta & recta conscientia qua
scit se uxorem a deo accepisse, atq; adeo ex manu dei
patris acipere omnia siue prospera siue aduersa car-
ni iudicentur, itaq; se omniaq; sua in coniugio deo
placere, etiam illa non imputari per quæ quandoq;
peccatur. Hæc conscientia assuescat ut etiam inapiat
gaudere

*EVs Maritus
in ore diuino
ignatur.*

gaudere q; coniecta sit in illam conditionem in qua
multis cogitur prodesse, neq; uellet pro omnibus mun-
di bonis istam sortem, dum interim deus uult, esse
commutatã.

Ex his notũ est, sicut ubi boni sunt ad usũ ita &
mulierem ad usũ bonã esse, et non nisi doctrinas de-
moniorũ esse quæ ista prohibet. Qui autẽ ista uult
ignorare ignoret suo periculo, condẽne tuerbũ dei, se
quatur spiritus impostores, inueniet suum iudicẽ, erit
quãdo frustra eĩ poenitebit, nos tantũ consulimus il-
lis qui ueritatem dei scire percipiunt, ut ex doctrinis
demoniorum ad uerbum dei redeant. Ego quanto
diutius ista duo exempla (prohibentium nubere &
abstinere a abis) inspiro, tanto magis miror Satane
astutiam, qui suis doctrinis ita in hypocristi potuerit que duo
loqui mendacium, ut sanctitatis spece prohibuerit illareicti ad
quæ deus & creatione & uerbo suo ipsi ad huc re-
huc mundi commendauit, quam astutiam notauit do-
commẽ Paulus, dum creationis & creaturarum meminit di-
data. *ubi a deo
creat.*
ens. Cibos creauit deus, & omnis creatura dei bo-
na est. De abis dixit deus. Dedi uobis fructus ter-
re in escam, deinde & omne quod mouetur & uiuit
erit uobis in abum, quasi olera uirentia tradidi uo-
bis omnia. De coniugio autẽ. Crescite & multi-
plicamini & replete terram. Sic Satan semper sta-
tuit contra statuta dei, id quod primum fecit ille
serpens

*Ita coniugio
Satan contra
statuta*

scit ille serpens in paradiso, & promittit magnam
sanctitatem, loquens in hypocrisi mendacium, ut im-
ponat infidelibus, quemadmodum & ille dixit. Eri-
tis sicut dii scientes bonum & malum.

At dicit mihi aliquis Hieronymus. Tunc dictum
est. Replete terram, nunc autem terra repleta est.
Respondeo. Sed deus non reuocauit suum uerbum,
& doctrine sunt demoniorum quae prohibent
bere. Virginitatis autem & perpetuae continentiae
alia est ratio, de quo satis ante diximus.

Iam uero non satis est Paulo dixisse omnem crea-
turam dei esse bonam id est qua bene & sancte utar-
is, nisi etiam clare dicit unde sit bona, licet hoc etiam
satis expressum uideri potuisset in uerbo gratia-
rum actionis, de quo ante dictum. Sanctificatur enim
inquit per uerbum dei & orationem. Esto infideli-
bus & hypocritis non sancta sit ad usum creatura
quia aut non gratias agunt, aut etiam in creatura
inueniunt peccatum & heresim ut uocant, Fidelibus
tamen sancta est, propterea quod habent uerbum dei
& orant, quemadmodum dicimus. Atque ita luce cla-
rius est, uerbum sanctificatur, non significare quod
creatura in se sancta sit ad utendum. Per eandem
enim creaturam quae in se bona est, alius peccat, alius
gratias

Sanctifica-
tur creatu-
ra.

Gratias agit. Itaque aliis bona est, alijs non bona, non
propter se sed pro ratione utentium, non est sancta
illis qui sine uerbo dei sunt & non orant id est plane
infidelibus, in quorum numero uel primarij sunt
qui attendunt doctrinis demoniorum, nam Paulus
ait eos discessisse a fide utcumque se fideles uocent.

Sic isto uerbo sanctificationis utitur quoque ad Cor-
inthios dicens. Sanctificatus est uir infidelis per mi-
lierem scilicet fidelem, & sanctificata est mulier in-
fidelis per uirum scilicet fidelem, alioqui filij uestri
immundi essent, nunc autem sancti sunt. Id est con-
iunx fidelis potest sancte uti infideli coniuge & in-
fidelibus filiis, non peccat eis utendo, prouidendo
&c. modo infidelis coniunx & filij fatiant quod ip-
sos in hac parte decet, imo peccaret fidelis coniunx
eos deserendo, tam sanctus est cum eis atque cum infi-
delibus, nam sunt creatura dei, ad usum illum bona
quem deus instituit. Hic certum est infideles non esse
in se sanctos immo potius damnatos, sed sanctos
esse fideles, quando omnia munda mundis.

Sanctificatur inquit per uerbum dei et orationem,
Verbum dei non est mihi uerbum dei nisi credam.
Per fidem ergo quae est in uerbum dei sanctificatur
mihi creatura. Ergo quia habeo uerbum dei, san-
ctus est mihi quicumque; cibus, quocumque; die, sancta
est mihi uxor

Sanctificatur
Vir infidelis
per mulierem
fidelem, et de

Sanctifica-
tur per uer-
bum dei,

est mihi uxor etiam si minister uerbi dei & sacramentorum sum, idem uerbum non permittet ut ab utraque uerba creatura, idem rursus docebit me in nulla creatura peccare qua uitor secundum deum cum gratiarum actione. Spiritus autem impostores, qui non habent uerbum dei sed doctrinas demoniorum, in abis & in muliere & in aliis creaturis inueniunt peccata, alioqui non tam diligenter prohiberent abos & nuptias, & suis mendaciis, quae in hypocrisis loquuntur iste auteritate conscientiae, non sic pergerent obscurare, si fieri possit, diuini uerbi lucem, qua omnia sunt sancta credentibus.

Oratio per Porro oratio primum significat postulationem qua qua nobis postulo a deo & corporis & spiritus necessaria & creatura liberationem a malis. Postulat itaque fidelis id est qui sanctificatur. habet uerbum dei & non credit doctrinis demoniorum & mendaciis hypocritarum, postulat inquam abos a deo, dicens Panem nostrum quotidianum da nobis hodie. Nostrum dicit, quia suum panem non aliorum uult manducare quotidianum, ne thesaurum in multos annos aut preciosa non necessaria postulare uideatur. Hodie, ne sollicitus in oratione sit pro crastino die quasi dicat, Cras etiam orabo si uixerero, & tu cras quoque dabis qui nosti quibus indigemus. Da nobis, non enim uult alium panem quam illum quem

nouit se

nouit se ex manu dei accipere, iniusta lucra non sequitur. Non norunt hanc orationem hypocrite, ex doctrinis demoniorum fingunt nouos cultus dei, ut ex sudore aliorum ditescant, non laborant manibus ut suum panem manducant, fingunt longas orationes quemadmodum Christus dicit, ut deuorent domos uiduarum & grauius iudicium accipiant. Infelices certe, qui etiam peccata id est usuras & rapinas sub specie cultus dei edunt. Et ferè fit ut qui iustitiam in abis quaerunt, iniusta lucra sectari non uecantur. Non placet eis ut edantur carnes feria sexta sed non displicet quod ipsi ex iniustitia uiuunt.

Deinde oratio more scripturae comprehendit etiam gratiarum actionem de qua supra diximus. Postulamus quae nondum habemus, gratias agimus pro acceptis, ut sic semper siue habentes siue non habentes non alio sed ad manum dei patris respiciamus. Hypocrite autem iustitiam, dum habent uidentur gratias agere, dum non habent non ex deo sperant, sed ad sua consilia fugiunt & humanas providentias, aut certe suis operibus & obseruationibus & meritis sperant se accepturos, quibus etiam omnia referunt accepta, atque hi inter eos sunt optimi.

Et sicut fidelis orat pro abis & gratias agit, ita quoque orat pro uxore, quando non ignorat uxorem bonam

bonam proprie dari á domino, quemadmodũ dixit Salomon, & pro eadem accepta gratias agit, ut supra diximus. Atq; ita intellige de omnibus creaturis quibus utitur. Igitur sanctificari creaturam per uerbum dei & orationem, nihil aliud est quam per fidem tibi esse ad utendum bonam & sanctam creaturam. Sola fides enim nouit uerbum dei, orat & gratias agit. Infidelitas ista non nouit sed pro uerbo dei habet doctrinas demoniorum. Non orat, licet plus ceteris orare uideatur, nam oratio solius fidei est, quæ fides ibi tantum est ubi uerbum dei regnat non doctrina demoniorum. Non gratias agit, nisi forte illis. Gratias ago tibi domine q, non sum sicut ceteri, quando enim patrem agnosceret, qui in aliis creaturis iusticiam & meritum, in aliis peccatum deputat? Conuenit ergo ista sententia. Sanctificatur creatura per uerbum dei & orationem, atq; adeo plane eadem est cum illa. Omnia munda mundis id est fidelibus. Qui autem prohibitiones nuptiarum & aborum sequuntur, defecerunt á fide, & ideo nihil est eis mundum, sed inquinata est eorum infidelis mens & cauteriata conscientia, & sunt ad omne opus bonum reprobi, quorum omnia bona opera quæ falso bona uocant, nihil aliud sunt quam sacri = ficiam Cain.

Haftenus hæc de prophetia Pauli scripsimus satis multis uerbis

multis uerbis ut consolemur & confortemus pusillanimes, maxime uero ut succurramus aduersariis nostris quos maxime uidemur damnassee, si forte det eis deus poenitentiam, ut ait Paulus, ad cognoscendam ueritatem, ut resipiscant á diaboli laqueis, á quo captiui tenentur ad ipsius uoluntatem. Non enim traducere querimus homines, quemadmodum hodie aliqui ineptis prædicationibus nihil aliud agunt, sed per uerbum dei manifestare, quemadmodum debemus, & damnare eorum errores, ne post hac alios seducant, & ipsi quoq; conuertantur á spiritibus impostoribus ad dominum nostrum Ihesum Christum, qui est uia, ueritas & uita. Si qui sunt qui istum animum nostrum nolunt uidere, nempe nos uelle consolere illis qui adhuc errant, & consolari qui ceperunt resipiscere, fingant nos aliud uelle, & damnent nos ut uelint, exerceantur qui condemnant oblatam lucem, quid ad nos? Ego uero interim cõsolabor me fide, quam mihi dedit gratia benigni patris per Ihesum Christum dominum nostrum, & præterea uerbis Pauli quæ post hanc prophetiam sic addit.

Hæc proponens fratribus bonus eris minister Ihesu Christi, enutritus uerbis fidei et bonæ doctrinæ quam assidue sectatus es. Fratribus id est fidelibus siue Christianis est ista bona doctrina, ut caueant á spiritibus

Consilium
scriptoris.

Fratribus.

K bus

bus impostoribus qui prohibent nubere & edere
abos, quasi in talibus sit dei iustitia, maneant autem
in fide domini nostri Ihesu Christi, gratias agentes
deo patri semper de omnibus. illis autem qui fratres
non sunt sed defecerunt a fide ad doctrinas demonio-
rum, quos Christus pseudochristos uocat, hec do-
ctrina non bona est sed heresis, quando enim doctri-
na demoniorum probarent uerbum dei?

Bonus mi-
nister chri-
sti.

Et bonus est minister Ihesu Christi, id est bonus
Apostolus, bonus episcopus siue predicator, qui haec
proponit fratribus. Hodie qui defecerunt a fide, at-
tendentes spiritibus impostoribus & doctrinis demo-
niorum, dicunt qui talia proponunt esse hereticos, &
damnant bonos ministros Ihesu Christi, & satis
commode, qui enim probarent Satanae ministri qui
sequuntur doctrinas demoniorum id est traditiones
humanae illos qui sunt ministri Ihesu Christi;

Hoc uerbum Pauli sit iudex inter papistas & quos
uocant Lutheranos, illi gloriantur se bonos ministros
Ihesu Christi, sed quia sequuntur errores illorum
qui prohibuerunt nuptias & abos, immo et ipsi pro-
hibent, etiam inuocato brachio seculari quia brachi-
um domini perdidierunt, Paulus dicit eos defuisse a fi-
de ad spiritus deceptores & doctrinas demoniorum,
etiam si mendacia hypocrisis id est sancta specie te-
gant. Lutherani uero quos uocant, quia damnant
& uerbo

& uerbo & facto istas ciborum & coniugij prohibi-
tionas, id quod deus reuelato euangelio uoluit, ita ut
etiam impius mundus testimonium de ipsis ferat &
istas prohibitiones damnant, immo uelint uolint testi-
monium etiam ferat papista, qui clamant sine modo O cae-
lum o terra, quod istas prohibitiones danant Lutherani.
Quia inquam damnant, & praeterea, quod maxime
oportet, docent sola fide in Christum nos iustificandos
contra illos qui defecerunt a fide & nihil nisi defectio-
nem fidei docent Paulus ex spiritu sancto pronunciat
eos bonos ministros Ihesu Christi et enutritos
uerbis fidei et bone doctrine &c. Caeterum uerba
dei opponit illis qui defecerunt a fide, in quibus, ut ma-
xime ingeminet praedicando fides, fides, fides, non tam-
en uerba fidei inuenies. Bonam autem doctrinam oppo-
nit doctrinis demoniorum in hypocrisis loquentium men-
dacia &c. I nunc hypocrisis et condema eos quos spi-
ritus sanctus probat, non facies nos hereticos nisi pri-
us Paulum, immo Christum & spiritum eius atque deo
deum patrem omnium sceris hereticum, sicut quod
uis, nos sententiam dei pro nobis contra doctrinas de-
moniorum, nuptias et abos prohibentium, habemus.

Ad te igitur nunc redeo doctissime doctor & hu-
manissime praceptor, nonne ex his omnibus uides,
immo quis non uidet? quam Christiane tuo coniugio
gratulati simus? Gaude itaque quod post defectionem

Epilogus.

K 4

fidei

fidei redieris ad fidem domini nostri Ihesu Christi, sine qua non est homini salus, q̄ a spiritibus impostoribus & doctrinis demoniorum in hypocrisi loquentium mendacium, redieris ad fidele uerbum dei quod est ipsa ueritas & lux uite eterne, q̄ a caractere bestie, id est a cauteriata conscientia, qua fiduciam habebas in opera & obseruationes traditionum humanarum, redieris ad signum dei uiui ut habeas nomen dei patris scriptum in fronte, ut conscientia tua se uerbo dei tantum norit obstrictam per fidem in Christum. Gaude q̄ prohibentes nubere contempseris quando deum aliud uelle intellexisti, ut redires a condemnatione creature, ad gratiarum actionem pro creatura, & illa quidem necessario, accepta quid enim iudicaris ab aliena conscientia pro eo quod gratias agis?

Votum et
iuramentum
contra deum
de quo etiam
supra.

Nec hic te prohibere debuit iuramentum aut uotum. Iuramenta prestanda sunt que in principibus, amicitibus, socijs & alijs facta sunt, que non sunt contra deum dum prestatuntur, ut maxime non bonum iudicamus sic, ut sit, omnia iuramentis repleti, dum alia sepe contra alia sunt. Iuramenta autem uel uota que sunt contra deum & rationem nostre salutis, nemo prestat aut prestanda duxerit nisi plane impius. Principes, qui hodie contra innoxium Christianorum

Principes
desinant
defendere
doctrinas
demoniorum.

Christianorum sanguinem abutuntur gladio pro doctrinis demoniorum prohibentium nuptias & cibos, permittant queso nobis ut demus eam gloriam diuine maiestati quam ipsi dant sibi. Quando enim deprehendunt ciues alicuius ciuitatis iurasse aliquid consulis quod sit contra iuramentum ipsis uel prestitum uel prestandum statim proferunt sententiam, ciues plus esse obnoxios principi quam consulibus, atq; ideo iuramentum consulibus factum in hac parte esse irritum, ut non committatur aliquid contra iuramentum principi factum. Cur non permittunt nobis immutare iuramentum quod deprehenditur contra uerbum & ordinationem dei factum? Certe doctrina demoniorum sunt que prohibent nubere, nisi quis hic blasphemus spiritum sanctum uoluerit facere mendacem, & ego iuravi in istas doctrinas demoniorum per errorem, putabam enim me obsequium prestare deo, quia uerbum dei non habeam. Nonne ergo utamq; iurauerim, debeo abijcere doctrinas demoniorum ubi uideo mihi opus esse uxore, ut redeam ad uerbum & institutionem dei? Scortari atq; adeo & alienam mulierem que tua non est concupiscere prohibet deus, & perpetuam continentiam non habent nisi quibus deus dat, iuramenta hic nihil ad rem faciunt, que ubi opus fuerit, propter deum, cum timore dei abijciamus, postulantes ueniam temerarij

K ij iuramenti

iuramenti & nominis dei in uanum accepit, cum hoc tamen etiam gaudentes q. reuelato errore ex Satane laqueis euadimus. Suo periculo propter iuramentum maneat in doctrinis demoniorum, & suo periculo sentiat cum eis qui non uult audire uerbum dei, nos autem carimus. Benedictus dominus qui non dedit nos in captiōem dentibus eorum. Anima nostra sicut passer erepta est ex laqueo uenantium, Laqueus contritus est & nos liberati sumus. Adiuuorium nostrum in nomine domini qui fecit caelum & terram.

Præterea optime doctor, gratam rem mihi feceris, forsitan etiam tibi ipsi, si hæc quæ scripsi tuæ uxori interpretatus fueris. Non enim me pudet etiam seruisse mulieri quam deus istis præconiis quæ ante audiuimus nobis commendauit, & quæ est consors gratiæ dei quam habemus in Christo Ihesu domino nostro, in qua ualeat tua humanitas & semper & in æternum Amen.

Ex Wittembergæ. Anno Christi. M. D. XXXV.
In diebus canicularibus.

Impressum Wittembergæ per Iosephum Klug.

Errata

A. p. tutumq; . lege tuūq; . B. iij . sed pro paradiso .
B. vi . iusticijs . D . ij . hinni . D . v . fauere . E . iij . factus est . E . vi . quacūq; . tandē . specie . F . i . habere salutem . ibidem . hic dicere licet . F . iij . quā . quando deus . F . vij . finxerunt . F . viij . qua . autem hypocrisi . G . i . blasphemis . ibidem . et ista sub . G . iij . inaudita . ibidem . hæc sunt apud . G . iij . et recepta . H . i . Ne summum illud . H . iij . facitis nobis peccatum . H . vi . & scandalum tantum . H . viij . & cauteriatam . ibidem . fideles & qui cognouerūt . I . i . Creatas esse . I . ij . Similiter et post . I . iiii . atq; adeo inuenit . I . v . hinc fit etiā . I . vi . quæ prohibent nubere .

Errata in margine .

A . iij . Verbum dei . A . vii . Sunt quedam & c . appone ad illum locum . sit nonnunquam & c . C . v . De cūuchis . E . iij . Apostata & c . appone ad illud locum . qui sunt , ergo . G . viii . Matrimonium sacramentum . H . iij . Episcopis . H . v . gratiarum actionē , ibidem . glorificant . ibidē . blasphemant . H . vi . literæ butyrice . H . viii . Timent irregularitatem . I . i . bona fidelibus . ibidē . Omnia sūt fidelium & fidelibus creata . I . iij . In adam omnia perdidimus . I . vi . recenti ad huc .

Reliqua corrigat quisque sibi .

